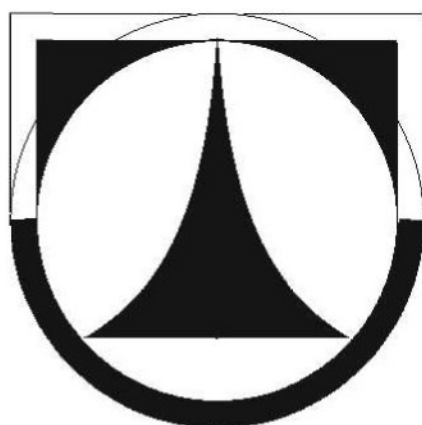

TECHNICKÁ UNIVERZITA V LIBERCI
HOSPODÁŘSKÁ FAKULTA

DIPLOMOVÁ PRÁCE

2004

ANTON PUGZÍK

TECHNICKÁ UNIVERZITA V LIBERCI
HOSPODÁŘSKÁ FAKULTA

DIPLOMOVÁ PRÁCE

2004

ANTON PUGZÍK

TECHNICKÁ UNIVERZITA V LIBEREC
HOSPODÁŘSKÁ FAKULTA

Studijní program: 6208 – Ekonomika a management

Studijní obor: Podniková ekonomika

NÁKLADY A VÝNOSY BANK ČESKÉ REPUBLIKY
COSTS AND RETURNS OF BANKS IN THE CZECH REPUBLIC

DP – PE – KFÚ – 2004 22

Anton Pugzík

Vedoucí práce: prof. Ing. Václav Bakule, DrSc.
Konzultant: Ing. Stanislava Půlpánová, Ph.D., KBP VŠE Praha
Počet stran: 98
Počet příloh: 3
Datum odevzdání: 21. května 2004

Poděkování

Rád bych tímto poděkoval svému vedoucímu práce, kterým byl prof. Ing. Václav Bakule, DrSc., za odborné vedení a podnětné nápady a rady k mé diplomové práci i za čas, který mi k této příležitosti věnoval. Dále bych chtěl poděkovat své rodině, která mě po celou dobu mého studia výrazně podporovala a v neposlední řadě i svým přátelům.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracoval samostatně s použitím uvedené literatury pod vedením vedoucího a konzultanta. Byl jsem seznámen s tím, že na mou diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 o právu autorském, zejména §60 (školní dílo) a §35 (o nevýdělečném užití díla k vnitřní potřebě školy).

Beru na vědomí, že TUL má právo na uzavření licenční smlouvy o užití mé práce a prohlašuji, že souhlasím s případným užitím mé práce (prodej, zapůjčení apod.)

Jsem si vědom toho, že užití své diplomní práce či poskytnutí licence k jejímu užití mohu jen se souhlasem TUL, která má právo ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, vynaložených univerzitou na vytvoření díla (až do její skutečné výše).

Po pěti letech si mohu tuto práci vyžádat v Univerzitní knihovně TU v Liberci, kde je uložena, a tím výše uvedená omezení vůči mé osobě končí.

V Liberci dne 9. května 2004 .....

Resumé

Má diplomová práce je rozdělena do 5 kapitol. První kapitolou je *Úvod*. Úvod je teoretickou částí, ve které popisují kontext bankovního podnikání, specifické rysy bankovního podnikání a finanční řízení v bance. Druhou kapitolou je *Analýza vývoje nákladů a výnosů českého bankovního sektoru*. Tato kapitola má 2 části. První je teoretická a popisuje náklady a výnosy v bance. Druhou je Analýza nákladů a výnosů mezi léty 1994 a 2003. Třetí kapitolou je *Analýza vývoje nákladů a výnosů vybraných komerčních bank*. Tato část je praktická a popisuje vývoj vybraných velkých a malých bank v české republice mezi léty 1998 a 2003. Čtvrtou kapitolou je *Analýza vývoje nákladů a výnosů ČNB*. Tato část popisuje druhy nákladů a výnosů v ČNB a také vývoj těchto nákladů a výnosů mezi léty 1993 a 2002. Poslední kapitolou je *Závěr*. V této části shrnuji nejdůležitější poznatky.

My Diploma thesis is divided to 5 chapters. The first chapter is *Introduction*. Introduction is theoretical part, in which I describe context of banking business, specific features of banking business and financial management in a bank. The second chapter is *Analysis of development in costs and returns of Czech bank sector*. This chapter has 2 parts. The first one is theoretical and describes costs and returns in a bank. The second one is Analysis of costs and returns among years 1994 – 2003. The third chapter is *Analysis of development in cost and returns of chosen commercial banks*. This part is practice one and describes development of chosen big and small banks in Czech Republic among years 1998 and 2003. The fourth chapter is *Analysis of development in cost and returns of CNB*. This part describes type of costs and returns in CNB and also development of these cost and returns among years 1993 and 2002. The last chapter is *Conclusion*. I recapitulate the most important findings in this part.

Obsah

1	ÚVOD.....	11
1.1	Kontext bankovního podnikání	11
1.1.1	Přímé a nepřímé investování	11
1.1.2	Peněžní sektor.....	13
1.1.3	Bankovníctví.....	14
1.1.4	Bankovní služby, operace a produkty.....	15
1.1.5	Struktura bankovního sektoru.....	16
1.1.6	Finanční skupiny bank.....	17
1.2	Specifické rysy bankovního podnikání	18
1.2.1	Shrnutí specifických rysů bankovního podnikání	20
1.3	Finanční řízení v bance	20
1.3.1	Řízení aktiv a pasiv	21
2	ANALÝZA VÝVOJE NÁKLADŮ A VÝNOSŮ ČESKÉHO BANKOVNÍHO SEKTORU	26
2.1	Specifikace nákladů a výnosů bank	26
2.1.1	Náklady na finanční činnost	27
2.1.2	Tvorba rezerv a opravných položek	30
2.1.3	Ostatní provozní náklady.....	31
2.1.4	Mimořádné náklady	32
2.1.5	Daň z příjmů	32
2.1.6	Vnitrobankovní náklady	32
2.1.7	Výnosy z finančních operací	32
2.1.8	Použití rezerv a opravných položek.....	33
2.1.9	Ostatní provozní výnosy	34

2.2	Analýza nákladů a výnosů v letech 1994 – 2003.....	35
2.2.1	Úvod	35
2.2.2	Popis vývoje	37
2.2.3	Shrnutí	40
3	ANALÝZA VÝVOJE NÁKLADŮ A VÝNOSŮ VYBRANÝCH KOMERČNÍCH BANK.....	42
3.1	Individuální analýza vybraných bank	42
3.1.1	Česká spořitelna a. s.	42
3.1.2	Komerční banka a. s.	47
3.1.3	Československá obchodní banka a. s.....	52
3.1.4	Živnostenská banka a. s.	57
3.1.5	Raiffeisenbank a. s.....	64
3.1.6	Volksbank CZ a. s.	69
3.2	Komparativní analýza výsledků vybraných bank	74
3.2.1	Velké banky	75
3.2.2	Malé banky	77
3.2.3	Očekávaný vývoj	78
4	ANALÝZA VÝVOJE NÁKLADŮ A VÝNOSŮ ČNB	79
4.1	Odlišnost ve smyslu porovnání nákladů a výnosů u ČNB.....	79
4.2	Stručná analýza nákladů a výnosů v letech 1993 - 2002.....	79
5	ZÁVĚR	88
5.1	Stručná rekapitulace obsahové struktury	88
5.2	Seznámení s konkrétními poznatkovými výstupy	89

Seznam použitých zkratek a symbolů

%	-	procento
apod.	-	a podobně
a. s. (AG)	-	akciová společnost
Bc.	-	bakalář
BIS	-	Banka pro mezinárodní platby
č.	-	číslo
ČKD	-	Československá Kolben Daněk
ČNB	-	Česká národní banka
ČR	-	Česká republik
ČS	-	Česká spořitelna
ČSOB	-	Československá obchodní banka
DEM	-	Německá marka
Doc.	-	docent
DPH	-	daň z přidané hodnoty
DrSc.	-	doktor sociologie
EBRD	-	Evropská banka pro obnovu a rozvoj
EU	-	Evropská unie
G10	-	10 ekonomicky nejrozvinutějších států
GSM	-	standard pro mobilní komunikaci
HV	-	hospodářský výsledek
IAS	-	Mezinárodní účetní standardy
IFC	-	Mezinárodní finanční korporace
IFRS	-	Mezinárodní standard pro finanční výkaznictví
Ing.	-	inženýr

IPB	-	Investiční a poštovní banka
JUDr.	-	doktor práv
KB	-	Komerční banka
Kč	-	Koruna česká
mil.	-	milion
mld.	-	miliarda
např.	-	například
NBS	-	Národní banka Slovenska
Prof.	-	profesor
prompt.	-	promptní
příp.	-	případně
r.	-	rok
RI	-	Raiffeisen International
ROE	-	návratnost vlastního jmění
ROP	-	rezervy a opravné položky
RORAC	-	návratnost rizikově přiřazeného kapitálu
RVHP	-	Rada vzájemné hospodářské pomoci
RZB	-	Raiffeisen Zentralbank
Sb.	-	sbírky
SBČS	-	Státní banka Československá
SPP	-	Státní pokladniční poukázky
s. p. ú.	-	státní peněžní ústav
s. r. o.	-	společnost s ručením omezením
str.	-	strana (stránka)
tis.	-	tisíc

tj.	-	to jest
tzn.	-	to znamená
tzv.	-	tak zvané
UCI	-	Uni Credito Italiano
VAR	-	hodnota v riziku
vč.	-	včetně
viz.	-	odkaz
w@p	-	wireless application protocol (protokol pro bezdrátové aplikace)
zahr.	-	zahraničí

1 ÚVOD

1.1 Kontext bankovního podnikání

V úvodu bych chtěl rozebrat jak bankovní podnikání, tak služby, operace, produkty a další činnosti s tím spojené v kontextu peněžního trhu. Kontext je vyjádřen pro lepší orientaci jak teoreticky, tak schématicky.

1.1.1 Přímé a nepřímé investování

Alokace finančních prostředků (od subjektů vytvářejících úspory k subjektům deficitním) prostřednictvím finančního trhu probíhá v zásadě dvěma způsoby:

- a) přímo mezi věřitelskými a dlužnickými subjekty,
- b) nepřímo prostřednictvím finančních zprostředkovatelů (bank)

V případě přímého financování nestojí mezi věřitelským a dlužnickým subjektem žádný další mezičlánek. Tento způsob financování je realizován v naprosté většině případů formou různých druhů cenných papírů.

Banka, jako prostředník se při investování uplatnila zejména proto, že mohla nabídnout jak dlužníkům, tak věřitelům řadu výhod oproti tomu, kdyby věřitelé půjčovali peníze přímo dlužníkům.

Jako první bych uvedl **transformaci peněz a kapitálu**, kdy finanční zprostředkovatelé (v našem případě banky) transformují peníze získané od věřitelů (tedy své závazky) a poskytují je ve formě úvěrů dlužníkům. Mezi nejdůležitější formy transformace peněz patří:

- 1) *kvantitativní (denominační) transformace* – jedná se o přeměnu malých vkladů do velkých úvěrů,
- 2) *časová transformace* – jde o přeměnu krátkodobých závazků na dlouhodobé a naopak, prodej akcií a obligací,
- 3) *teritoriální transformace* – neboli přesun prostředků do jiných regionů prostřednictvím bank,

- 4) *transformace z hlediska obchodovatelnosti* – jde například o refinancování úvěrového portfolia skládajícího se z různých úvěrů bank prodejem likvidních depozitních certifikátů
- 5) *transformace z hlediska úvěrového rizika* – jde o podstatné snížení rizika pro věřitele, které je jednak zabezpečeno diverzifikací aktiv bank a dále také systémem pojištění vkladů v bankách,
- 6) *měnová transformace* – banky umožňují výměnu peněz.

Dále bych uvedl **redukci transakčních nákladů**. Jde zejména o náklady spojené s přesunem peněz od věřitelů k dlužníkům, s nalezením daných subjektů, pro které by dané podmínky transakce byly přijatelné. Pokud vstoupí do tohoto procesu finanční zprostředkovatel (tedy banka), dojde ke zjednodušení situace jak pro věřitele (uloží relativně bezpečně své prostředky u banky a nemá starosti s vyhledáváním potenciálních dlužníků), tak pro potenciálního dlužníka (banka mu může po prověření bonity hned potřebné prostředky zapůjčit). Banky mají menší transakční náklady jednak z důvod specializace na tuto činnost a jednak z provádění této činnosti ve velkém rozsahu (výnosy z rozsahu).

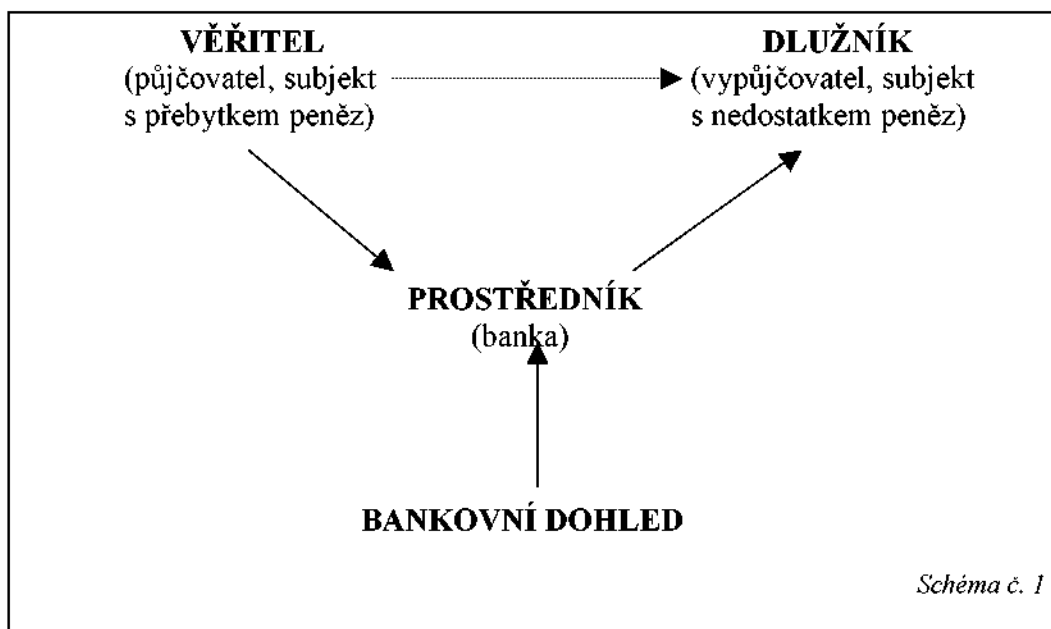
Mezi další činnosti patří **monitorování bonity dlužníků a informační servis**. Na této činnosti závisí, jak banka dobře zainvestuje. Dobrá investice (neboli dobře poskytnutý úvěr) vyžaduje výbornou a dlouhodobou znalost dlužníků, proto banky monitorují průběžné situaci těchto subjektů.

V neposlední řadě bych chtěl uvést **racionalizaci platebního styku**. Finanční zprostředkovatelé a zejména banky mají svou nezastupitelnou úlohu při fungování platebního systému v dané zemi i celosvětovém měřítku. Rozsáhlé pobočkové sítě, vzájemná propojenost bank a především využití výpočetní techniky a s tím spojených moderních platebních instrumentů umožňují bankám provádět rychle a bezpečně platební transakce v obrovských objemech prakticky celosvětově.

Vzájemný vztah mezi přímým a nepřímým investováním uvádím ve *schématu č. 1*.^{*}

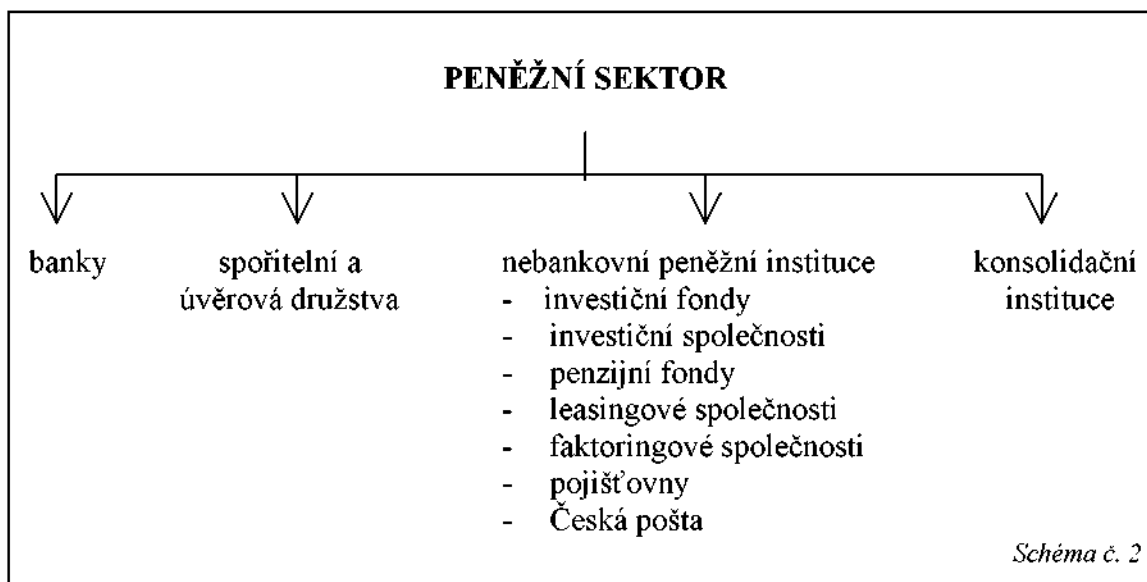
^{*} Schémata č. 1 – 6 byly převzaty ze semináře Prof. Ing. Bakule, DrSc., zpracované Bc. Ondřejem Přibílem

1.1.2 Peněžní sektor

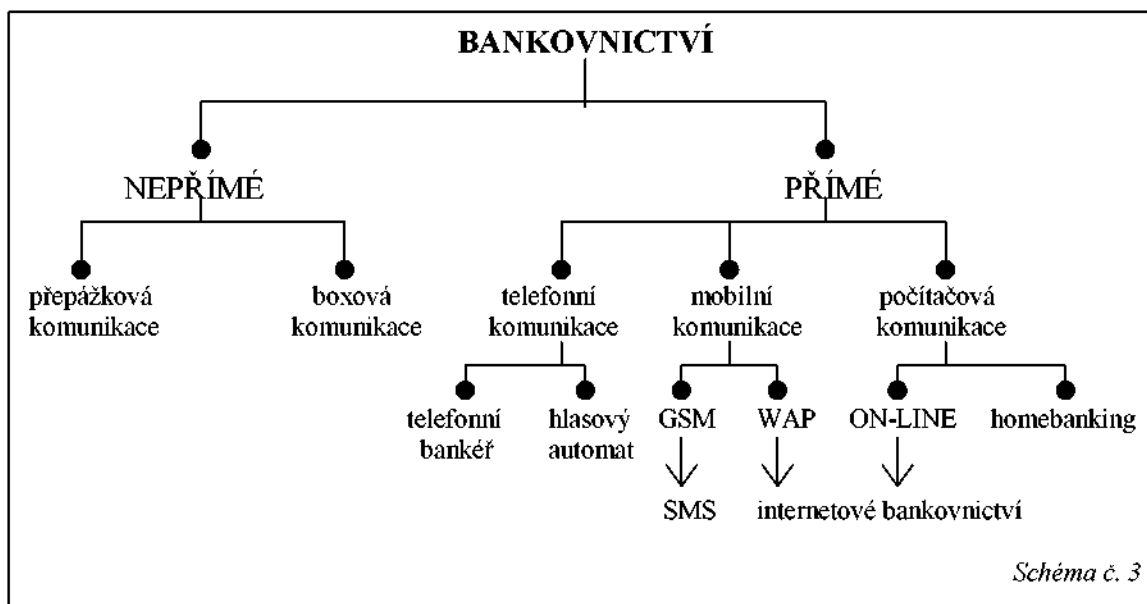
V rámci peněžního sektoru na našem trhu působí několik typů institucí, které poskytují různé druhy služeb. Jde jak o banky, spořitelní a úvěrová družstva, nebankovní peněžní instituce a také konsolidační instituce. Banky jsou většinou střední a velké instituce s univerzální působností. Spořitelní a úvěrová družstva jsou zpravidla malé banky založené na družstevních principech, které se zaměřují na sběr vkladů (u spořitelních družstev) a nebo poskytování bankovních služeb svým členům (u úvěrových družstev). V rámci vývoje peněžního trhu se z některých těchto družstev staly poměrně velké banky, které svou činností „kopírují“ činnost univerzálních bank. Nebankovní peněžní instituce tvoří, dle svého různorodého zaměření, nejširší skupinu. Jde o instituce zaměřené na investování, pojištění a zajištění, dále také i na spoření a řadíme zde i Českou poštu. Poslední část tvoří konsolidační instituce, u nás představované nejdříve Konsolidační bankou (vzniklou v roce 1991) a v roce 2001 nahrazenou Českou konsolidační agenturou. Finanční skupinu konsolidační banky tvoří: Česká inkasní, Česká finanční (převod ztrát konsolidujících malých bank), PRSKO (Převzetí Škody Mladá Boleslav holdingem Volkswagen), KONPO (převod špatných úvěrů KB před jejím prodejem), SANAKON (převod špatných

úvěrů z IPB) a Revitalizační agentura (revitalizace klíčových podniků). Rozdělení peněžního sektoru na jednotlivé instituce dle zaměření viz. *schéma č. 2*.

1.1.3 Bankovníctví

Dle komunikace s bankou se dělí na nepřímé a přímé. Nepřímé bankovníctví je klasickou formou komunikace, kdy klient provádí jednotlivé operace přes „prostředníka“ (bankovního úředníka). U přímého bankovníctví navazuje klient kontakt přes telefon (pevná linka), mobil nebo počítač (připojený na internet). Protože nepřímá forma je pro banky výrazně dražší, snaží se svou cenovou politikou klienty přeorientovat na přímou formu komunikace. Je nutné uvést, že tato snaha se bankám vcelku daří a přímé bankovníctví se stává čím dál oblíbenější formou, jak z důvodu ceny (úspora peněz), tak z důvodu času (úspora času). Rozdělení bankovníctví dle komunikace klienta s bankou viz. *schéma č. 3*.

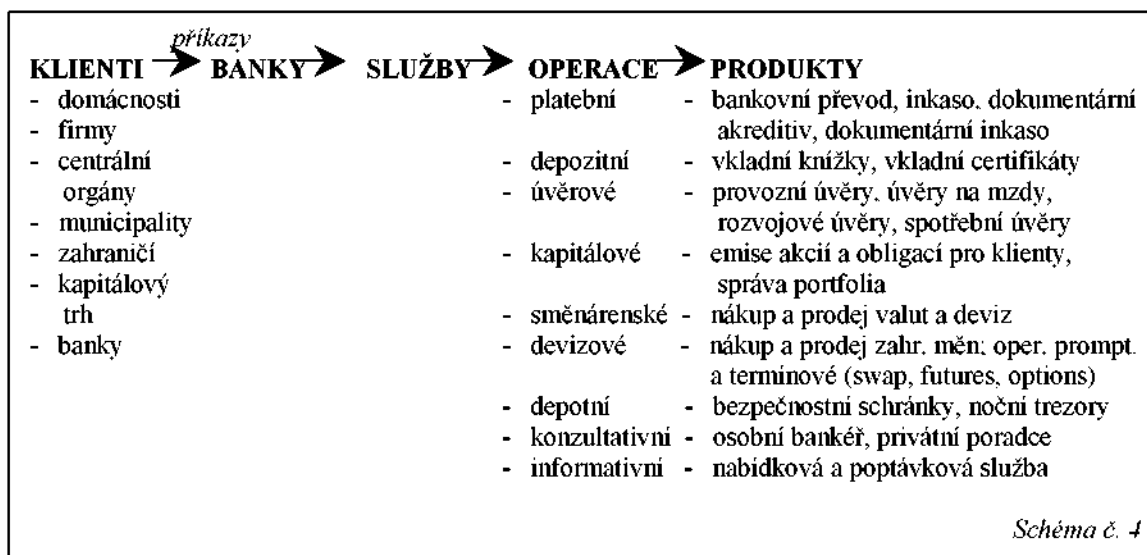

1.1.4 Bankovní služby, operace a produkty

Propojení mezi bankovními službami, operacemi a produkty velmi dobře vystihuje definice Prof. Bakule: „*Banky na základě příkazů klientů nabízejí služby, které se realizují pomocí operací a ty vyúsťují v nabídku prostředků.*“¹ Propojení mezi službami, operacemi a produkty je velmi složité a kvalita tohoto propojení se pak odráží jak v kvalitě služeb, operací a produktů, tak i v úspěšnosti banky. Stěžejní jsou především platební operace, kterými se zajišťují platební styky mezi jednotlivými klienty a bankami. Jednotlivé rozdělení bankovních operací a produktů viz. schéma č. 4.

---

¹ Bakule, V.: Přednášky z Bankovních operací

1.1.5 Struktura bankovního sektoru

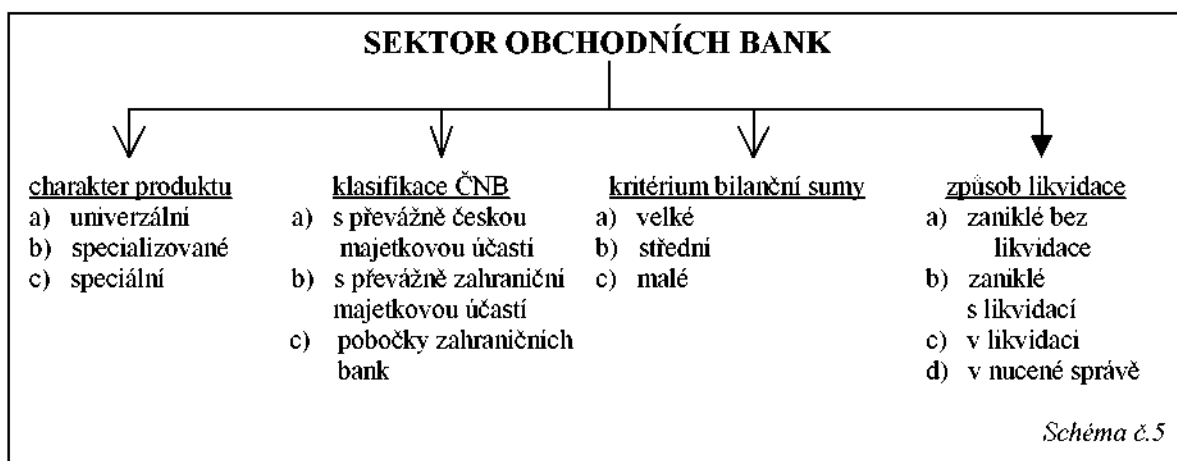
Sektor obchodních bank se dělí dle charakteru produktu, klasifikace ČNB, bilanční sumy a způsobu likvidace. Skupina bank členěná podle charakteru produktu se dále dělí na univerzální, specializované a speciální banky. Univerzální banky jsou zaměřeny na co nejvíce produktů pro co nejširší okruh klientů. Specializované banky jsou například hypoteční a komunální, nebo spořitelny. Mezi speciální banky řadíme například Českou konsolidační agenturu, Českomoravskou záruční a rozvojovou banku a Českou exportní banku, které se svým zaměřením podstatně odlišují.

Další dělení je dle klasifikace ČNB a zaměřuje se na to, kým a z jaké části je banka vlastněna. Jde o banky s převážně českou majetkovou účastí – nad 50 % (například E-banka, První česká banka, Česká exportní banka atd.). Dále pak s převážně zahraniční majetkovou účastí (například Komerční banka, ČSOB, Česká spořitelna). Poslední skupinu tvoří pobočky zahraničních bank (například Commerzbank).

Dalším kritériem je bilanční suma, podle které se dělí banky na velké (přes 100 mld.), střední (15 – 100 mld.) a malé (do 15 mld.).

Poslední charakteristikou je způsob likvidace, kdy se banky dělí na zaniklé bez likvidace, s likvidací, banky v likvidaci a v nucené správě.

Přehled dělení sektoru obchodních bank viz. schéma č. 5.

1.1.6 Finanční skupiny bank

V rámci konsolidovaného hospodářského výsledku skupina bank vykazuje zisk či ztrátu nejenom za banku jako takovou, ale i za další instituce, které tvoří celou finanční skupinu. Banky rozšiřují svojí působnost pomocí dceřinných společností. Prof. Bakule tento proces definuje takto: „*Přední velké banky zakládají řadu dceřinných společností - dochází k univerzalizaci služeb k tzv. balíčkování produktů. Dceřinné instituce mohou být bankovního i nebankovního typu. Dochází k modifikaci členění na univerzální a specializované. Pojišťovny v ČR existují jako samostatné nebo jako dceřinné společnosti bank*“²

Členění institucí v rámci finanční skupiny bank viz schéma č. 6.

² Bakule, V.: Přednášky z Bankovních operací

FINANČNÍ SKUPINY BANK

Schéma č. 6

1.2 Specifické rysy bankovního podnikání

Existuje řada pohledů na specifické rysy bankovního podnikání. Například pan prof. Bakule rozdělil specifickou bankovního podnikání na několik částí. První část se zabývá šířkou záběru bankovního podnikání: „Bankovní podnikání patří k nejkomplicovanějším podnikatelským aktivitám, protože obchodním partnerem bank jsou subjekty, které spadající do všech sektorů národohospodářského komplexu (občané, domácnosti, velmi bohaté spektrum odvětvově diferencovaných firem, subjekty veřejného sektoru, a to jak vládní instituce, tak municipální instituce, subjekty kapitálového trhu, subjekty mezibankovního trhu, nebankovní peněžní instituce). To rezultuje ve skutečnost, že obchodní banky mají velké počty kvalitativně velmi strukturovaných obchodních partnerů, vůči nimž vystupují jak ve věřitelském, tak dlužnickém postavení.“³

---

³ Bakule, V. a kolektiv: Příčiny prohlubování krize bankovního sektoru České republiky, TU Liberec, 2000

Dále pan prof. Bakule ke specifickým rysům bankovní podnikání uvádí, že: „*Specifičnost bankovního podnikání dále spočívá v tom, že banky nabízejí a poskytují svým klientům rozsáhlou škálu služeb, přičemž tyto služby jsou zformovány do mnohočetných konkrétních produktů, které jsou realizovány jak jednoduššími, tak složitějšími operacemi (platebními, depozitními, úvěrovými, depozitními, správcovskými, konzultativními).*“⁴

Na tuto myšlenku navazuje část, které se zabývá rizikovostí bankovního podnikání: „*Specifičnost bankovní klientely a specifičnost bankovních produktů vedou k tomu, že bankovní podnikání se jeví jako vysoce riziková podnikatelská aktivita. Tato rizika spadají do dvou skupin. K první skupině primárních rizik lze přiřadit tato rizika: platební, úvěrová, úroková, devizová, kapitálová, likviditní. Druhá skupina sekundárních rizik pak zahrnuje tato rizika: operační, reputační, legislativní, politická.*“⁵

Dále pak pokračuje pasáží, která charakterizuje kontrolní činnost, prováděnou centrální bankou: „*Zvláštním rysem bankovního podnikání je i to, že v rámci tržního mechanismu je soustava obchodních bank podřízena kontrolní dohlédací činnosti centrální banky. Tato ingerence do bankovního podnikání vyplývá z vysoké četnosti rizik, s nimiž je toto podnikání spojeno a měla by přispět k hladkému a obezřetnému fungování obchodních bank. O významu a důležitosti bankovního dohledu nad činností bank svědčí i to, že z iniciativy deseti nejvyspělejších zemí (G10) byl vypracován systém dohlédacích aktivit, který by měl přispět k zefektivnění systému bankovního dohledu ve všech zemích, zejména pak transformačních zemích a rozvojových zemích (The Basel Core Principles for Effective Banking Supervision).*“⁶

Další pohled na specifičnost bankovní podnikání uvádí Doc. Polidar, který se dívá na specifika bankovního podnikání z hlediska získávání kapitálu: „*Ve srovnání s ostatními podniky se bankovní kapitál vyznačuje podstatnou zvláštností. Tou je skutečnost, že vlastní*

---

⁴ Bakule, V.: Příčiny prohlubování krize bankovního sektoru České republiky, TU Liberec, 2000

⁵ Bakule, V.: Příčiny prohlubování krize bankovního sektoru České republiky, TU Liberec, 2000

⁶ Bakule, V.: Příčiny prohlubování krize bankovního sektoru České republiky, TU Liberec, 2000

kapitál je poměrně malý.“⁷ Podíl vlastního kapitálu bank se nyní pohybuje mezi 10 až 15 %, kdy 10 % je minimum stanovené Mezinárodním měnovým fondem.

Další ukázkou specifčnosti bankovního podnikání je například sladění různých cílů. Mezi hlavní cíle patří solventnost, likvidita a rentabilita. Tyto cíle jsou však do určité míry protichůdné, a tak optimalizace všech těchto cílů najednou není vůbec lehkým úkolem. Doc. Polidar uvádí k tomuto problému toto: *„...tyto cíle bankovního řízení jsou ve vzájemném rozporu, což lze jednoduše vyjádřit tím, že banka bude perfektně likvidní, jestliže bude udržovat veškerá aktiva ve formě pokladni hotovosti. V tomto případě však nebude vytvářet žádný zisk. Bude-li poskytovat rizikové úvěry, bude sice zvyšovat zisk, ale současně tím vzrůstá nebezpečí potenciálního bankovního úpadku.“*⁸

1.2.1 Shrnutí specifických rysů bankovního podnikání

Z výše uvedených poznatků vyplývají tyto skutečnosti:

- bankovní podnikání zasahuje do všech sektorů národohospodářského komplexu,
- banky nabízejí velmi rozsáhlou škálu svých služeb zformovanou do konkrétních produktů, které jsou realizovány danými operacemi,
- bankovní podnikání je dosti rizikovou podnikatelskou aktivitou a z tohoto důvodu je důsledně kontrolováno centrálními bankami,
- bankovní kapitál je oproti ostatním podnikům velmi malý,
- cíle bankovního podnikání jsou ve vzájemné rozporu, a proto optimalizace všech jejich prvků je velmi složitá.

1.3 Finanční řízení v bance

Jak již jsem výše uvedl, bankovní podnikání je velmi složité. Z toho vyplývá, že kvalitní bankovní ústav musí mít kvalitní management, který dobře zvládne veškeré potřebné

---

⁷ Polidar, V.: Management bank a bankovních obchodů, Ekopress, Praha, str. 69

⁸ Polidar, V.: Management bank a bankovních obchodů, Ekopress, Praha, str. 70

procesy nutné k správnému chodu banky. Jedním z nejdůležitějších úkolů managementu je finanční řízení banky. Pan Ing. Ziegler definuje finanční řízení takto: *...,finanční řízení představuje integrální součást celkového řídicího a rozhodovacího mechanismu v bankách. Jde o soustavu nástrojů, metod a kritérií umožňující řídit banku pomocí finančních veličin.*⁹

Finanční řízení v bance tvoří řada činností. Nyní se detailněji zaměřím na jednu z nich, která tvoří neodmyslitelný základ, a to na řízení aktiv a pasiv.

1.3.1 Řízení aktiv a pasiv

Banka, jak jsem již dříve uvedl, je velmi specifickým podnikem, a proto je pro ni, v rámci řízení aktiv a pasiv, nejdůležitější vztah mezi ziskovostí a rizikovostí a také kapitálová přiměřenost. Tyto dvě součásti podrobněji rozvedu níže.

1.3.1.1 Vztah mezi ziskovostí a rizikovostí

Vztah mezi ziskovostí a rizikovostí je samotnou **podstatou finančního odvětví**. Úlohou finanční instituce je nakupovat a prodávat riziko spojené s prováděním finančních transakcí a být přitom dlouhodobě ziskovější než konkurenční firmy.

Rizikovostí v tomto textu rozumíme míru (velikost) nějakého rizika. **Riziko** je pak jev existující nezávisle na našem přání.

Příkladem **nákupu rizika** je *poskytnutí úvěru podniku*. Banka na sebe bere (kupuje) riziko toho, že podnik úvěr nesplatí, a podnik za to platí tím, že bance platí úrok vyšší, než je bezriziková úroková sazba.

Příkladem **prodeje rizika** je *prodej obligací v primární emisi*. Vedoucí manažer emise (banka) prodává investorům úvěrové riziko od emitenta obligace a emitent opět platí úrokem vyšším, než je bezriziková úroková sazba.*

---

⁹ Ziegler, K.: Finanční řízení bank, Bankovní institut, Praha, str. 12.

* za bezrizikovou úrokovou sazbu bývá většinou považován výnos státních dluhopisů

V praxi je **cena** v příslušné transakci **dána silou konkurence**. Finanční rozhodnutí při silné konkurenci pak nespočívá v tom jakou stanovit cenu, protože cena je dána trhem.

Práce banky spočívá:

- v určení minimální ceny, která ještě pokryje budoucí ztráty plynoucí z daného rizika,
- v rozhodnutí, jestli se obchodu zúčastní, či nikoliv.

Ziskovost finančních institucí je tedy v převážné míře dána schopností přesně měřit riziko.

V praxi se **maximální přípustná rizikovost** definuje souborem limitů. Jde např. o limity:

- na maximální přípustnou velikost úvěrového rámce,
- na maximální přípustnou velikost otevřené devizové pozice,
- další limity, které si každá banka definuje pro svou vlastní potřebu.

Hledání co nejziskovější strategie pak většinou probíhá intuitivně v rámci snahy obchodních manažerů vytvořit co nejvyšší zisk a nepřekročit přitom dané limity.

Řídíme-li rizika, nutně činíme rozhodnutí o strategii, o složení bilance, a tím také o rizikovosti.

K hodnocení ziskovosti při nepřekročení limitů rizika se užívají různé ukazatele. Nyní uvede 2 nejčastěji používané ukazatele.

Ukazatele výkonnosti:

1. **ROE** (*return on equity*, návratnost vlastního jmění).^{*}
  - jde o tradiční ukazatel výkonnosti firmy z pohledu akcionářů
  - pro celou firmu zůstává i dnes tento ukazatel klíčový pro posouzení jejího zdraví a úspěšnosti

= čistý zisk po zdanění / průměrné fondy akcionářů
2. **RORAC** (*return on risk adjusted capital*, návratnost rizikově přiřazeného kapitálu).

---

^{*} za uspokojující hodnotu bývá často považován výnos dvouletých státních dluhopisů + 8 %

- metoda RORAC vychází z toho, že prvotním úkolem banky (stejně jako každé jiné firmy) je přinést co nejvyšší a zároveň stabilní zisky svým akcionářům

= zisk / množství rizika

1.3.1.2 Kapitálová přiměřenost jako nástroj regulace

Kapitálová přiměřenost firem

Podnikání téměř v každém oboru využívá ke svému financování kromě vlastních zdrojů (např. peníze vložené akcionáři) také cizí zdroje (např. půjčku od banky). Je-li cizích zdrojů příliš mnoho, je firma tak podkapitalizovaná, že i relativně malá ztráta může být vyšší než vlastní zdroje a firma bankrotuje. Firma, která si příliš půjčuje, najednou zjistí, že už jí banky nejsou ochotny poskytnou další půjčky. Jsou si totiž vědomy rizikovosti takového postupu. **Banky tak vlastně regulují riziko podnikání firem.**

Ne vždy se to ovšem povede. Potom banky utrpí ztrátu. Jelikož banky jsou informovaní a kvalifikovaní investoři, závisí úvěrová rozhodnutí (co do poměru vlastních a cizích zdrojů u firem, kterým půjčují) plně na nich.

Poměr vlastních a cizích zdrojů u firem není legislativně omezován.

Kapitálová přiměřenost bank

U bank je ovšem situace jiná. Poměr cizích zdrojů k vlastním zdrojům je u bank mnohem vyšší než u podniků. Navíc ti, kdo bankám půjčují, jsou často drobní střadatelé, kteří nejsou a nemohou být informováni. Pády bank mohou destabilizovat celé hospodářství země a nespokojenost mnoha drobných střadatelů představuje politické riziko.

Proto vlády stanovují bankám pravidla pro poměr vlastních a cizích zdrojů. Omezení se vztahuje na ukazatel kapitálové přiměřenosti.

Zpočátku byla kapitálová přiměřenost stanovena jako poměr kapitálu (vlastních zdrojů) a aktiv:

$$\text{kapitálová přiměřenost}_1 = \text{kapitál}_1 / \text{aktiva}$$

Tento přístup je odvozen z následující úvahy: Aktiva (např. poskytnuté úvěry) jsou riziková a jejich hodnota se může snížit. Aby tuto ztrátu (snížení hodnoty aktiv) banka *přežila*, musí mít dostatek kapitálu.

Kapitálová přiměřenost banky tedy nesmí klesnout pod určitou hodnotu.

Později bylo ovšem toto opatření zpřesněno. Rozlišilo různou rizikovost aktiv tím, že jim *přiřadilo různou váhu*.^{*} Místo poměru kapitálu a aktiv se sleduje poměr kapitálu a **rizikově vážených** aktiv. Některá aktiva mají váhu 0 % a do rizikově vážených aktiv se nezapočítávají. Jiná aktiva se započítávají v plné výši. Existuje též přesná definice toho, co lze započítat do kapitálu.

$$\text{kapitálová přiměřenost}_2 = \text{kapitál}_2 / \text{aktiva}$$

Takto definovala kapitálovou přiměřenost *Banka pro mezinárodní platby* (BIS, *Bank for International Settlement*) v Basileji a většina národních centrálních bank ji přejala do svých opatření.

Způsob přiřazování kapitálu

Klíčová otázka pro banky zní: *Jakým způsobem přiřazovat kapitál?*

Nabízejí se dvě možnosti způsobu přiřazení kapitálu:

- první metoda, která se nyní používá daleko častěji pro svou daleko vyšší přesnost, vychází ze vzorce pro kapitálovou přiměřenost^{**}, kdy lze chápat **kapitál jako polštář (rezervu)** sloužící **ke krytí ztrát** plynoucích z rizik spojených s bankovní činností. V takovém případě se kapitál přiděluje jednotlivým organizačním jednotkám úměrně dle množství rizika, které na sebe tyto organizační jednotky berou,
- druhá metoda vychází ze vzorce pro kapitálovou přiměřenost^{***}. Tímto způsobem se ovšem všechna zkrácení, která v sobě nese opatření o kapitálové přiměřenosti,

---

^{*} váhy jsou ovlivněny řadou hledisek, a proto je velmi těžké je přesně stanovit

^{**} vzorec viz. výše

^{***} vzorec viz. výše

přenášejí do měření výkonnosti (ziskovosti). To v důsledku vede k chybným rozhodnutím a ke špatnému řízení banky;

Měření výkonnosti

Pro účely první metody je ovšem třeba změřit, kolik rizika je se kterou organizační jednotkou spojeno. K tomu se výborně hodí metoda VAR.*

Výkonnost organizační jednotky se pak udává jako podíl zisku a VAR této jednotky. Aby mohla být měřena výkonnost všech organizačních jednotek a aby mohly být vzájemně porovnávány, je nutné **stanovit VAR nejen pro tržní rizika, ale i pro úvěrová, likviditní, provozní a jiná rizika.**

Množství potřebného kapitálu se tedy ztotožňuje s velikostí potenciální ztráty. To je podstata metody RORAC, která hodnotí nejen ziskovost, ale i rizikovost každé organizační jednotky. Je třeba poznamenat, že zavedení této metody do praxe je velmi náročné jak na výpočetní techniku, tak na kvalitu lidí, kteří metodu zavádějí.**

---

* popisem a výpočtem metody VAR se zabývá Kamil Ziegler v publikaci Finanční řízení bank, str. 184 -187

** detailnějším popisem metody RORAC se zabývá Kamil Ziegler v publikaci Finanční řízení, str. 266 - 269

2 ANALÝZA VÝVOJE NÁKLADŮ A VÝNOSŮ ČESKÉHO BANKOVNÍHO SEKTORU

2.1 Specifikace nákladů a výnosů bank

Nejprve bych chtěl pro lepší orientaci provést rozdělení nákladů a výnosů do jednotlivých skupin pomocí jednoduchého, ale velmi přehledného schématu. Další rozvedení jednotlivých skupin uvedu níže.

Schéma nákladů a výnosů

Schéma č. 7

Další rozdělení nákladů bank nabízí účtová osnova pro banky. V základu odpovídá výše uvedenému třídění. Dříve byla účtová osnova pro banky orientována přísně druhově. V současné době je orientována v oblasti nákladů a výnosů na hlavní činnosti banky.* Níže

---

* Ukázka nákladových a výnosových účtů z účetní osnovy pro banky viz. příloha č. 1

uvádím rozdělení nákladů a výnosů dle účtové osnovy včetně stručné definice těchto položek.

2.1.1 Náklady na finanční činnost

Jde o stěžejní sféru činností bank. Na výši těchto nákladů je vidět, jak draho banka získává prostředky pro svoji činnost.

2.1.1.1 Náklady na pokladní a mezibankovní operace

Na tyto náklady je nutné se dále dívat především jako na:

- úroky,
- poplatky,
- ostatní náklady (provize),
- ztráty z obchodů.

Největší sférou nákladů jsou zde náklady na úroky, které banka vyplácí z mezibankovních depozitních vkladů a úvěrů poskytnutých od jiných bank.

V této skupině banky většinou neuvádějí obchody se státními pokladničními poukázkami (SPP) a ostatními obdobnými pokladními poukázkami.

2.1.1.2 Náklady na operace s klienty

Jde o obdobné náklady, ale se strukturalizací na klienty.

Jde především o nákladové úroky z běžných, depozitních a termínovaných vkladů a ostatní poplatky a provize na operace s klienty.

2.1.1.3 Náklady na leasing

Účtuje se zde o nákladech na operace spojené s leasingem (pronájmem) u bank, které takovéto obchody mají v náplni činnosti.

Rozeznáváme pronájem:

- finanční,
- operační.

Dle mezinárodních standardů by v této skupině měly být zúčtovány také odpisy majetku, který je pronajímán, a ostatní náklady na poplatky, provize a služby spojené s touto činností tak, aby bylo porovnáním s výnosy z leasingu možno získat skutečný netto výsledek hospodaření v této oblasti.

2.1.1.4 Náklady na emitované dluhopisy

Jde o nákladové úroky, které bude muset banka vyplatit držitelům emitovaných dluhopisů (obligace, vkladové listy, akcie). Také jsou zde úroky a poplatky placených bankami za vydané vlastní obligace.

2.1.1.5 Náklady na operace s cennými papíry

Jde o náklady (poplatky a provize) na operace s cennými papíry a ztráty z těchto obchodů.

2.1.1.6 Náklady na devizové operace

Jde o náklady, výdaje a ztráty z obchodů s devizami. Jedná se především o úroky ze swapových operací, rozdíly v ocenění apod.

2.1.1.7 Náklady na ostatní operace

Jde o všechny ostatní náklady související s finanční činností, které nejsou samostatně uvedeny jinde.

2.1.1.8 Všeobecné provozní náklady

Jde většinou o klasické režijní či administrativní náklady, které jsou shodné u všech podnikatelských subjektů.

2.1.1.9 Náklady na zaměstnance

Jde o mzdové náklady a odměny za práci na základě dohod.

2.1.1.10 Sociální náklady

Jde o náklady na sociální a zdravotní pojištění, které musí banka za zaměstnance odvést.

2.1.1.11 Daně a poplatky

Jde o provozní poplatky, jako jsou např. soudní poplatky, ale také clo, které není možno přiřadit ke zboží či službě. DPH se účtuje na zvláštním účtu (667),

2.1.1.12 Nakupované výkony

Jde o ostatní provozní náklady členěné podle druhů či činností. Například:

- spotřebované nákupy,
- spotřeba materiálu,
- spotřeba energie,
- nákup služeb,
- opravy a udržování,
- cestovné,
- náklady na reprezentaci,
- ostatní služby.

2.1.1.13 Odpisy hmotného majetku

Tuto skupinu dělíme do 2 základních skupin, a to:

- stavby, budovy a pozemky,

- ostatní hmotný majetek (příp. ještě a zařízení a inventář).

2.1.1.14 Odpisy nehmotného majetku

Účtují se zde odpisy na nehmotný majetek dle odpisového plánu. Z nehmotného investičního majetku, který je dle zákona o daních z příjmů vymezen jako odpisovatelný nepřímo.

2.1.2 Tvorba rezerv a opravných položek

2.1.2.1 Tvorba opravných položek daňově neuznaných

Jsou tvořeny k určitému ohroženému aktivu a jeho hodnotu snižují.

Tvoří se tyto hlavní opravné položky:

- k nelikvidním úvěrům poskytnutým bankám,
- ke klasifikovaným úvěrům,
- k pohledávkám,
- k cenným papírům,
- k majetkovým účastem.

2.1.2.2 Tvorba rezerv daňově uznaných

Jde o tvorbu rezerv, které se vytvářejí v souladu se zněním zákona o rezervách a zákona o daních z příjmu jako osvobozené od daně.

V současné době jsou to:

- rezervy na bankovní úvěry,
- rezervy na větší opravy majetku.

2.1.2.3 Tvorba rezerv daňově neuznaných

Takovými rezervami mohou být např. rezervy na klasifikované úvěry a pohledávky, pokud se banka rozhodne pro tvorbu rezerv a netvoří opravné položky. Stejně tak mohou být tvořeny rezervy na veškerá pochybná aktiva, pokud na ně není tvořena opravná položka. Jde vždy o balík rezerv, nikoliv o klasickou opravnou položku.

2.1.2.4 Tvorba opravných položek daňově uznaných

Jsou tvořeny k určitému ohroženému aktivu a jeho hodnotu snižují.

2.1.3 Ostatní provozní náklady

2.1.3.1 Odepsané pohledávky za bankami

Jde o odepsané pohledávky v celkové výši.

2.1.3.2 Odepsané pohledávky za klienty a ostatní dlužníky

Jde o ekvivalent, jedná se o odpisy pohledávek za klienty.

2.1.3.3 Náklady z postoupených pohledávek za bankami

Jde o náklady z postoupených pohledávek za bankami za úplatu.

2.1.3.4 Náklady z postoupených pohledávek za klienty

Jde o náklady z postoupených pohledávek za klienty za úplatu.

2.1.3.5 Náklady z převodu majetkových účastí

Jde o náklady při prodeji majetkové účasti. Účelné by bylo účtovat při prodeji jen o ztrátách.

2.1.3.6 Náklady z převodu ostatního majetku

Opět zde jde o náklady při prodeji majetku.

2.1.3.7 Jiné provozní náklady

Jde o všechny ostatní provozní náklady z nefinanční činnosti.

2.1.4 Mimořádné náklady

Mimořádnými náklady jsou především:

- placené pokuty a penále (nesmluvní),
- doměrky daní,
- manka a škody.

2.1.5 Daň z příjmů

Jde o náklad, který z hlediska sestavování daňového přiznání musíme vyjímát pro stanovení daňového základu.

2.1.6 Vnitrobankovní náklady

Účtováním těchto vnitropodnikových nákladů a výnosů se zabývají samostatné útvary (oddělení či odbory) nazývané většinou „controlling“.

Protiváhou k nákladům jsou výnosy a ty se dělí následovně:

2.1.7 Výnosy z finančních operací

2.1.7.1 Výnosy z pokladních a mezibankovních operací

Jde o výnosové úroky, poplatky a ostatní zisky z mezibankovních operací. Jsou to např. úrokové výnosy z depozitních vkladů u jiných bank, poplatky z mezibankovních operací apod.

2.1.7.2 Výnosy z operací s klienty

Opět jde především o úrokové výnosy z úvěrů a záruk poskytnutých klientům, provize a poplatky z těchto operací.

2.1.7.3 Výnosy z leasingu

Patří sem příjmy z pronájmu, pokud ho banka provozuje.

2.1.7.4 Výnosy z operací s cennými papíry

Jde o úrokové výnosy, kapitálové příjmy a ostatní zisky z operací s cennými papíry a o přijaté poplatky a provize z těchto operací.

Jde například o:

- výnosy z kuponů dlouhodobých cenných papírů,
- dividendy,
- výnosy z obchodování s cennými papíry,
- poplatky za zprostředkování obchodů,
- poplatky za správu a úschovu cenných papírů apod.

2.1.7.5 Výnosy z devizových operací

Jde o úrokové výnosy z termínovaných operací a ostatní zisky z těchto operací v cizích měnách, které vznikají z kurzových pohybů měn.

2.1.7.6 Výnosy z ostatních operací

Jde o veškeré ostatní výnosy z finančních operací, které není možné zahrnout do ostatních skupin.

2.1.8 Použití rezerv a opravných položek

Jde o protíváhu k nákladů vyjadřující čerpání těchto výnosů.

2.1.8.1 Použití opravných položek daňově neuznaných

Jde o odpis pohledávek, když byla použita opravná položka.

Jde o výnos z hlediska daně z příjmů již zdaněný v minulém období.

2.1.8.2 Použití rezerv daňově uznaných

Jde o čerpání rezerv, které se vytvářejí v souladu se zněním zákona o rezervách a zákona o daních z příjmu jako osvobozené od daně.

V současné době jsou to:

- rezervy na bankovní úvěry,
- rezervy na větší opravy majetku.

2.1.8.3 Použití rezerv daňově neuznaných

Jde o protiváhu k tvorbě rezerv daňově uznaných.

2.1.8.4 Použití opravných položek daňově uznaných

Jde o odpis pohledávek, když byla použita opravná položka.

Jde o výnos z hlediska daně z příjmů nezdaněný v minulém období, tzn. výnos ke zdanění.

2.1.9 Ostatní provozní výnosy

2.1.9.1 Výnosy z odepsaných pohledávek za bankami

Jde o výnosy z prodeje pohledávek a úvěrů poskytnutých bankám.

2.1.9.2 Výnosy z odepsaných pohledávek za klienty a ostatními dlužníky

Jde o výnosy při prodeji pohledávek a úvěrů, nebo o výnosy z prodeje zajištění těchto úvěrů a pohledávek za klienty.

2.1.9.3 Výnosy z postoupených pohledávek za bankami

Jde o výnosy související s postoupením pohledávek za bankami v případě, že banka přijala částku vyšší, než byla částka, za kterou pohledávku koupila.

2.1.9.4 Výnosy z postoupených pohledávek za klienty

Jde o ekvivalent výnosů z postoupených pohledávek za bankami, jež se týkají klientů.

2.1.9.5 Výnosy z převodu majetkových účastí

Pokud je prodána majetková účast se ziskem, jde o:

- výnosy z tohoto prodeje nebo

- celkovou tržní cenu majetkové účasti.

2.1.9.6 Výnosy z převodu ostatního majetku

Tento účet slouží pro zaúčtování položek tykajících se výnosů při prodeji ostatního majetku.

2.1.9.7 Jiné provozní výnosy

Tato kategorie může být pestrá, pokud banka provádí další nebankovní služby, např. pronájem bytů, domů, chat apod. Sféru nákladů je vždy třeba postavit tak, aby náklady byly souměřitelné se sférou výnosů.

2.1.9.8 Mimořádné výnosy

O mimořádných výnosech platí totéž, co bylo uvedeno výše o mimořádných nákladech.

Mimořádnými výnosy jsou např. vratky daní, náhrada pojišťovny za škody apod.

2.1.9.9 Vnitrobankovní výnosy

Jde o protiváhu k vnitrobankovním nákladům.

Tyto výnosy je možné vést v samostatném okruhu účetnictví, ale také přímo na ostatních finančních účtech v syntetické evidenci hlavní účetní knihy.

2.2 Analýza nákladů a výnosů v letech 1994 – 2003

2.2.1 Úvod

Při hodnocení analýzy nákladů a výnosů vycházím z tabulek č. 1 a 2 uvedených níže, v kterých jsem zpracoval údaje zachycující veškeré pohyby nákladů a výnosů českého bankovního sektoru v letech 1994 až 2003. Jednotlivé hospodářské výsledky jsou generovány právě touto interakcí mezi náklady a výnosy. Ke každému roku jsem pak uvedl komentář, kde jsou zachyceny nejdůležitější faktory, které ovlivnily jednak stranu nákladovou, tak stranu výnosovou a také celý hospodářský výsledek bankovního sektoru za daný rok.

Vývoj a struktura výnosů a nákladů bankovního sektoru					
(údaje v mil. Kč vč. poboček bank v zahraničí, bez bank v nucené správě a Konsolidační banky)					
	1994	1995	1996	1997	1998
Úrokové výnosy	123 843	115 649	132 785	173 081	211 190
Úrokové náklady	77 298	74 919	92 473	123 813	152 737
Úrokový zisk (vč. cenných papírů)	46 545	40 730	40 313	49 268	58 452
Přijaté poplatky a provize	9 284	9 884	12 167	13 348	14 641
Zaplacené poplatky a provize	772	1 052	1 426	1 614	1 459
Zisk z poplatků a provizí	8 512	8 832	10 742	11 735	13 183
Úrokový zisk vč. popl. a provizí	55 057	49 562	51 054	61 002	71 635
Zisk z akcií a podílů	4 256	5 761	11 638	13 713	8 183
Zisk z devizových operací	5 355	7 031	6 258	12 852	13 001
Zisk z ost. fin. operací vč. derivátových	375	1 569	1 346	1 366	3 457
Zisk z finanční činnosti	65 042	63 923	70 295	88 932	96 276
Správní náklady	25 792	31 594	37 708	43 234	50 439
Tvorba rezerv a opravných položek (čistá)	26 729	14 441	3 167	30 028	12 181
Ostatní provozní výnosy(+) resp. náklady(-)	-3 415	-6 947	-19 135	-18 862	-41 494
Hrubý provozní zisk	9 106	10 941	10 285	-3 191	-7 839
Mimořádné výnosy (náklady)	395	476	252	707	1 880
Hrubý zisk před zdaněním	9 502	11 418	10 537	-2 485	-5 958
Daně	3 388	1 680	445	1 082	3 067
Čistý zisk	6 113	9 738	10 092	-3 567	-9 025

Tabulka č. 1, zdroj: ČNB

Vývoj a struktura výnosů a nákladů bankovního sektoru					
(banky s licencí k 31. 12. 2002, údaje v mil. Kč)					
	1999	2000	2001	2002	2003
Úrokové výnosy	153 550	135 090	143 129	122 604	
Úrokové náklady	96 991	84 476	86 204	66 522	
Úrokový zisk (vč. cenných papírů)	56 559	50 614	56 925	56 082	53 772
Přijaté poplatky a provize	19 959	21 351	25 767	29 962	
Zaplacené poplatky a provize	5 187	4 797	4 797	6 174	
Zisk z poplatků a provizí	14 772	16 554	20 970	23 788	26 305
Úrokový zisk vč. popl. a provizí	71 331	67 168	77 895	79 870	80 077
Zisk z akcií a podílů	8 735	654	942	1 134	800
Zisk z devizových operací	10 080	9 831	7 154	5 536	6 343
Zisk z ost. fin. operací vč. derivátových	3 124	-380	3 456	6 085	9 380
Zisk z finanční činnosti	90 271	77 272	89 447	92 625	90 257
Správní náklady	51 067	41 840	47 939	47 916	47 601
Tvorba rezerv a opravných položek (čistá)	87	59 549	22 228	12 853	774
Ostatní provozní výnosy(+) resp. náklady(-)	-46 304	36 401	2 717	7 791	-562
Hrubý provozní zisk	-7 187	10 881	20 270	37 959	41 318
Mimořádné výnosy (náklady)	2 700	1 403	1 726	1 687	11
Hrubý zisk před zdaněním	-4 487	12 284	21 996	39 646	41 329
Daně	1 085	-2 100	5 046	11 476	11 291
Čistý zisk	-5 572	14 385	16 951	28 170	30 038

Tabulka č. 2, zdroj: ČNB

2.2.2 Popis vývoje

Vývoj čistého zisku českého bankovního sektoru se skládá z několika velmi odlišných období. Mezi roky 1994 až 1996 byl vývoj velmi stabilní a docházelo každým rokem k mírnému nárůstu. Zlom nastal mezi roky 1996 a 1997, kdy v roce 1997 došlo k dramatickému poklesu čistého zisku. Tento pád, ale již v daleko menším měřítku, pokračoval i v roce 1998, kdy úroveň čistého zisku dosáhla své nejnižší hodnoty. V roce 1999 došlo k odražení ode dna, kdy se konečně povedlo obrátit klesající tendenci čistého zisku. Rok 2000 znamenal ostrý růst a český bankovní sektor jako celek se dostal z červených čísel. Rostoucí tendence pokračovala i v letech 2001 a 2002. V roce 2001 to byl jen mírný nárůst, kdežto v roce 2002 byl již nárůst daleko patrnější. Údaje z roku 2003 v podstatě kopírují údaje za rok 2002.

Rok 1994

Čistý zisk byl na výnosové straně hlavně ovlivněn úrokovými výnosy, dalším faktorem, ale s menším vlivem byly ještě výnosy z poplatků a provizí. Na druhé straně nejvíce působily úrokové náklady, dále pak dosti velké rezervy a opravné položky a také správní náklady. Zejména dosti velký úrokový zisk zajistil bankovnímu sektoru celkový čistý zisk ve výši více než 6 mld. Kč.

Rok 1995

Oproti roku 1994 došlo ke znatelnému poklesu úrokových výnosů a protože pokles úrokových výnosů byl jen velmi malý došlo i k poklesu úrokového zisku. Zisk z poplatků a provizí zůstal zhruba na úrovni roku 1994. Naopak růstu dosáhly zisky z akcií a podílů a také z devizových operací. Výrazným faktorem je také pokles rezerv a opravných položek na téměř polovinu oproti roku 1994, který výrazně převýšil růst správních nákladů a to vše zapříčinilo růst celkového čistého zisku o více jak 50 % vzhledem k roku 1994.

Rok 1996

V tomto roce došlo k razantnímu růstu jak úrokových výnosů, tak nákladů, takže úrokový zisk se oproti roku 1995 téměř neměnil. Zato zisk z poplatků a provizí se zvýšil o více než 20 % vzhledem k předchozímu roku. Výrazný úspěch dosáhly banky i v oblasti akcií a podílů, kde se jejich zisk oproti minulému roku zdvojnásobil. Dále došlo ke znatelnému

poklesu rezerv a opravných položek, naopak správní náklady se opět zvýšily, stejně jako v předcházejících letech. Nárůst také zaznamenaly, a to dosti markantní, ostatní provozní náklady. V důsledku všech těchto pohybů se čistý zisk oproti předchozímu roku téměř nezměnil.

Rok 1997

Tento rok se dá pojmenovat jako „skokový rok,“ a to proto, že došlo ke skokovým změnám v téměř všech položkách tvořících čistý hospodářský výsledek. Obrovský skok byl jak v úrokových výnosech a nákladech, dále pak v zisku z devizových operací a tvorbě rezerv a opravných položek. Zejména růst posledně jmenovaného faktoru zapříčinil celkovou ztrátu bankovního sektoru ve výši přesahující 3 mld. Kč.

Rok 1998

Tento rok potvrdil tendenci v růstu úrokových výnosů i nákladů. Došlo k poklesu rezerv a opravných položek, na druhé straně však značně narostly ostatní provozní náklady a z tohoto důvodu pokračovala tendence ztrát bankovního sektoru, když se ztráta podstatně zvýšila na 9 mld. Kč.

Rok 1999

Tento rok byl typický podstatným poklesem úrokových výnosů a nákladů, dále pak poklesem rezerv a opravných položek a růstem ostatních provozních nákladů. Celkově se bankovní sektor opět dostal od ztráty, ale tato ztráta již měla klesající tendenci a byla ve výši 5,5 mld. Kč.

Rok 2000

V tomto roce je patrná pokračující tendence v poklesu úrokových výnosů a nákladů a naopak tendence postupného růstu zisku z poplatků a provizí. Naopak došlo k výraznému poklesu zisku z akcií a podílů a v oblasti ostatních finančních investic se bankovní sektor jako celek dostal do mírné ztráty. Zřetelný i je pokles správních nákladů a dramatický je nárůst rezerv a opravných položek, proti kterému působí obrácená tendence v oblasti ostatních provozních výnosů (nákladů), které se v celkovém rozdílu dostaly do plusových čísel. To vše zapříčinilo obrovský skok v celkovém hospodářském výsledku,

kde se po třech ztrátových obdobích obrátila tendence ze ztrátové na ziskovou a to ve výši přesahující 14 mld. Kč.

Rok 2001

V tomto roce se obrátila tendence v poklesu úrokových výnosů a dále se opět zvýšil zisk z poplatků a provizí. Naopak došlo k výraznému poklesu zisku. Dále došlo k nárůstu správních nákladů a k poklesu rezerv a opravných položek a ostatních provozních výnosů. To vše vedlo k pokračujícímu trendu nárůstu čistého zisku a to na úroveň téměř 17 mld. Kč.

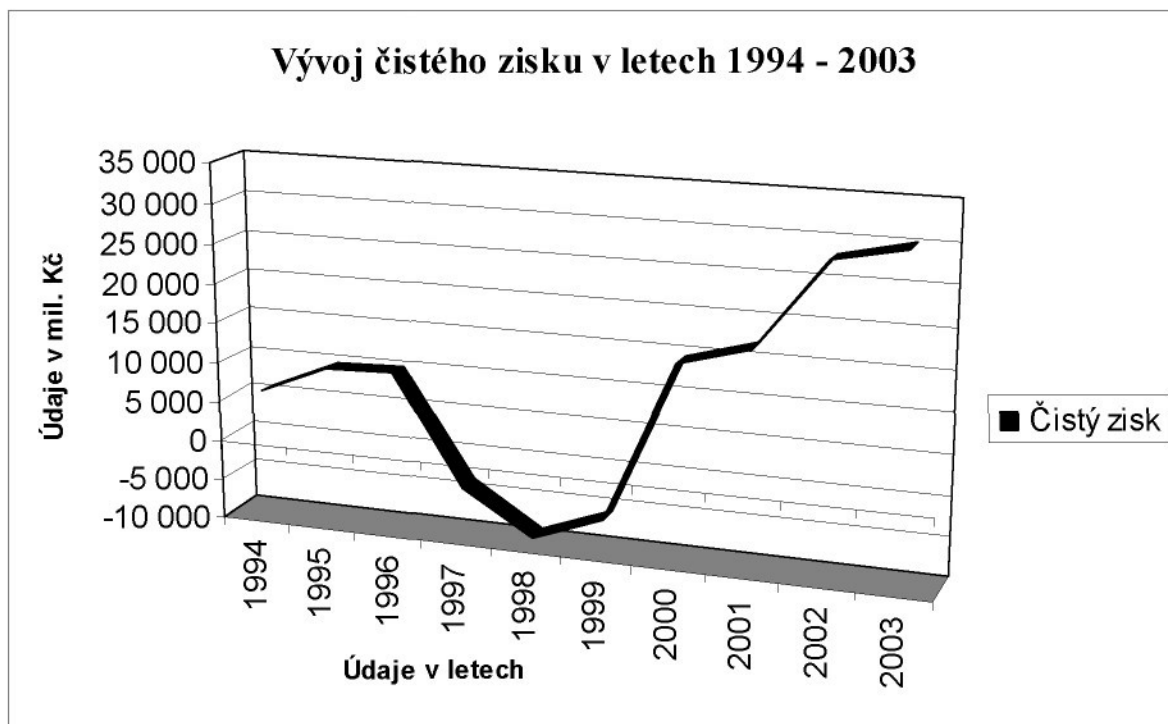
Rok 2002

Po změně v trendu v předcházejícím roce došlo opět k poklesu úrokových výnosů a nákladů. Zisk z přijatých poplatků a provizí pokračuje v rostoucí tendenci. Pokles zisku z devizových operací je více než kompenzován růstem zisku z ostatních finančních operací. Rezervy a opravné položky opět poklesly a naopak ostatní provozní výnosy narostly při téměř neměnné úrovni správních nákladů. Tyto všechny především pozitivní pohyby jednotlivých faktorů čistého zisku vedli k jeho velmi výraznému růstu na více než 28 mld. Kč.

Rok 2003

Tento rok navazuje na předešlý v tendenci růstu zisku, kdy bankovní sektor jako celek dosáhl čistého zisku převyšujícího 30 mld. Kč. Hlavní podíl na tomto výsledku má výrazný pokles čisté tvorby rezerv, nárůst zisku z poplatků a provizí, z derivátových operací a mírný pokles správních nákladů na straně jedné a pokles úrokového zisku, ostatních provozních výnosů na straně druhé.

Pohyb čistého zisku bankovního sektoru mezi roky 1994 a 2003 je přehledně zachycen na další stránce v grafu č. 1. Další grafy, které zachycující vývoj úrokových nákladů a výnosů, vývoj úrokového zisku, vývoj přijatých a zaplacených poplatků, vývoj správních nákladů, vývoj ostatních provozních výnosů a vývoj hrubého zisku jsou uvedeny v příloze č. 2.

Graf č. 1

2.2.3 Shrnutí

Jak náklady, tak výnosy zaznamenaly za sledované období podstatné změny.

Nejdříve se zaměřím na úrokovou část výnosů a nákladů. Mezi roky 1995 a 1998 docházelo k růstu jak výnosů, tak nákladů. Vrchol byl dosažen v roce 1998, kdy i úrokový zisk byl nejvyšší (to se týká i celého sledovaného období). Po tomto roce došlo k proporcionálnímu poklesu jak výnosů, tak nákladů a i čistý zisk z této oblasti byl vcelku na stejné úrovni (výjimkou byl jen rok 2000).

Dále bych rozebral vývoj výnosů a nákladů poplatků a provizí. Co se týče příjmů, ty se každý rok zvyšovaly. Nejvyšší skok zaznamenaly mezi roky 1998 a 1999, kdy zaznamenaly nárůst ve výši 36 %. Náklady této kategorie se zprvu také zvyšovaly, ale v roce 1998 došlo k mírnému snížení. V následujícím roce však došlo k dramatickému zvýšení o 3 728 mil. na 5 187 mil. Kč (tedy o 256 %).

Další kategorií se zajímavým vývojem je položka správních nákladů. Ty se během let 1994 až 1998 dynamicky zvyšovaly. Až rok 1999 znamenal stabilizaci v této kategorii. Výrazný pokles v této položce byl v roce 2000, kdy se správní náklady snížily o 18 %. V následném

roce došlo však opět k růstu na hodnotu téměř 48 mld. Kč a zhruba v této výši se správní náklady držely i v následujících 2 letech.

Dále bych se zaměřil na tvorbu rezerv a opravných položek. Ta se měnila velmi výrazně téměř každý rok, ale nejvíce zatěžovala hospodářské výsledky bankovního sektoru v letech 1994, 1997 a 2000. Problémy s nekvalitními pohledávkami ovlivňovaly nejenom tuto kategorii, ale i kategorii ostatních provozních nákladů.

Ostatní provozní náklady se během let 1994 až 1999 významně zvyšovaly, až právě v roce 1999 dosáhly „rekordní“ výše více než 46 mld. Kč.

Co se týče čistého zisku, mezi roky 1994 až 1996 docházelo k postupnému zvyšování. Tento růst se však obrátil v roce 1997, kdy se český bankovní sektor jako celek dostal do ztráty, která přetrvala až do roku 1999. Tento vývoj se změnil až v roce 2000 a od této doby se velikost celkového čistého zisku rok od roku zvyšuje.

3 ANALÝZA VÝVOJE NÁKLADŮ A VÝNOSŮ VYBRANÝCH KOMERČNÍCH BANK

V této části se zaměřím na vývoj nákladů a výnosů jak velkých, tak malých bank. Jako zástupce velkých bank jsem vybral Českou spořitelnu, a. s., Komerční banku, a. s. a Československou obchodní banku, a. s.. Jako zástupce malých bank jsem vybral Živnostenskou banku, a. s., Raiffeisenbank, a. s. a Volksbank CZ, a. s..

Údaje o hospodaření jsem čerpal z internetových stránek jednotlivých bank. Vycházel jsem z konsolidovaných účetních závěrek podle Mezinárodních účetních standardů („IAS“) vydanými Výborem pro mezinárodní účetní standardy (International Accounting Standards Committee) a konsolidovaných účetních závěrek podle Mezinárodních standardů pro finanční výkaznictví („IFRS“).^{*} Obsah konsolidovaného celku jednotlivých bank viz. příloha č. 3.

V 1. kapitole jsem již uvedl, že problémy se ztrátami koncem devadesátých let měly především velké banky, kdežto malé banky se převážně držely v kladných číslech. V následující části popíši vývoj jednotlivých bank, porovnáám výsledky jak velkých, tak malých bank a pro lepší orientaci tyto výsledky znázorním i graficky.

3.1 Individuální analýza vybraných bank

3.1.1 Česká spořitelna a. s.

3.1.1.1 Profil

Historie

Jde o jednu z nejstarších českých bank, která byla původně založena v roce 1825. Česká spořitelna byla z převážné části vlastněna státem do roku 2000, většinový (52%) balík prodal stát prostřednictvím Fondu národního majetku 1. března 2000 rakouské Erste

---

^{*} Pokud není uvedeno jinak

Bank.Ta pak v srpnu roku 2002 koupila další část akcií České spořitelny od AVS a zvýšila tak svůj podíl na 93,1 % základního kapitálu.

3.1.1.2 Úvod

Pro vyřešení analýzy nákladů a výnosů skupiny České spořitelny (dále jen Česká spořitelna) jsem vycházel z mnou zpracované tabulky, kterou uvádím níže. Údaje do této tabulky jsem čerpal z výročních zpráv uváděných na domovské internetové stránce banky.

Vývoj a struktura výnosů a nákladů České spořitelny						
(v mil. Kč)	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Úrokové výnosy	42 889	30 339	24 904	27 729	25 978	
Úrokové náklady	-26 132	-16 150	-12 906	-12 573	-9 853	
Čistý výnos z úroků	16 757	14 189	11 998	15 156	16 125	15 585
Rezervy a opr. pol. k úv. a pohled.	-12 558	-9 939	-3 217	-2 731	-331	1 970
Čistý úr. výnos po rezerv. a opr. pol.	4 199	4 250	8 781	12 425	15 794	
Výnosy z poplatků a provizí	3 827	4 811	5 580	6 711	7 491	
Náklady na poplatky a provize	-733	-575	-460	-513	-644	
Čisté příjmy z poplatků a provizí	3 094	4 236	5 120	6 198	6 847	8 012
Čistý zisk z obchodních operací	582	1 921	1 994	833	638	1 321
Všeobecné správní náklady	-13 706	-13 574	-13 508	-15 224	-14 775	-15 104
Ostatní provozní náklady	-109	-762	-1 387	-1 336	405	-1 170
Zisk před zdaněním	-5 940	-3 929	1 000	2 896	8 909	10 941
Daň z příjmů	1 996	-2 111	-975	-975	-2 917	-3 149
Zisk po zdanění	-3 944	-6 040	25	1 921	5 992	7 792
Menšinové podíly	-214	-182	16	-123	-187	-177
Čistý zisk za účetní období	-4 158	-6 222	41	1 798	5 805	7 615

Tabulka č. 3, zdroj: Česká spořitelna

3.1.1.3 Analýza nákladů a výnosů

Rok 1998

Podle mezinárodních účetních standardů vykázala Česká spořitelna k 31. prosinci 1998 za konsolidovaný celek účetní ztrátu po zdanění a menšinových podílech 4 158 mil. Kč. Důvody této poměrně vysoké ztráty rozeberu níže.

Hlavní příčiny HV:

- z negativního hlediska:
  - ❖ všeobecné provozní náklady ve výši 13 706 mil. Kč,
  - ❖ rezervy a opravné položky k úvěrům a pohledávkám ve výši 12 558 mil. Kč.

- z pozitivního hlediska:
  - ❖ čistý výnos z úroků ve výši 16 757 mil. Kč,
  - ❖ čisté příjmy z poplatků a provizí ve výši 3 094 mil. Kč.

Rok 1999

Podle mezinárodních účetních standardů vykázala Česká spořitelna k 31. prosinci 1999 za konsolidovaný celek účetní ztrátu po zdanění a menšinových podílech 6 222 mil. Kč. V meziročním srovnání dosažený hospodářský výsledek představuje zhoršení o 2 096 mil. Kč.

Hlavní příčiny HV:

- z negativního hlediska:
  - ❖ pokles čistého úrokového výnosu proti roku 1998 o 15,3 %,
  - ❖ růst provozních nákladů o 12,4 %,
  - ❖ výrazný vliv nákladů na odepsané pohledávky nekryté použitím rezerv a opravných položek (ROP).
- z pozitivního hlediska:
  - ❖ růst neúrokových výnosů meziročně o 66,5 %,
  - ❖ růst čistého zisku z finančních operací o 35,8 %,
  - ❖ růst ostatních provozních výnosů o 64,8 %.

Rok 2000

Česká spořitelna se po dvou letech vrátila do černých čísel. Dosáhla čistého zisku po zdanění a menšinových podílech 41 mil. Kč.

Hlavní příčiny HV:

- z negativního hlediska:
  - ❖ pokles čistého úrokového výnosu proti roku 1998 o 15 %,
  - ❖ ztráta v ostatních provozních výsledcích ve výši 1 387 mil. Kč, oproti zisku 1 332 mil. Kč v roce 1999.

- ❖ nárůst ostatních provozních nákladů o 82 %.
- z pozitivního hlediska:
  - ❖ výrazný meziroční pokles čisté tvorby rezerv a opravných položek o 8 433 mil. Kč (očistění portfolia – převod na Konsolidační banku Praha, s.p.ú.),
  - ❖ nárůst čistých příjmu z poplatků a provizí o 21 %,
  - ❖ nárůst čistého zisku z obchodních operací o 28 %.

Rok 2001

Česká spořitelna v roce 2001 dosáhla čistého zisku po zdanění a menšinových podílech 1 798 mil. Kč, což je výrazné zlepšení oproti 41 mil. Kč z roku 2000.

Hlavní příčiny HV:

- z negativního hlediska:
  - ❖ pokles čistého zisku z obchodních operací o 58,2 %,
  - ❖ nárůst všeobecných správních nákladů o 12,7 %.
- z pozitivního hlediska:
  - ❖ nárůst čistých úrokových výnosů o 26,3 %,
  - ❖ nárůst čistého příjmu z poplatků a provizí o 21 %,
  - ❖ pokles čisté tvorby rezerv a opravných položek k úvěrům a pohledávkám o 486 mil. Kč.

Rok 2002

Česká spořitelna v roce 2002 dosáhla, v meziročním srovnání, výrazného nárůstu zisku po zdanění a menšinových podílech, a to ve výši 4 007 mil. Kč na částku 5 805 mil. Kč.

Hlavní příčiny HV:

- z negativního hlediska:
  - ❖ pokles úrokových výnosů o 6,3 %,
  - ❖ pokles čistého zisku z obchodních operací o 23,4 %,
  - ❖ daň z příjmů ve výši 2 917 mil. Kč.

➤ z pozitivního hlediska:

- ❖ pokles úrokových nákladů o 21,6 %,
- ❖ nárůst čistého příjmu z poplatků a provizí o 10,5 %,
- ❖ pokles čisté tvorby rezerv a opravných položek k úvěrům a pohledávkám o 2 400 mil. Kč,
- ❖ pokles všeobecných správních nákladů o 449 mil. Kč,
- ❖ pokles ostatních provozních nákladů o 1 741 mil. Kč.

Rok 2003

Česká spořitelna v roce 2002 dosáhla v roce 2003 nárůstu čistého zisku o 31,2 % na 7 615 mil. Kč, což je jednoznačně nejlepší výsledek od roku 1998, tedy od roku, od kterého jsem začal analyzovat náklady a výnosy ČS.

Hlavní příčiny HV:

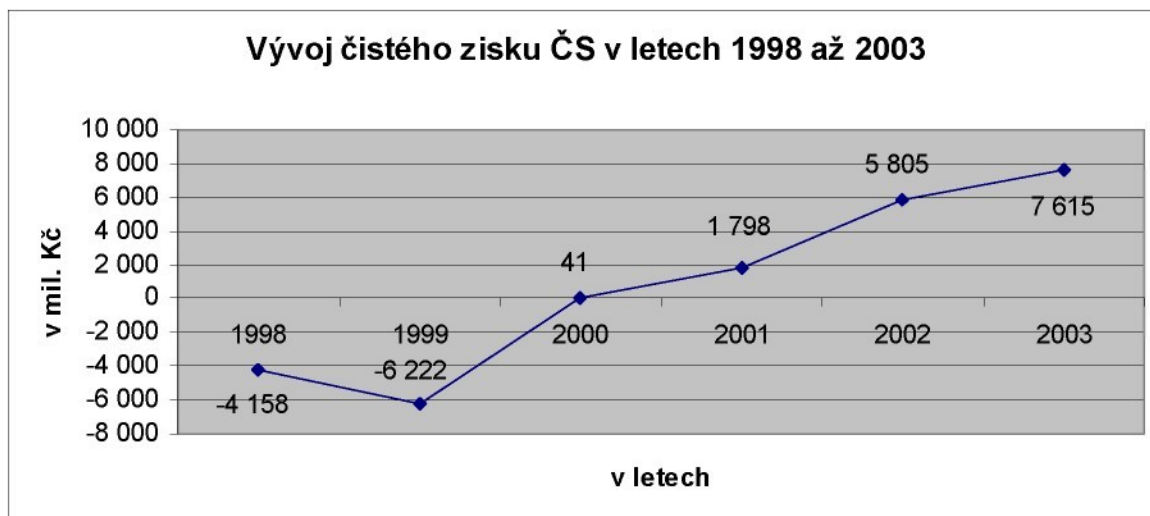
➤ z negativního hlediska:

- ❖ pokles čistého úrokového výnosu o 3,3 %,
- ❖ nárůst všeobecných správních nákladů o 2,2 %,
- ❖ nárůst ostatních provozních nákladů o 1 575 mil. Kč.

➤ z pozitivního hlediska:

- ❖ nárůst čistého příjmu z poplatků a provizí o 17 %,
- ❖ pokles čisté tvorby rezerv a opravných položek k úvěrům a pohledávkám o 2 301 mil. Kč.

Přehledně zpracovaný vývoj čistého zisku za jednotlivá účetní období nyní zobrazím v grafu:

Graf č.2

Graf vývoje čistého zisku je generován globálním vývojem nákladů a výnosů.

3.1.2 Komerční banka a. s.

3.1.2.1 Profil

Historie

Komerční banka vznikla vyčleněním z bývalé Státní banky Československé v lednu 1990. V lednu 1992 změnila KB svou právní subjektivitu ze státního peněžního ústavu na akciovou společnost. V únoru 2000 vláda souhlasila s plánem vyvedení nekvalitních pohledávek v nominální hodnotě nanejvýše 60 miliard korun do dceřiné společnosti Komerční banky Konpo, kterou později odkoupila Konsolidační banka za 60 procent nominální hodnoty. Société Générale uzavřela kupní smlouvu o prodeji 60% majetkového podílu státu v bance s Fondem národního majetku dne 12. července 2001. V říjnu 2001 se francouzská Société Générale ujímá manažerské kontroly v KB, cena KB je 40 miliard korun, poskytnutá garance vládou bance je ve výši maximálně 20 miliard korun.

3.1.2.2 Úvod

Pro vyřešení analýzy nákladů a výnosů skupiny Komerční banky (dále jen Komerční banka) jsem vycházel z mnou zpracované tabulky, kterou uvádím níže. Údaje do této tabulky jsem čerpal z výročních zpráv uváděných na domovské internetové stránce banky.

Vývoj a struktura výnosů a nákladů Komerční banky						
(v mil. Kč)	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Úrokové výnosy	49 385	33 207	29 919	29 019	25 595	
Úrokové náklady	-34 454	-21 324	-16 918	-15 816	-12 904	
Čistý výnos z úroků	14 931	11 883	13 001	13 203	12 691	
Rezervy a opr. pol. k úv. a pohled.	-20 867	-16 877	-8 569	-4 927	1 758	
Čistý úr. výnos po rezerv. a opr. pol.	-5 936	-4 994	4 432	8 276	14 449	
Výnosy z poplatků a provizí						
Náklady na poplatky a provize						
Čisté příjmy z poplatků a provizí	4 699	4 431	4 475	8 379	8 595	
Čistý zisk z obchodních operací	2 069	2 572	2 565	1 521	1 433	
Všeobecné správní náklady	-11 901	-11 788	-12 310	-12 461	-12 461	
Ostatní provozní náklady	1 160	568	738	-1 767	-235	
Zisk před zdaněním	-9 909	-9 211	-100	3 948	11 781	13 283
Daň z příjmů	-67	-78	-121	-986	-2 661	-4 021
Zisk po zdanění	-9 976	-9 289	-221	2 962	9 120	9 262
Menšinové podíly	-10			-58	-94	
Čistý zisk za účetní období	-9 986	-9 289	-221	2 904	9 026	9 262

Tabulka č. 4, zdroj: Komerční banka

3.1.2.3 Analýza nákladů a výnosů

Rok 1998

V průběhu roku 1998 vytvořila Komerční banka zisk před tvorbou rezerv a zdaněním ve výši 11,4 mld. Kč. Ten byl však ovlivněn Opatřením ČNB č. 193/1998 Sb. ze srpna 1998, které stanovuje zásady klasifikace pohledávek z úvěrů a tvorby opravných položek k těmto pohledávkám. To bylo jedním z důvodů pro to, že tvorba rezerv na ztráty z úvěrů vzrostla téměř dvojnásobně na 21,0 mld. Kč a zásadním způsobem ovlivnila konečný hospodářský výsledek. Komerční banka vykázala k 31. 12. 1998 podle mezinárodních účetních standardů účetní ztrátu ve výši téměř 10 mld. Kč.

Hlavní příčiny HV:

- z negativního hlediska:
  - ❖ pokles čistého úrokového výnosu o 6 %,
  - ❖ nárůst provozních nákladů o 5,6 %.
- z pozitivního hlediska:
  - ❖ nárůst čistého příjmu z poplatků a provizí o 6 %,

- ❖ zisk z obchodování vzrostl proti roku 1997 byl více než osminásobně na 2,0 mil. Kč.

Rok 1999

Komerční banka za rok 1999 zaznamenala čistou ztrátu ve výši 9,3 mld. Kč zejména v důsledků tvorby rezerv na ztráty úvěrů.

Hlavní příčiny HV:

- z negativního hlediska:
  - ❖ pokles čistého úrokového výnosu o 20 %,
  - ❖ pokles čistého příjmu z poplatků a provizí o 6 %,
- z pozitivního hlediska:
  - ❖ nárůst čistého zisku z obchodních operací o 24 %,
  - ❖ pokles čisté tvorby rezerv a opravných položek k úvěrům a pohledávkám o 24 %,
  - ❖ pokles ostatních provozních nákladů o 592 mil. Kč.

Rok 2000

Komerční banka dosáhla v roce 2000 výrazně lepších hospodářských výsledků, když vykázala čistou ztrátu ve výši 221 mil. Kč oproti ztrátě 9,3 mld. z roku 1999. Toto zlepšení bylo především výsledkem trvalé podpory státu před privatizací banky a pozitivních výsledků restrukturalizačního programu, který zahájilo v polovině roku nové představenstvo.

Hlavní příčiny HV:

- z negativního hlediska:
  - ❖ růst všeobecných správních nákladů 4 %.
- z pozitivního hlediska:
  - ❖ nárůst čistého úrokového výnosu o 9 %,
  - ❖ pokles čisté tvorby rezerv a opravných položek k úvěrům a pohledávkám o 51 %.

Rok 2001

V souladu s usnesením vlády České republiky ze dne 18. prosince 2000 byla mezi bankou a Konsolidační bankou uzavřena smlouva o garanci, na jejímž základě Konsolidační banka uhradí ztráty banky do maximální výše 20 000 milionů Kč, které mohou vzniknout za období tři let od 31. prosince 2000 ve spojitosti s vybranými rizikovými aktivitami.

Komerční banka v roce 2001 – po třech letech ztrátového hospodaření – vykázala čistý zisk ve výši 2,9 mld. Kč. Oproti roku 2000, kdy činila ztráta po zdanění 221 mil. Kč, tak banka dosáhla výrazného zlepšení hospodářského výsledku.

Hlavní příčiny HV:

➤ z negativního hlediska:

- ❖ nárůst ostatních provozních nákladů o 2 505 mil. Kč,
- ❖ pokles čistého příjmu z poplatků a provizí o 6 %,
- ❖ pokles čistého zisku z obchodních operací o 41 %,
- ❖ daň z příjmů ve výši 986 mil. Kč.

➤ z pozitivního hlediska:

- ❖ nárůst čistého příjmu z poplatků a provizí o 17 %,
- ❖ pokles čisté tvorby rezerv a opravných položek k úvěrům a pohledávkám o 43 %.

Rok 2002

Rok 2002 přinesl Komerční bance výrazný úspěch v podobě vykázaného čistého zisku po zdanění a menšinových podílech ve výši více než 9 mld. Kč. Tohoto obrovského rozdílu oproti roku 2002 se dosáhlo především výrazným snížením rezerv a opravných položek k úvěrům a pohledávkám.

Hlavní příčiny HV:

➤ z negativního hlediska:

- ❖ pokles čistého úrokového výnosu o 20 %,
- ❖ daní z příjmů ve výši 2 661 mil. Kč.

➤ z pozitivního hlediska:

- ❖ pokles čisté tvorby rezerv a opravných položek k úvěrům a pohledávkám o 6, 7 mld. Kč,
- ❖ pokles ostatních provozních nákladů o 1 532 mil. Kč.

Rok 2003

Údaje o výsledcích Komerční banky v roce 2003 pocházejí z účetní závěrky dle mezinárodních standardů pro finanční výkaznictví v nekonsolidované a neauditované podobě. Banka podle nich dosáhla čistého zisku v hodnotě více než 9 mld. Kč.

Hlavní příčiny HV:

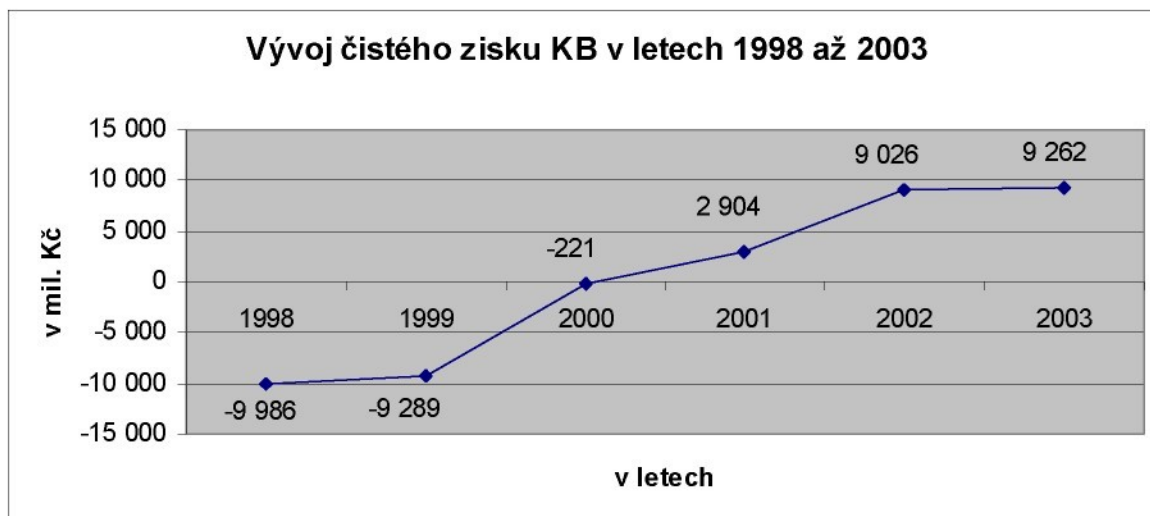
➤ z negativního hlediska:

- ❖ pokles čistého úrokového výnosu o 6 %,
- ❖ pokles čistého zisku z obchodních operací o 44 %.

➤ z pozitivního hlediska:

- ❖ nárůst čistého příjmu z poplatků a provizí o 116 mil. Kč,
- ❖ pokles čisté tvorby rezerv a opravných položek k úvěrům a pohledávkám o 722 mil. Kč,
- ❖ pokles všeobecných provozních nákladů o 6 %.

Přehledně zpracovaný vývoj čistého zisku za jednotlivá účetní období nyní zobrazím v grafu:

Graf č. 3

Graf vývoje čistého zisku je generován globálním vývojem nákladů a výnosů.

3.1.3 Československá obchodní banka a. s.

3.1.3.1 Profil

Historie

ČSOB byla založena v roce 1964 majoritním akcionářem SBČS a dalšími státem kontrolovanými subjekty. ČSOB byla v Československu jedinou bankou, která poskytovala služby v oblasti zahraničního obchodu (financování podniků zahraničního obchodu, cizoměnové služby). Po roce 1990 banka diverzifikovala činnost a dnes je ČSOB univerzální bankou.

Privatizace

Po úspěšné privatizaci působí ČSOB od června 1999 v koordinaci s majoritním vlastníkem, belgickou KBC Bank. KBC Bank je součástí skupiny KBC Banking and Insurance Group. Dalšími významnými akcionáři ČSOB jsou Evropská banka pro obnovu a rozvoj (EBRD) a Mezinárodní finanční korporace (IFC) ze skupiny Světové banky.

Spojení ČSOB a IPB

Dne 19. června 2000 ČSOB na základě smlouvy o prodeji podniku převzala aktiva a pasiva Investiční a Poštovní banky. Tímto strategickým spojením vznikla největší banka v ČR.

3.1.3.2 Úvod

Pro vyřešení analýzy nákladů a výnosů skupiny Československé obchodní banky (dále jen Československá obchodní banka) jsem vycházel z mnou zpracované tabulky, kterou uvádím níže. Údaje do této tabulky jsem čerpal z výročních zpráv uváděných na domovské internetové stránce banky.

Vývoj a struktura výnosů a nákladů ČSOB						
(v mil. Kč)	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Úrokové výnosy	28 268	21 243	29 391	33 134	29 533	
Úrokové náklady	-18 263	-14 264	-18 277	-20 050	-16 352	
Čistý výnos z úroků	10 005	6 979	11 114	13 084	13 181	
Rezervy a opr. pol. k úv. a pohled.	-4 244	-938	448	1 367	1 953	
Čistý úr. výnos po rezerv. a opr. pol.	5 761	6 041	11 562	14 451	15 134	
Výnosy z poplatků a provizí	2 408	2 607				
Náklady na poplatky a provize	-851	-1 007				
Čisté příjmy z poplatků a provizí	1 557	1 600	4 032	5 927	5 591	
Čistý zisk z obchodních operací	2 490	2 436	699	2 767	2 647	
Všeobecné správní náklady	-4 091	-4 505	-9 412	-11 792	-13 327	
Ostatní provozní náklady	-782	-1 006	-416	-2 440	-759	
Zisk před zdaněním	4 935	4 566	6 465	8 913	9 286	
Daň z příjmů	-1 726	-1 683	-1 696	-2 878	-2 580	
Zisk po zdanění	3 209	2 883	4 769	6 035	6 706	6 240
Menšinové podíly	-50	-60	-78	-83	-115	
Čistý zisk za účetní období	3 159	2 823	4 691	5 952	6 591	6 240

Tabulka č. 5, zdroj: Československá obchodní banka

3.1.3.3 Analýza nákladů a výnosů

Rok 1998

ČSOB vykázala za rok 1998 čistý zisk ve výši 3,2 mld. Kč, což je v porovnání s dalšími velkými bankami (ČS a hlavně KB) výrazný úspěch.

Faktory ovlivňující tento zisk popíšu níže.

Hlavní příčiny HV:

- z negativního hlediska:
  - ❖ rezervy a opravné položky k úvěrům a pohledávkám ve výši 4,25 mld. Kč,
  - ❖ ostatní provozní náklady ve výši 782 mil. Kč.

➤ z pozitivního hlediska:

- ❖ čistý výnosový úrok ve výši 10 mld. Kč,
- ❖ čistý zisk z obchodních operací 2, 49 mld. Kč,
- ❖ čisté příjmy z poplatků a provizí ve výši 1, 56 mld. Kč.

Rok 1999

Čistý zisk za účetní období činil 2,8 mld. Kč. Navzdory nepříznivému vývoji podnikatelského prostředí si banka udržela pozici stabilního a ziskového domácího peněžního ústavu.

Hlavní příčiny HV:

➤ z negativního hlediska:

- ❖ pokles čistého úrokového výnosu o 30,2 %,
- ❖ růst všeobecných správních nákladů o 10,1 %,
- ❖ růst ostatních provozních nákladů o 29 %.

➤ z pozitivního hlediska:

- ❖ nárůst čistého příjmu z poplatků a provizí o 2,7 %,
- ❖ pokles čisté tvorby rezerv a opravných položek k úvěrům a pohledávkám o 77,9 %.

Rok 2000

Rok 2000 byl výrazně ovlivněn spojením s IPB. V červnu 2000 došlo u IPB k rostoucímu tlaku na likviditu v důsledku rychlého odlivu depozit v bance. Zhoršující se situace nakonec vyvolala intervence České národní banky, která 16. června uvalila na banku nucenou správu. Dne 19. června, po intenzivních jednáních mezi ČSOB, správcem jmenovaným ČNB a zástupci českého státu, získala ČSOB obchodní aktivity IPB prostřednictvím smlouvy o koupi podniku. Podle této dohody byly veškeré obchodní aktivity IPB, aktiva, pasiva a potencionální aktiva převedeny na ČSOB proti odložené úhradě, která bude stanovena po dokončení ocenění, provedeného dvěma mezinárodními investičními bankami. Český stát se zavázal poskytnout ČSOB kompenzaci za jakýkoliv

schodek, který se vyskytne u sumy aktiv IPB oproti sumě jejich pasiv, a všechna finanční rizika vzniklá z transakce by měla být kryta českou vládou.

ČSOB dosáhla za rok 2000 čistého zisku 4,7 mld. Kč, což je nárůst 66 % oproti předchozímu roku. Akvizice IPB měla výrazný vliv jak na straně výnosů, tak na straně nákladů. Hlavní faktory, které přispěly k hospodářskému výsledku, popíšu níže.

Hlavní příčiny HV:

- z negativního hlediska:
  - ❖ pokles čistého zisku z obchodních operací o 71 %,
  - ❖ růst všeobecných správních nákladů o 109 %,
  - ❖ růst ostatních provozních nákladů o 29 %.
- z pozitivního hlediska:
  - ❖ růst čistého úrokového výnosu o 59 %,
  - ❖ růst čistého výnosu z poplatků a provizí o 152 %,
  - ❖ pokles čisté tvorby rezerv a opravných položek k úvěrům a pohledávkám o 1 386 mil. Kč,
  - ❖ pokles ostatních provozních nákladů o 58,6 %.

Rok 2001

Přestože hlavní prioritou ČSOB v roce 2001 byla integrace s bývalou IPB, dokázala si ČSOB udržet svou vysokou ziskovost a v roce 2001 dosáhla velmi dobrých finančních výsledků, a to čistého zisku ve výši téměř 6 mld. Kč, tzn. že došlo k nárůstu o 27 % oproti předchozímu roku.

Hlavní příčiny HV:

- z negativního hlediska:
  - ❖ růst všeobecných správních nákladů o 25 %,
  - ❖ růst ostatních provozních nákladů o 487 %.
- z pozitivního hlediska:

- ❖ růst čistého příjmu z poplatků a provizí o 47 %,
- ❖ pokles čisté tvorby rezerv a opravných položek k úvěrům a pohledávkám o 919 mil. Kč,
- ❖ růst čistého úrokového výnosu o 17,7 %,
- ❖ růst čistého zisku z obchodních operací o 300 %.

Rok 2002

ČSOB dosáhla v roce 2002 velmi dobrých finančních výsledků s čistým ziskem ve výši 6,6 mld. Kč, což značí nárůst ve výši 10,7 %,

Hlavní příčiny HV:

- z negativního hlediska:
  - ❖ pokles čistého příjmu z poplatků a provizí o 6 %,
  - ❖ růst všeobecných provozních nákladů o 13 %.
- z pozitivního hlediska:
  - ❖ pokles ostatních provozních nákladů o 68,9 %,
  - ❖ pokles čisté tvorby rezerv a opravných položek k úvěrům a pohledávkám o 42,9 %.

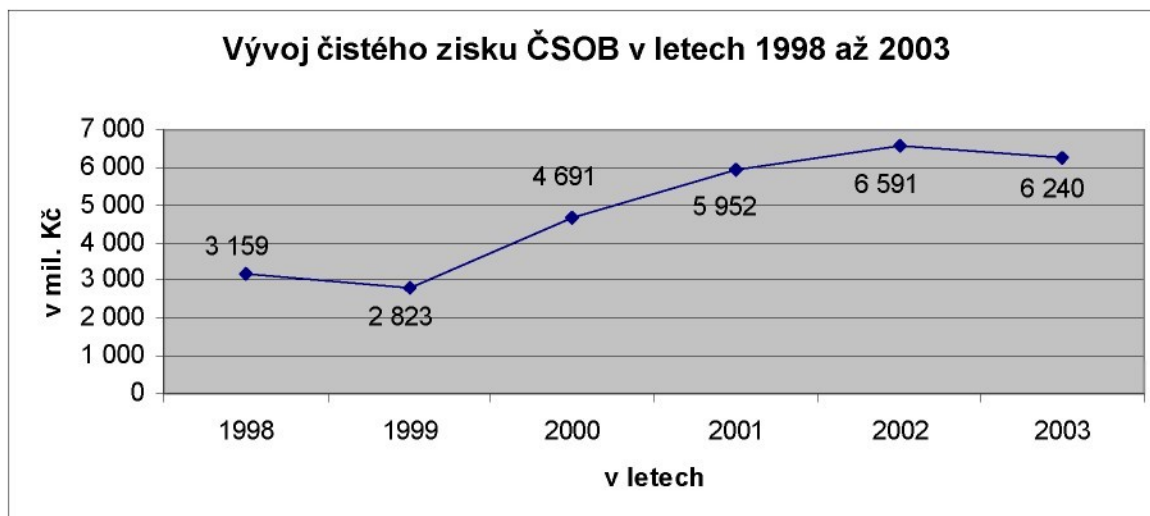
Rok 2003

V roce 2003 pokračovala ČSOB v stabilním vývoji čistého zisku a i když dosáhla velmi mírného poklesu čistého zisku, udržela se nad hranicí 6 mld. Kč, přesně vyjádřeno 6,24 mld. Kč.*

Přehledně zpracovaný vývoj čistého zisku za jednotlivá účetní období nyní zobrazím v grafu:

---

* Údaj z roku 2003 je převzat z prezentace HV uveřejněné na domovské stránce ČSOB

Graf č. 4

Graf vývoje čistého zisku je generován globálním vývojem nákladů a výnosů.

3.1.4 Živnostenská banka a. s.

3.1.4.1 Profil

Historie

Živnostenská banka byla založena v roce 1868 jako akciová společnost zaměřená na financování malých a středních českých podniků. Byla první bankou v Rakousku-Uhersku s výhradně českým kapitálem. Cílem banky bylo podporovat nové české firmy, nabízet úvěry českým podnikatelům.

Banka soustřeďovala vklady drobných střadatelů, například řemeslníků a živnostníků. Živnostenská banka se stala střešní organizací sítě českých záložen a udržovala úzké kontakty s nejvyššími představiteli české politiky.

V prvních dvou desetiletích své existence byla Živnostenská banka největší českou bankou, ale její role byla lokální. Byla provinční institucí, mnohem menší než velké rakouské banky.

Skutečný rozvoj českého bankovníctví začal na počátku 20. století a byl spojen s procesem národní emancipace. Od konce 19. století Živnostenská banka zvyšovala svůj kapitál a stala se hlavním poskytovatelem půjček českému průmyslu. Těsně před 1. světovou válkou měla Živnostenská banka 1.068 zaměstnanců, 11 poboček v Čechách a na Moravě

a zahraniční pobočky ve Vídni, Krakově, Lvově a Terstu. V té době činil celkový kapitál českých bank 260 milionů korun, z čehož podíl Živnostenské banky byl 80 milionů. V roce 1918 představoval kapitál Živnostenské banky 30 % celkového kapitálu všech českých bank.

Po vzniku Československé republiky v roce 1918 Živnostenská banka dynamicky rostla jako pilotní banka nového státu. JUDr. Jaroslav Preiss, vrchní ředitel Živnostenské banky, se aktivně podílel na měnové reformě a na takzvané "nostrifikaci" - přesunu sídel a účtů firem ze zahraničí, hlavně z Rakouska, do Československa. Živnostenská banka se stala finančním gigantem, jehož vliv byl pociťován ve všech odvětvích ekonomiky, a změnila svoji strategii na poskytování půjček velkým průmyslovým společnostem. JUDr. J. Preiss hrál roli "kapitána československého průmyslu".

Ve 20. a 30. letech Živnostenská banka podporovala fúze velkých českých průmyslových podniků (například vytvoření strojírenského kolosu ČKD) a systematicky budovala své průmyslové impérium.

Jako nejsilnější banka v předválečném Československu kontrolovala Živnostenská banka 60 firem, včetně největších, a ovlivňovala mnohé jiné. Rozvinula styky s francouzskými a britskými finančními institucemi. Do roku 1938 byla Živnostenská banka uznávanou investiční silou ve střední a východní Evropě.

Za německé okupace se Živnostenská banka, více či méně úspěšně, pokoušela hájit zájmy českého průmyslu. V roce 1945 byla, tak jako ostatní české banky, znárodněna. V období 1950-1956 Živnostenská banka sice existovala jako právnická osoba, ale její aktivity byly výrazně omezeny. Její oživení spočívalo v její znalosti mezinárodního obchodu a zkušenosti v transakcích s cizími měnami, což z ní, v období 1956-1988, učinilo přední československou banku pro dovozní a vývozní operace tehdejší Rady vzájemné hospodářské pomoci (RVHP), přičemž významnou roli hrála její londýnská pobočka. V tomto období byla Živnostenská banka přirozeným místem správy účtů Čechů a Slováků, žijících a pracujících v zahraničí, zahraničních firem působících v Československu a státních institucí působících v oblasti "neviditelného" obchodu, např. turismu.

Přelom nastal v roce 1988, kdy Živnostenská banka rozvinula financování podniků.

Živnostenská banka byla první bankou ve střední a východní Evropě privatizovanou vstupem zahraničního kapitálu. Došlo k tomu v rámci programu privatizace v roce 1992, kdy německá banka BHF-BANK získala 40% podíl v Živnostenské bance, International Finance Corporation (IFC) ze skupiny Světové banky nabyla 12 % a zbývajících 48 % připadlo fyzickým osobám a českým investičním fondům.

V lednu 1998 se největším akcionářem Živnostenské banky stala německá banka Bankgesellschaft Berlin AG, která koupila od BHF-BANK její podíl na základním jmění Živnobanky. V roce 2000 Bankgesellschaft Berlin zvýšila svůj podíl v Živnostenské bance na 85,16 %.

14. srpna 2002 podepsala Bankgesellschaft Berlin AG smlouvu o prodeji svého podílu v Živnostenské bance, a.s., italské bance UniCredito Italiano S.p.A. (UCI). Po všech potřebných souhlasech se 11. února 2003 UCI stala majoritním akcionářem Živnobanky, když získala 85,16% podíl na jejím základním kapitálu. UCI je přední, dynamická a velmi efektivní evropská finanční skupina s jasnou strategií v zemích střední a východní Evropy.

3.1.4.2 Úvod

Pro vyřešení analýzy nákladů a výnosů skupiny Živnostenské obchodní banky (dále jen Živnostenská banka) jsem vycházel z mnou zpracované tabulky, kterou uvádím níže. Údaje do této tabulky jsem čerpal z výročních zpráv uváděných na domovské internetové stránce banky.

Vývoj a struktura výnosů a nákladů Živnobanky						
(v tis. Kč)	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Úrokové výnosy	3 533 814	2 436 951	2 714 627	3 270 179	2 125 063	1 584 000
Úrokové náklady	-2 588 309	-1 655 369	-1 895 820	-2 314 047	-1 173 399	-729 000
Čistý výnos z úroků	945 505	781 582	818 807	956 132	951 664	855 000
Rez. a opr. pol. k úv. a pohl.	74 985	-282 333	-311 527	-48 675	-82 097	61 000
Čistý úr. výn. po rez. a opr. pol.	1 020 490	499 249	507 280	907 457	869 567	916 000
Výnosy z poplatků a provizí	215 056	262 300	290 480	268 546	413 381	323 000
Náklady na poplatky a provize	-13 833	-20 738	-37 973	-34 687	-43 552	-29 000
Čisté příjmy z popl. a provizí	201 223	241 562	252 507	233 859	369 829	294 000
Čistý zisk z obchod. operací	-121 873	177 483	587 014	336 331	129 465	302 000
Všeobecné správní náklady	-1 074 838	-1 301 353	-1 329 881	-1 347 367	-1 276 969	-875 000
Ostatní provozní náklady	109 906	146 175	234 538	141 110	27 657	-240 000
Zisk před zdaněním	134 908	-236 884	251 458	271 390	119 549	397 000
Daň z příjmů	-10 525	32 061	-5 811	-6 911	-6 397	-135 000
Zisk po zdanění	124 383	-204 823	245 647	264 479	113 152	262 000

Tabulka č. 6, zdroj: Živnostenská banka

3.1.4.3 Analýza nákladů a výnosů

Rok 1998

Rok 1998 znamenal pro Živnostenskou banku výrazný propad v úrovni čistého zisku oproti předchozímu roku, a to ve výši 63 %. V tomto roce dosáhla čistého zisku pouze ve výši 124, 4 mil. Kč. Důvody tohoto propadu rozeberu níže.

Hlavní příčiny HV:

- z negativního hlediska:
  - ❖ dramatický pokles čistého zisku z obchodních operací o 427,5 mil. Kč,
  - ❖ znatelný nárůst všeobecných provozních nákladů ve výši 14 %.
- z pozitivního hlediska:
  - ❖ významné navýšení čistého úrokového výnosu ve výši 12,5 %,
  - ❖ podstatný pokles čisté tvorby rezerv a opravných položek k úvěrům a pohledávkám o 173,9 mil. Kč.

Rok 1999

V roce 1999 zaznamenala Živnostenská banka v čistém zisku propad do červených čísel. Konkrétní výše čisté ztráty byla 204,8 mil. Kč. Za sledované období (1998 – 2003) jde o jedinou ztrátu, která byla zapříčiněna níže uvedenými důvody.

Hlavní příčiny HV:

- z negativního hlediska:
  - ❖ podstatný pokles čistého úrokového výnosu o 17 %,
  - ❖ výrazný nárůst všeobecných správních nákladů ve výši 21 %,
  - ❖ velké zvýšení čisté tvorby rezerv a opravných položek k úvěrům a pohledávkám o 357,3 mil. Kč.
- z pozitivního hlediska:
  - ❖ prudký nárůst čistého příjmu z poplatků a provizí o 20 %,
  - ❖ znatelný nárůst čistého zisku z obchodních operací ve výši 299,4 mil. Kč.

Rok 2000

V roce 2000 se Živnostenská banka opět vrátila do kladných čísel. Zaznamenala poměrně solidní výsledek v podobě čistého zisku ve výši 245,6 mil. Kč.

Hlavní příčiny HV:

- z negativního hlediska:
  - ❖ mírný růst všeobecných správních nákladů o 2 %,
  - ❖ citelné zvýšení čisté tvorby rezerv a opravných položek k úvěrům a pohledávkám o 10 %.
- z pozitivního hlediska:
  - ❖ drobný nárůst čistého příjmu z poplatků a provizí o 5 %,
  - ❖ výrazný růst čistého zisku z obchodních operací ve výši 231 %,
  - ❖ mírný pokles ostatních provozních nákladů o 88,4 mil. Kč.

Rok 2001

Rok 2001, co se týče čistého zisku, kopíroval rok 2000 s tím rozdílem, že došlo k výraznému nárůstu úrokově orientovaných položek, a to jak ve výnosové, tak i nákladové podobě. V tomto roce dosáhla Živnostenská banka mírného nárůstu ve výši 7,7 % a v absolutních číslech jde o nárůst ve výši 18,9 mil. na 264,5 mil. Kč. Je také třeba zmínit, že německá banka Bankgesellschaft Berlin AG, majoritní akcionář Živnostenské banky, s podporou svého hlavního akcionáře, spolkové země Berlín, řešila v tomto roce vážné problémy způsobené ztrátami především při financování nemovitostí. Níže uvedu důvody vývoje čistého zisku v Živnostenské bance za rok 2001.

Hlavní příčiny HV:

- z negativního hlediska:
  - ❖ mírný pokles v čistém příjmu z poplatků a provizí ve výši 7,4 %,
  - ❖ výrazný pokles čistého zisku z obchodní operací o 42,7 %,
  - ❖ drobný růst ostatních provozních nákladů o 93,4 mil. Kč.
- z pozitivního hlediska:
  - ❖ dynamický růst čistého úrokového výnosu ve výši 17 %,
  - ❖ dramatický pokles čisté tvorby rezerv a opravných položek k úvěrům a pohledávkám o 84 %.

Rok 2002

Rok 2002 byl poznamenán, nejen v Živnostenské bance, citelným poklesem úrokové hladiny, který měl za následek značný pokles výnosů, který však nebyl následován rovnocenným snížením nákladů, což zapříčinilo pád čistého zisku o 57,2 % na úroveň 113,15 mil. Kč.

Hlavní příčiny HV:

- z negativního hlediska:
  - ❖ citelný nárůst čisté tvorby rezerv a opravných položek k úvěrům a pohledávkám ve výši 68,7 %,

- ❖ ostré snížení čistého zisku z obchodní operací o 61,5 %,
  - ❖ pokračující růst ostatních provozních nákladů ve výši 113,5 mil. Kč.
- z pozitivního hlediska:
- ❖ výrazný růst čistého příjmu z poplatků a provizí ve výši 58 %,
  - ❖ mírný pokles všeobecných správních nákladů o 5,2 %.

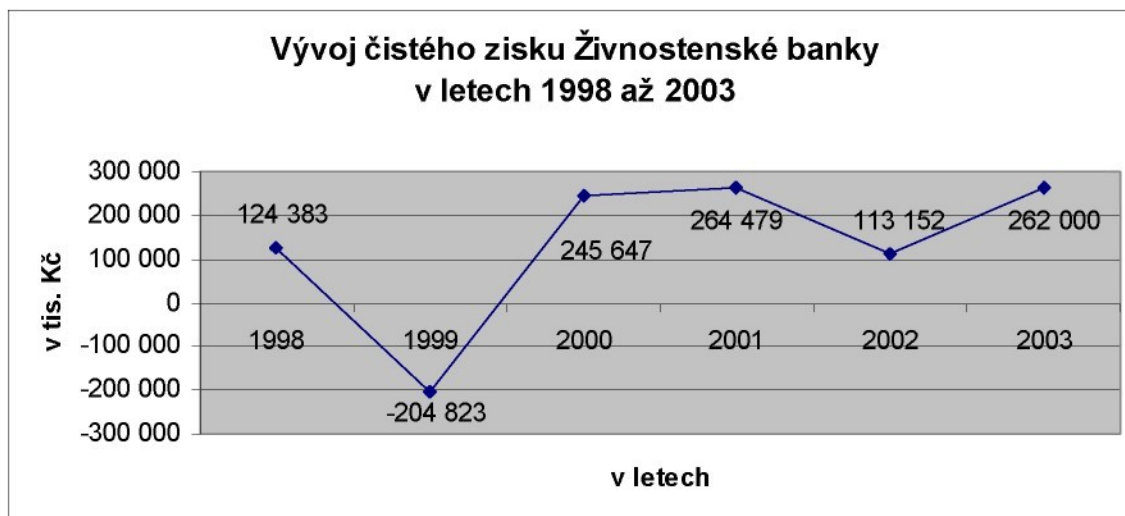
Rok 2003

I tento rok je výrazně ovlivněn pokračujícím trendem v poklesu úrokově orientovaných položek. Překvapení je však fakt, že na celkový čistý výnos z této oblasti má tento pokles jen velmi malý vliv. Úspěchem Živnostenské banky je udržení čistého úrokového výnosu v celkem podobné výši jako v minulých letech, na druhou stranu se ji nedaří trvale zvyšovat čisté příjmy z poplatků a provizí. Pokud Živnobanka v příštích letech vyřeší i tento problém, tak může dosáhnout výrazného zvýšení čistého zisku. V tomto roce se ji podařilo výrazně zvýšit čistý zisk, v relativním vyjádření o 132 % a v absolutním vyjádření o 149 mil. Kč, oproti předcházejícímu roku a tím se dostala zhruba zpátky na úroveň úspěšného roku 2001.

Hlavní příčiny HV:

- z negativního hlediska:
- ❖ relativně mírný pokles v čistém úrokovém výnosu o 10 %,
  - ❖ citelný pokles čistého příjmu z poplatků a provizí ve výši 20,5 %,
  - ❖ vysoká daň z příjmů ve výši 135 mil. Kč,
  - ❖ značné zvýšení ostatních provozních nákladů o 268 mil. Kč.
- z pozitivního hlediska:
- ❖ dramatické zvýšení čistého zisku z obchodních operací o 133 %,
  - ❖ výrazná redukce všeobecných správních nákladů ve výši 31,5 %.

Přehledně zpracovaný vývoj čistého zisku za jednotlivá účetní období nyní zobrazím v grafu:

Graf č. 5

Graf vývoje čistého zisku je generován globálním vývojem nákladů a výnosů.

3.1.5 Raiffeisenbank a. s.

3.1.5.1 Profil

Historie

Při vzniku finanční skupiny Raiffeisen stál Friedrich Wilhelm Raiffeisen (1818 - 1888), který v roce 1862 založil v Anhausenu první družstevní bankovní asociaci. V polovině 90. let 19. století pracovalo v Rakousku podle systému Raiffeisen již více než 600 ústavů. Tento systém se brzy stal populárním nejen v evropských zemích, ale pronikl i do zámoří. Na základě strukturálních změn, které započal F. W. Raiffeisen, byly vybudovány pilíře několika budoucích silných bankovních soustav. V Rakousku se Raiffeisenbank stala postupem času největší soukromou finanční skupinou. V současné době působí skupina Raiffeisen v 25 zemích světa a má aktiva ve výši téměř 100 mld.EUR.

Současnost

Raiffeisenbank a.s. zahájila činnost na českém finančním trhu jako univerzální banka s devizovou licencí na podzim 1993. Majoritním akcionářem Raiffeisenbank a.s. je rakouská finanční instituce Raiffeisen International Bank Holding AG (RI), jejíž mateřskou společností je Raiffeisen Zentralbank (RZB), vedoucí uskupení v oblasti komerčního a investičního bankovníctví v celé střední a východní Evropě. Vedle RI je Raiffeisenbank

a.s. vlastněna ještě dalšími bankami z rakouské finanční skupiny Raiffeisen: Raiffeisenlandesbank Niederösterreich - Wien (24 %), Raiffeisenlandesbank Oberösterreich a Raiffeisenverband Salzburg (dvě posledně jmenované banky vlastní 25 % akcií Raiffeisenbank a.s. prostřednictvím RB Prag Beteiligungs).

Základní kapitál Raiffeisenbank a.s. činí 2,5 miliardy korun, celková bilanční suma banky představuje více než 61,8 miliardy korun. Rozvoj banky se promítá do rostoucího počtu zaměstnanců i prodejních míst banky. Koncem roku 2003 pracovalo v bance více než 1054 zaměstnanců, a to ve 45 obchodních místech rozmístěných rovnoměrně po celém území ČR.

Raiffeisenbank a.s. drží 25% majetkový podíl v Raiffeisen stavební spořitelně, a.s. Dalšími významnými majetkovými podíly Raiffeisenbank a.s. jsou 50% podíl ve společnosti Raiffeisen Leasing, s.r.o. a nepřímý podíl ve společnosti Raiffeisen Leasing Real Estate, s.r.o.

3.1.5.2 Úvod

Pro vyřešení analýzy nákladů a výnosů skupiny Raiffeisenbank (dále jen Raiffeisenbank) jsem vycházel z mnou zpracované tabulky, kterou uvádím níže. Údaje do této tabulky jsem čerpal z výročních zpráv uváděných na domovské internetové stránce banky.

Vývoj a struktura výnosů a nákladů Raiffeisenbank						
(v tis. Kč)	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Úrokové výnosy	2 431 987	2 117 443	2 080 530	2 497 294	2 461 882	2 193 040
Úrokové náklady	-1 929 956	-1 622 323	-1 545 035	-1 828 293	-1 591 245	-1 067 489
Čistý výnos z úroků	502 031	495 120	535 495	669 001	870 637	1 125 551
Rez. a opr. pol. k úv. a pohl.	-164 927	-122 193	-122 397	-76 034	-34 368	-215 974
Čistý úr. výn. po rez. a opr. pol.	337 104	372 927	413 098	592 967	836 269	909 577
Výnosy z poplatků a provizí	93 440	137 640	187 594	270 522	385 870	537 136
Náklady na poplatky a provize	-58 109	-90 847	-85 845	-96 575	-112 569	-130 245
Čisté příjmy z popl. a provizí	35 331	46 793	101 749	173 947	273 301	406 891
Čistý zisk z obchod. operací	144 844	199 420	227 140	297 736	358 295	348 772
Všeobecné správní náklady	-399 116	-466 838	-652 773	-823 885	-1 163 860	-1 329 354
Ostatní provozní náklady	-38 998	-140 980	-68 203	-177 498	-129 549	-54 861
Zisk před zdaněním	79 165	11 322	21 011	63 267	174 456	280 819
Daň z příjmů	0	0	-9 000	-36 000	-79 445	-61 992
Zisk po zdanění	79 165	11 322	12 011	27 267	95 011	218 827
HV z mimořádné činnosti	-2 433	292	-5 254	861	3 458	0
Čistý zisk za účetní období	76 732	11 614	6 757	28 128	98 469	218 827

Tabulka č. 7, zdroj: Raiffeisenbank

3.1.5.3 Analýza nákladů a výnosů

Rok 1998

Rok 1998 byl pro Raiffeisenbank, v porovnání s předchozím rokem, velmi úspěšný, když dosáhla v celku solidní čistý zisk ve výši 76, 7 mil. Kč. K tomuto výsledku přispěl hlavně nárůst na výnosové části „výsledovky.“

Hlavní příčiny HV:

- z negativního hlediska:
  - ❖ poměrně mírný pokles čistého zisku z obchodních operací o 8,6 %,
  - ❖ citelný nárůst všeobecných správních nákladů o 13,3 %.
- z pozitivního hlediska:
  - ❖ dramatické zvýšení čistého úrokového výnosu o 89 %,
  - ❖ značné zvýšení čistého příjmu z poplatků a provizí ve výši 17,3 %.

Rok 1999

V roce 1999 Raiffeisenbank zaznamenala výrazný propad v čistém zisku a to o 85 % na hodnotu 11, 6 mil. Kč. Důvodem tak malého zisku je především výše nákladů, která je neúměrně vysoká v porovnání k výnosům.

Hlavní příčiny HV:

- z negativního hlediska:
  - ❖ značný nárůst všeobecných správních nákladů o 17 %,
  - ❖ výrazné zvýšení ostatních provozních nákladů ve výši 262 %.
- z pozitivního hlediska:
  - ❖ solidní růst čistého příjmu z poplatků a provizí ve výši 32,4 %,
  - ❖ znatelný pokles čisté tvorby rezerv a opravných položek k úvěrům a pohledávkám ve výši 26 %,
  - ❖ vysoký nárůst čistého zisku z obchodních operací o 37,7 %.

Rok 2000

V roce 2000 pokračuje u Raiffeisenbank tendence poklesu čistého zisku. Pokles o téměř 42 % znamenal čistý zisk ve výši 6,8 mil. Kč. Neustálý růst nákladů nekompenzuje ani optimistický vývoj růstu čistého příjmu z poplatků a provizí. Zřetelně se začínají prosazovat neúrokové výnosy a jejich váha na celkových čistých výnosech výrazně stoupá oproti váze úrokových výnosů.

Hlavní příčiny HV:

- z negativního hlediska:
  - ❖ podstatné zvýšení všeobecných správních nákladů o 40 %,
  - ❖ daň z příjmů ve výši 9 mil. Kč.
- z pozitivního hlediska:
  - ❖ pokračující ostrý růst čistého příjmu z poplatků a provizí ve výši 117,4 %,
  - ❖ solidní růst čistého zisku z obchodních operací o 14 %,
  - ❖ výrazný pokles ostatních provozních nákladů ve výši 51,6 %.

Rok 2001

Rok 2001 byl u Raiffeisenbank ve znamení výrazného růstu výnosů, který však byl doprovázen i podstatným růstem nákladů. Výsledkem je sice ukončení „šňůry“ poklesů čistého zisku, ale dosažený výsledek 28 mil. Kč není stále uspokojivou hodnotou.

Hlavní příčiny HV:

- z negativního hlediska:
  - ❖ pokračující silný růst všeobecných správních nákladů ve výši 26,2 %,
  - ❖ výrazné zvýšení ostatních provozních nákladů o 160 %,
  - ❖ daň z příjmů ve výši 36 mil. Kč.
- z pozitivního hlediska:
  - ❖ velmi solidní nárůst čistého úrokového výnosu o 25 %,
  - ❖ znovu výrazný růst čistého příjmu z poplatků a provizí ve výši 71 %,

- ❖ znatelný pokles čisté tvorby rezerv a opravných položek k úvěrům a pohledávkám ve výši 38 % a
- ❖ neméně významný růst čistého zisku z obchodních operací o 31 %.

Rok 2002

Rok 2002 konečně alespoň z části splnil očekávání u Raiffeisenbank. I když se nepodařil zastavit poměrný silný růst nákladů, velmi progresivní zvýšení výnosů zabezpečilo skupině dosažení čistého zisku téměř 100 mil. Kč. Opět se projevuje tendence prosazování stále většího vlivu neúrokových výnosů na celkovém hospodářském výsledku, i když i v oblasti úrokové dochází ke kontinuálnímu zlepšování.

Hlavní příčiny HV:

- z negativního hlediska:
  - ❖ stále velmi výrazný růst všeobecných správních nákladů o 41,2 %,
  - ❖ daň z příjmů ve výši 79,5 mil Kč.
- z pozitivního hlediska:
  - ❖ výrazný růst čistého úrokového výnosu o 30 %,
  - ❖ pokračující zvyšování čistého příjmu z poplatků a provizí ve výši 57 %,
  - ❖ velmi solidní nárůst čistého zisku z obchodních operací o 20 % a
  - ❖ také citelné snížení ostatních provozních nákladů ve výši 27 %.

Rok 2003

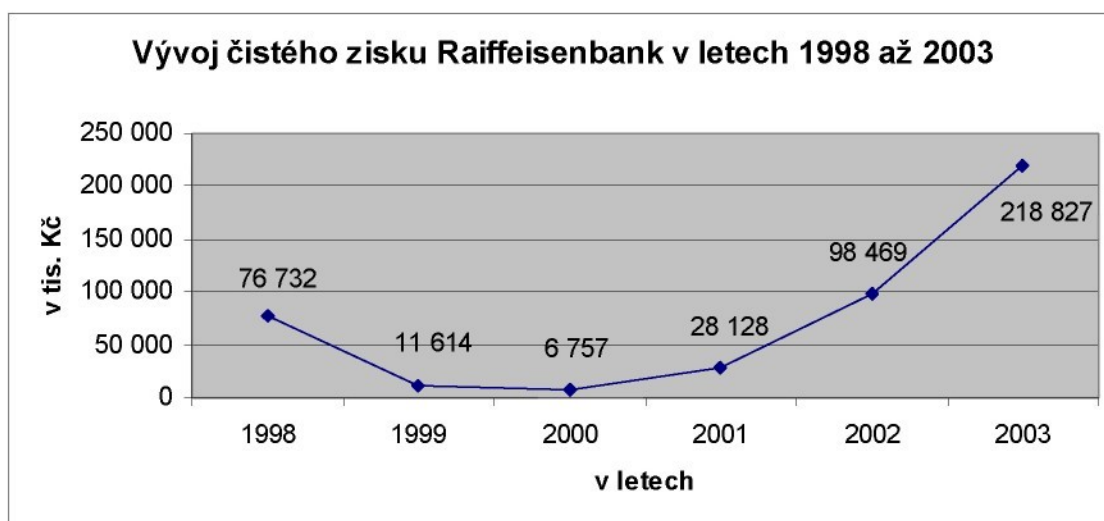
Silná redukce úrokových nákladů, částečná stabilizace všeobecných správních nákladů a výrazný úspěch na poli neúrokového čistého zisku dovedl Raiffeisenbank k obrovskému skoku v čistém zisku za rok 2003. Tento skok v relativním vyjádření byl o 122 % a v absolutním vyjádření to znamená nárůst čistého zisku o více než 120 mil. na úroveň 219 mil. Kč.

Hlavní příčiny HV:

- z negativního hlediska:
  - ❖ přibrzděný, ale stále citelný růst všeobecných správních nákladů o 14 %,

- ❖ daň z příjmů ve výši 79,5 mil. Kč,
  - ❖ mírný pokles čistého zisku z obchodních operací o 3 %.
- z pozitivního hlediska:
- ❖ i nadále výrazný růst čistého úrokového výnosu o 29 %,
  - ❖ pokračující zvyšování čistého příjmu z poplatků a provizí ve výši 49 %,
  - ❖ velké snížení ostatních provozních nákladů o 58 %.

Přehledně zpracovaný vývoj čistého zisku za jednotlivá účetní období nyní zobrazím v grafu:

Graf č. 6

Graf vývoje čistého zisku je generován globálním vývojem nákladů a výnosů.

3.1.6 Volksbank CZ a. s.

3.1.6.1 Profil

Historie

V roce 1993 zahájila své působení na českém finančním trhu první pobočka zahraničního koncernu Österreichische Volksbanken AG Vídeň, a to právě v Brně. V souladu s českou legislativou po procesu transformace vznikla od 1. ledna 1997 samostatná akciová společnost Volksbank CZ, a. s. (dále jen Volksbank), která se úspěšně začlenila do

mezinárodní finanční skupiny Volksbank v Evropě. Za poměrně krátkou dobu banka vybudovala síť obchodních míst, která se neustále rozšiřuje.

Na českém trhu je Volksbank univerzální obchodní bankou se širokou nabídkou finančních produktů a služeb pro cílové skupiny privátních klientů, malých a středních firem, obcí a měst, stejně jako joint ventures. Nabídku bankovních produktů a služeb ještě významně rozšiřuje i spolupráce s partnerskými společnostmi - *VB Leasing CZ*, *VICTORIA VOLKSBANKEN pojišťovnou, a.s.* a *Immoconsult*.

3.1.6.2 Úvod

Pro vyřešení analýzy nákladů a výnosů skupiny Volksbank (dále jen Volksbank) jsem vycházel z mnou zpracované tabulky, kterou uvádím níže. Údaje do této tabulky jsem čerpal z výročních uváděných na domovské internetové stránce banky.

Vývoj a struktura výnosů a nákladů Volksbank						
(v tis. Kč)	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Úrokové výnosy	479 355	473 416	596 962	751 828	772 482	786 472
Úrokové náklady	-232 548	-212 557	-297 028	-397 097	-408 926	-397 523
Čistý výnos z úroků	246 807	260 859	299 934	354 731	363 556	388 949
Rez. a opr. pol. k úv. a pohl.	-85 598	-89 919	-107 859	-63 786	-26 424	40 957
Čistý úr. výn. po rez. a opr. pol.	161 209	170 940	192 075	290 945	337 132	429 906
Výnosy z poplatků a provizí	32 593	50 676			100 682	140 306
Náklady na poplatky a provize	-23 321	-30 406			-32 934	-48 600
Čisté příjmy z popl. a provizí	9 272	20 270	43 705	44 532	67 748	91 706
Čistý zisk z obchod. operací	73 651	98 288	129 806	136 526	132 728	125 983
Všeobecné správní náklady	-197 949	-275 880	-305 363	-381 077	-395 517	-436 555
Ostatní provozní náklady	-322	-6 725	-10 763	-22 916	-84 467	-74 885
Zisk před zdaněním	45 861	6 893	49 460	68 010	57 624	136 155
Daň z příjmů	-18 312	-5 169	-29 720	-30 004	-22 058	-41 402
Zisk po zdanění	27 549	1 724	19 740	38 006	35 566	94 753
HV z mimořádné činnosti	-1 787	848	26 168	92	0	0
Čistý zisk za účetní období	25 762	2 572	45 908	38 098	35 566	94 753

Tabulka č. 8, zdroj: Volksbank

3.1.6.3 Analýza nákladů a výnosů

Rok 1998

Rok 1998 byl pro Volksbank celkem úspěšný, protože čistý zisk téměř 26 mil. Kč byl vzhledem k velikosti skupiny vcelku uspokojivý. Jediným zarážejícím bodem je velký

nepoměr mezi čistým úrokovým výnosem a čistým příjmem z poplatků a provizí, který je zhruba 27:1.

Hlavní příčiny HV:

- z negativního hlediska:
  - ❖ čisté rezervy a opravné položky ve výši 85,5 mil. Kč,
  - ❖ daň z příjmů ve výši 18,3 mil. Kč.
- z pozitivního hlediska:
  - ❖ velmi dobrý výsledek z obchodních operací,
  - ❖ poměrně vysoká úroková marže (úrokové náklady nedosahují ani 50 % úrokových výnosů).

Rok 1999

Rok 1999 znamenal pro Volksbank drtivý propad v úrovni čistého zisku zhruba na 1/10. Necelých 2,6 mil. Kč se rozhodně nedá brát jako úspěch. Hlavní podíl tohoto propadu připadá na zvýšení správních nákladů.

Hlavní příčiny HV:

- z negativního hlediska:
  - ❖ výrazný nárůst všeobecných správních nákladů o 39,4 %,
  - ❖ mírný nárůst čisté tvorby rezerv a opravných položek k úvěrům a pohledávkám ve výši 5 %,
  - ❖ ostatní provozní náklady se zvýšily na 6,7 mil. Kč a
  - ❖ daň z příjmů ve výši 5,17 mil. Kč.
- z pozitivního hlediska:
  - ❖ pozvolný růst čistého úrokového výnosu o 5,7 %,
  - ❖ relativně vysoký nárůst čistého příjmu z poplatků a provizí o 118,6 %,
  - ❖ solidní zvýšení čistého zisku z obchodních operací o 33,5 %.

Rok 2000

Rok 2000 s sebou přinesl poměrně dynamický nárůst úrokových výnosů, mírně přibrzděných částečným zvýšením úrokových nákladů, což v celku znamenalo zvýšení čistého úrokového výnosu. Čisté příjmy z poplatků pokračovaly v tendenci skokového růstu a společně s růstem i dalších výnosů to pro Volksbank znamenalo obrovský nárůst čistého zisku, oproti předcházejícímu roku, na 45,9 mil. Kč.

Hlavní příčiny HV:

- z negativního hlediska:
  - ❖ přibrzděný, ale stále znatelný růst všeobecných správních nákladů o 10,7 %,
  - ❖ daň z příjmů ve výši 29,7 mil. Kč,
  - ❖ pokračující růst čisté tvorby rezerv a opravných položek k úvěrům a pohledávkám o 20 % a
  - ❖ nárůst ostatních provozních nákladů na více než 10 mil. Kč.
- z pozitivního hlediska:
  - ❖ nárůst čistého úrokového výnosu o 15 %,
  - ❖ pokračující skokové zvyšování čistého příjmu z poplatků a provizí ve výši 115,6 %,
  - ❖ výrazné zvýšení čistého zisku z obchodní operací o 32 %.

Rok 2001

Rok 2001 znamenal pro Volksbank propad ve výši čistého zisku a to o 17 % na 38,1 mil. Kč. Tento propad byl zapříčiněn velkým nárůstem nákladů, který nepřevýšil ani růst jak úrokových, tak neúrokových výnosů.

Hlavní příčiny HV:

- z negativního hlediska:
  - ❖ citelný růst všeobecných správních nákladů o 24,8 %,
  - ❖ daň z příjmů ve výši 30 mil. Kč,
  - ❖ skokové zvýšení ostatních provozních nákladů ve výši 113 %.

➤ z pozitivního hlediska:

- ❖ nárůst čistého úrokového výnosu o 18 %,
- ❖ výrazný pokles čisté tvorby rezerv a opravných položek k úvěrům a pohledávkám o 40,9 %,
- ❖ mírné zvýšení čistého zisku z obchodní operací o 5,2 %.

Rok 2002

V roce 2002 zaznamenala Volksbank stabilizace čistého zisku, kdy se čistý zisk snížil jen nepatrně o 6,6 % na 35,5 mil. Kč.

Hlavní příčiny HV:

➤ z negativního hlediska:

- ❖ mírný nárůst všeobecných správních nákladů o 3,8 %,
- ❖ daň z příjmů ve výši 22 mil. Kč,
- ❖ skokový nárůst ostatních provozních nákladů o 268,6 %.

➤ z pozitivního hlediska:

- ❖ nárůst čistého úrokového výnosu o 2,5 %,
- ❖ výrazné zvýšení čistého příjmu z poplatků a provizí ve výši 52 %,
- ❖ pokračující výrazný pokles čisté tvorby rezerv a opravných položek k úvěrům a pohledávkám o 58,6 %.

Rok 2003

Rok 2003 je pro Volksbank jednoznačně nejlepším rokem, co se týče čistého zisku, za celé sledované období (1998 – 2003). V tomto roce dosáhla skupina čistého zisku ve výši téměř 95 mil. Kč. Klíčem k úspěchu bylo dynamické zvyšování výnosů, stabilizace nákladů a velmi dobrý výsledek v položce čisté tvorby rezerv.

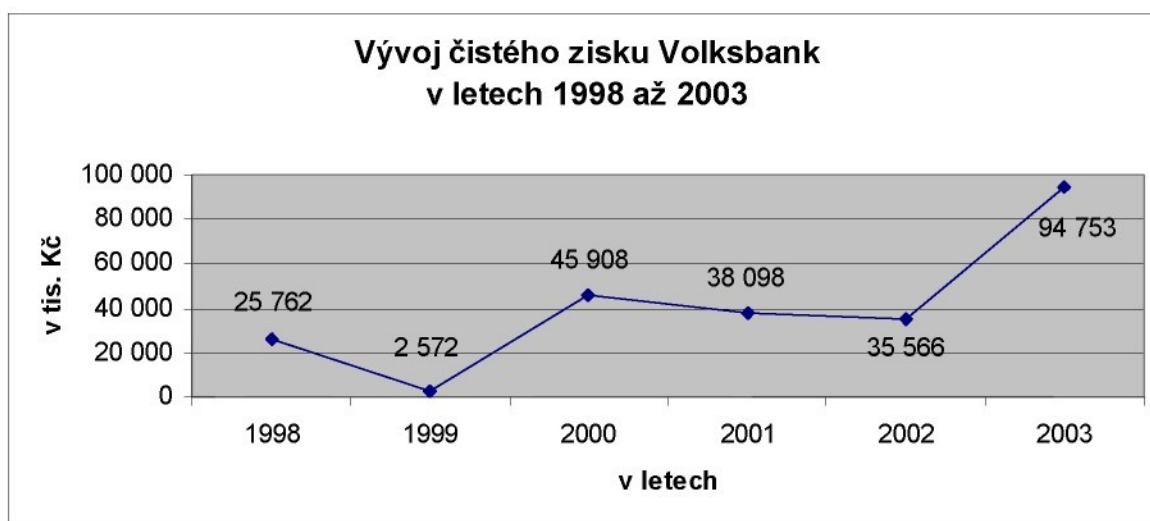
Hlavní příčiny HV:

➤ z negativního hlediska:

- ❖ drobný růst všeobecných správních nákladů o 10,4 %,

- ❖ daň z příjmů ve výši 41,4 mil. Kč,
  - ❖ mírný pokles čistého zisku z obchodních operací o 5 %.
- z pozitivního hlediska:
- ❖ růst čistého úrokového výnosu o 5 %,
  - ❖ pokračující výrazný růst čistého příjmu z poplatků a provizí ve o 35,4 %,
  - ❖ pokračující výrazný pokles čisté tvorby rezerv a opravných položek k úvěrům a pohledávkám ve výši v 67 mil. Kč.

Přehledně zpracovaný vývoj čistého zisku za jednotlivá účetní období nyní zobrazím v grafu:

Graf č. 7

Graf vývoje čistého zisku je generován globálním vývojem nákladů a výnosů.

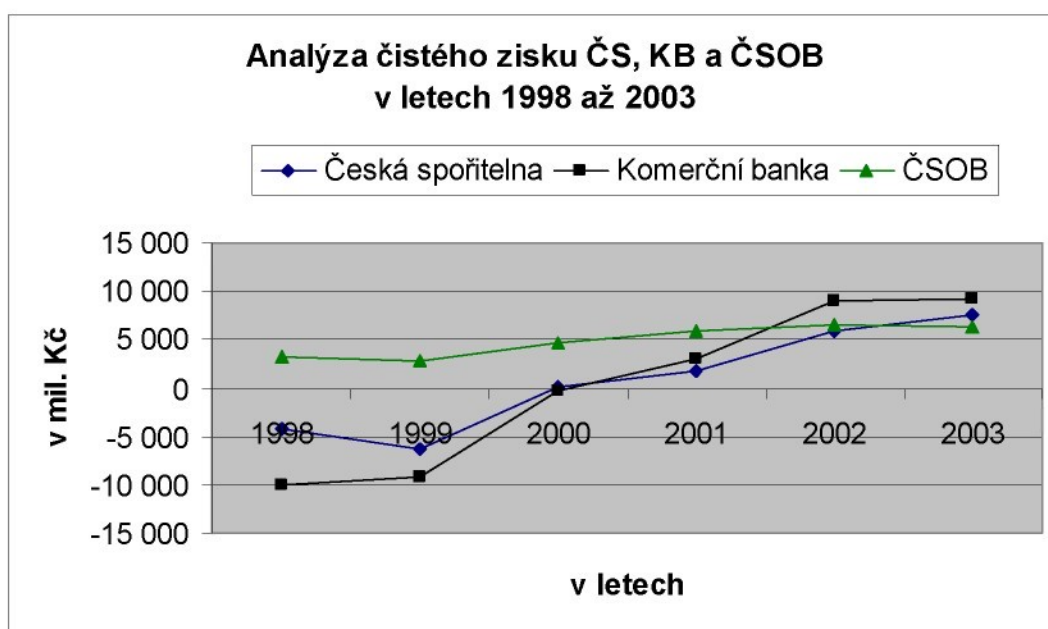
3.2 Komparativní analýza výsledků vybraných bank

Při hodnocení výsledků jednotlivých bank jsem vycházel jak z účetní závěrek vystavených na domovských internetových stránkách daných bank, tak z tabulek a grafů, které jsem vypracoval.

3.2.1 Velké banky

Při porovnání nákladů, výnosů a hospodářských výsledků České spořitelny, Komerční banky a Československé obchodní banky je již na první pohled jasné, kdo se nacházel koncem 90. let v krizi a kdo dokázal i v těžkých letech „držet prapor“ českého bankovníctví.

Zatímco Česká spořitelna dosáhla koncem devadesátých let ztráty 4, respektive 6 mld. Kč a Komerční banka 10, respektive 9 mld. Kč, Československá obchodní banka dokázala v obou letech „vyválčit“ zisk zhruba okolo 3 mld. Kč. Porovnání čistého zisku viz. graf:

Graf č. 8

Kde hledat příčiny takovéhoho neúspěchu ČS a KB? Především na nákladové stráně výsledovky. Obě banky „trpěly“ předimenzovaným stavem pracovníků a vysokým podílem nekvalitních úvěrů, které byly ve značné míře velmi těžko, či dokonce zcela nedobytné. To se samozřejmě odrazilo hlavně v tvorbě rezerv a opravných položek k úvěrům a pohledávkám, které jak u ČS, tak i u KB dosahovaly koncem devadesátých let nevídaných rozměrů.

Za tento stav v první řadě odpovídal management bank, který jako první nese odpovědnost jednak za postup uzavírání úvěrových smluv, personální aparát, množství poboček a jednak za finální hospodářský výsledek. Z daných údajů je jasné vidět, že management

ČSOB, který měl zkušenosti například ze západních bankovních trhů (pobočka Živnobanky v Londýně), dokázal daleko lépe zmapovat a analyzovat situaci na našem bankovním trhu devadesátých let, vyvodit z toho patřičné kroky, které měly za následek zisk i v období, kdy jiné banky dosahovaly obrovských ztrát.

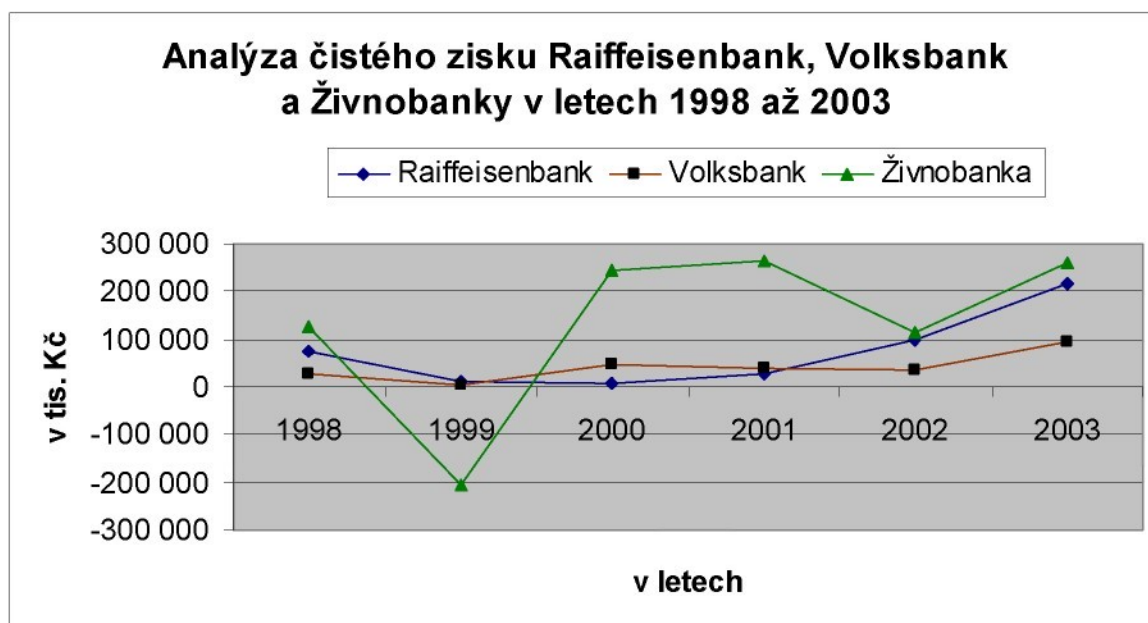
Na druhou stranu je potřeba říct, že po ozdravném programu a následném prodeji do soukromých rukou, jak ČS tak KB nabírají „druhý dech“ a hodnota jim vyprodukovaného čistého zisku začíná výrazně stoupat. Banky se poučily z předešlých chyb, výrazně zredukovali počet zaměstnanců a tím i zefektivnily svou činnost.

Noví vlastníci „nasadili“ do top managementu lidi se značnými zkušenostmi z oboru a jasnou vizí o budoucnosti našeho bankovníctví. To vede k jasnému posunu od klasického nepřímého bankovníctví k bankovníctví přímému (internet, GSM, w@p atd.). Tato cesta samozřejmě pomáhá redukovat náklady tím, že si banka může dovést zaměstnávat méně pracovníků a udržovat méně poboček. Další tendencí je stoupající vliv neúrokových příjmů na celkových výnosech. Na tento vliv je třeba se dívat ze dvou stran. Banky si chtějí vynahradiť hubené či záporné výděly konce devadesátých let vysokými zisky počátkem nového milénia, jenže tyto výnosy těžce dopadají na bedra klientů. Za poslední dobu došlo k několika vlnám výrazného zdražování poplatků, které vede k tomu, že ceny za služby se již minimálně vyrovnají (někdy i přesahují) ceny za bankovní služby v zemích současné „patnáctky.“ Hlavní důvod je v poměrně malé míře konkurence mezi našimi největšími bankami, které se ve zvyšování poplatků velmi pružně následují, a i když malé banky se snaží přilákat nespokojené klienty nižšími poplatky, nemohou si dovést jít z cenou poplatků nijak výrazně níže než banky velké. Ty z této situace poměrně výhodně profitují.

Bude velmi zajímavé co s našim domácím „konkurenčním“ prostředím udělá náš vstup do EU, kdy získají západní banky daleko snazší přístup na český bankovní trh. Po našem vstupu již nebudou muset zakládat akciové společnosti s velkým základním jmění, což brzdilo jejich aktivity na našem trhu, ale budou moci zakládat pouze pobočky mateřské banky, což daleko sníží majetkovou zátěž na vstup na náš domácí bankovní trh.

3.2.2 Malé banky

Vývoj dosahovaných výsledků se u malých bank vcelku od velkých bank liší. Jak jsem již uvedl v druhé kapitole, malé banky dosahovaly i koncem devadesátých let převážně zisku. To samé platí i u mnou vybraných bank, kdy až na jednu výjimku (Živnobanka v roce 1999) dosahovaly zisku. Grafické znázornění čistého zisku, viz graf:

Graf č. 9

Také i poměr úrokových a neúrokových výnosů ve většině případů zůstává vcelku výrazně ve prospěch úrokových výnosů. Hlavní důvod lze spatřovat v cenové politice malých bank, které pokud chtějí aspoň trochu konkurovat bankám velkým, musí nabízet o něco nižší poplatky. Když k tomu připočteme i daleko menší objem transakcí, je naprosto jasné že celkový poměr úrokových a neúrokových výnosů i malých bank musí být vyšší než u velkých bank.

Když porovnám jednotlivé banky a jejich hospodářské výsledky, tak mě na první pohled zarazí poměrně hubené roky 1999 – 2001 u Raiffeisenbank, kdy v porovnání k velikosti celkové bilanční sumy jsou čisté zisky od 7 do 28 mil. Kč poměrně slabé. Naproti tomu Živnobanka, která velikostí celkové bilanční sumy zhruba odpovídá Raiffeisenbank, až na rok 1999 vykazuje daleko vyšší úroveň čistého zisku. Volksbank je přece jenom o něco

menší, a tak lze nelze přímo srovnávat úroveň čistého zisku, ale když vezmeme v potaz například množství pracovníků, které je zhruba čtvrtinové oproti dvou výše zmíněným bankám, tak nám vyjde, že Volksbank až na problémový rok 1999 vykazovala poměrně solidní a stabilní úroveň čistého zisku.

3.2.3 Očekávaný vývoj

Předpokládám, že zejména u velkých bank se bude poměr úrokových a neúrokových výnosů i nadále sbližovat a je dost možné, že během několika let se bude blížit poměru 1:1. Dost zajímavý bude i vliv vstupu České republiky do Evropské unie. Vstup na českých bankovní trh prostřednictvím svých poboček již připravují 2 koncerny, a to španělská Banco Santander a německá Volkswagen Bank. Tyto 2 koncerny byly již na našem trhu zastoupeny prostřednictvím leasingových společností. Dceřinné společnosti CCB Finance a ŠkoFIN však po květnových změnách DPH ztratí značnou část své atraktivity pro fyzické osoby. Nelze vyloučit i vstup menších bank působících v pohraničí, které budou chtít rozšířit svou geografickou působnost.

I když očekávám, že se konkurenční boj po 1. květnu mírně přiosťří, i tak to k formě blížící se dokonalé konkurenci bude mít velmi daleko.

4 ANALÝZA VÝVOJE NÁKLADŮ A VÝNOSŮ ČNB

4.1 Odlišnost ve smyslu porovnání nákladů a výnosů u ČNB

V zákoně č. 6/1993 Sb. se uvádí, že: „ČNB hospodaří samostatně a s odbornou péčí s majetkem, který jí byl svěřen státem.“ Vlastní provozní náklady, u nichž banka může bezprostředně a samostatně ovlivňovat velikost, však představují necelých 5 % z celkového objemu nákladů. Podstatnou složkou, která působí na hospodářský výsledek, jsou náklady spojené se zajišťováním hlavního cíle banky, tj. s operacemi prováděnými v zájmu zabezpečení cenové (měnové) stability. Proti těmto nákladům tedy nelze zrcadlově stavět žádnou účetně doložitelnou výnosovou položku, ale jen hodnocení, zda se cíle dařilo plnit.

4.2 Stručná analýza nákladů a výnosů v letech 1993 - 2002

Jak jsem se již zmínil výše, hodnocení nákladů a výnosů je u ČNB značně odlišné od komerčních bank. V rámci hodnocení celého bankovního sektoru jsem se rozhodl, že do mé diplomové práce zařadím i analýzu ČNB, protože však nejde o podstatnou část mé práce, provedu analýzu jen ve velmi stručné podobě. Níže uvedený komentář k jednotlivým letům vychází z výročních zpráv ČNB a z tabulky č. 9, uvedené níže

Oblasti hospodaření ČNB (saldo nákl. a výn. v mld. Kč)										
	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002
provádění měnové politiky	-1,31	-6,55	-6,30	-11,50	-11,97	-20,34	-14,37	-13,99	-15,82	-15,91
devizové operace	1,69	2,51	13,60	13,60	12,76	13,95	14,79	21,87	28,52	27,29
kurzové rozdíly	-1,86	1,54	1,00	-8,34	44,65	-35,61	31,52	-3,52	-40,12	-26,15
operace s ČR	2,48	0,51	-2,60	-4,30	-3,93	-2,87	-1,35	-1,00	-0,43	-0,81
ostatní finanční operace	4,88	10,59	3,00	7,87	10,07	8,84	-2,53	3,78	0,77	7,94
provoz a oběživo	-1,63	-1,65	-1,50	-1,90	-2,51	-2,46	-2,74	-3,04	-2,60	-2,40
	4,25	6,95	7,20	-4,57	49,07	-38,49	25,32	4,10	-29,68	-10,04
pohledávka za NBS	-2,47	-2,63	-2,60	-2,63	-2,63	-2,63	-9,44	0,00	0,00	0,00
konsolidace bank. sektoru *)	0,00	-2,88	-3,60	-1,45	-35,69	-26,10	1,69	-1,58	1,05	0,57
ostatní jednorázové výnosy	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	16,48	14,81	0,00	0,00	0,00
hospodářský výsledek	1,78	1,44	1,00	-8,65	10,75	-50,74	32,38	2,52	-28,63	-9,47

Tabulka č. 9, zdroj: ČNB

Rok 1993

První leden 1993 není jen prvopočátkem České republiky (bráno z novodobého pohledu), ale je i prvopočátkem jak České národní banky, tak naší měny české koruny. ČNB se stala nástupcem Státní banky Československé a česká koruna se stala nástupcem koruny československé.

Hospodářský výsledek ČNB za rok 1993 skončil se ziskem ve výši 1,78 mld. Kč. Největší mírou se o tento zisk zasloužili:

- na výnosové straně:
  - zisky z ostatních finančních operací,
  - operace s ČR.
- na nákladové straně:
  - nesplacená pohledávka za NBS,
  - snížení korunové hodnoty devizových rezerv.

Rok 1994

ČNB v tomto roce věnovala velkou pozornost stabilnímu rozvoji bankovního sektoru. Bylo přijato opatření nutné k řešení jednoho ze základních problémů českého bankovníctví v etapě transformace, a to opatření ČNB ke klasifikaci úvěrů z hlediska rizikovosti. Byla schválena novela zákona posilující pravomoci ČNB při řešení nepříznivého vývoje v bance, která řešila problematiku efektivní nucené správy a zavedení pojištění depozit. Změna nastala i v systému pojištění. Dříve stát garantoval vklady pouze u několika největších bank, od tohoto období se přešlo na systém povinného pojištění vkladů u všech obchodních bank.

Hospodářský výsledek ČNB za tento rok skončil se ziskem ve výši 1,44 mld. Kč. Nejvíce tento zisk ovlivnily:

- na výnosové straně:
  - zisky z ostatních finančních operací.
- na nákladové straně:

- náklady na sterilizační opatření,
- náklady na konsolidaci bankovního sektoru.

Rok 1995

Mezi poměrně významné události mimo jiné patří fakt, že 1. října tohoto roku se Česká koruna stala směnitelnou měnou v oblasti běžných transakcí podle článku VIII. Dohody o Mezinárodním měnovém fondu, což znamená, že rozsahem v oblasti kapitálových transakcí se tak přiblížila stavu plné směnitelnosti.

V tomto roce pokračuje tendence ke stabilizaci a konsolidaci bankovního sektoru, což vede ke snaze bank zvýšit obezřetnost podnikání a zabezpečit banku proti možným ztrátám. Dalším vlivem je sílící konkurenční tlak zahraničních bank a jejich poboček působících na českém bankovním trhu na domácí banky.

Hospodářský výsledek ČNB za rok 1995 skončil se ziskem ve výši 1 mld. Kč. Hlavní okolnosti, které se odrazily v tomto zisku, byly:

- na výnosové straně:
  - výnosy z devizových rezerv,
  - zisky z ostatních finančních operací.
- na nákladové straně:
  - náklady na sterilizační opatření,
  - náklady na konsolidaci bankovního sektoru.

Rok 1996

V tomto roce přistoupila ČNB k realizaci uceleného programu konsolidace subsektoru malých bank. Hlavním cílem bylo posouzení možnosti jejich další činnosti a očištění bankovního sektoru od takových subjektů, u kterých nebyl předpoklad budoucího stabilizovaného a obezřetného vývoje. Základem tohoto programu bylo zásadní řešení situace bank ve vztahu k potenciálním ztrátám z aktivních operací a objemu zdrojů pro krytí těchto ztrát. Důsledkem konsolidačního programu bylo ukončení činnosti odebráním licence První slezské bance a Kreditní bance a zavedení nucených správ v 5 bankách (Ekoagrobance, COOP bance, Podnikatelské bance, Realitbance, a Velkomoravské bance).

Ekoagrobanka byla posléze převzata Union bankou. Dalším krokem bylo snížení základního jmění bank v nucené správě ve prospěch rezervních fondů na krytí ztrát.

Navýšení základního jmění stávajícími nebo novými akcionáři bylo další řešení, které pomáhalo posílit stabilitu bank. Změny v akcionářské struktuře i managementu bank a tlak na zkvalitnění mechanismů řízení nebo integrace některých bank do silnější skupiny byl další způsob, které vedl k posílení stability bank.

Těmito opatřeními byly vytvořeny základní podmínky k revitalizaci malých a středních bank, které měly předpoklady pro další setrvání v bankovním sektoru.

Hospodářský výsledek ČNB za daný rok skončil se ztrátou ve výši 8,65 mld. Kč. Na této ztrátě se zejména „podepsaly“:

- na nákladové straně:
  - náklady na sterilizační opatření,
  - snížení korunové hodnoty devizových rezerv.
- na výnosové straně:
  - výnosy z devizových rezerv.

Rok 1997

U tohoto roku bych se chtěl pozastavit a podrobněji rozebrat měnové turbulence, které probíhaly od května. Ty byly zapříčiněny tlakem jak domácích, tak zahraničních investorů na českou korunu, který vyústil v následném silném prodeji korunových a nákupu devizových aktiv. Na tuto situaci samozřejmě ČNB zareagovala. Provedla jednak intervence na devizovém trhu a dále výrazně zvýšila úrokové sazby a přijala opatření omezující přístup nerezidentům ke korunovým úvěrům. Ani po těchto opatření však tlak na korunu neustál, a tak po odvrácení nejsilnějšího tlaku na kurz koruny se ČNB po dohodě s vládou rozhodla zrušit stávající kurzový režim.

Od 27. května vstoupil v platnost nový systém – „řízený floating“, který byl orientován na vývoj DEM. Postupné zklidňování situace umožnilo následné uvolnění mimořádných měnových opatření. Během 3. čtvrtletí se úrokové sazby stabilizovaly na úrovni, jež byla přibližně o 2 – 2,5 % vyšší než před květnovými turbulencemi. Dalším krokem ČNB byl

přechod z režimu cílování peněžní zásoby i kurzu na režim cílování inflace, který schválila bankovní rada koncem roku 1997.

Hospodářský výsledek ČNB za tento rok skončil se ziskem ve výši 10,7 mld. Kč.

Nejvýznamnější událostmi, které ovlivnily hospodářský výsledek, byly:

- pokles kurzu koruny (zejména květnový skok) – zvýšení korunové hodnoty devizových rezerv,
- růst úrokových sazeb na korunovém trhu, který tento pokles doprovázel,
- skokový nárůst nákladů na konsolidaci bankovního sektoru.

Rok 1998

Hospodářský výsledek za rok 1998 skončil se ztrátou ve výši 50,7 mld. Kč. Tuto ztrátu zejména ovlivnilo:

- snížení korunové hodnoty devizových rezerv,
- vysoký objem nákladů na sterilizaci,
- tvorba rezerv a opravných položek z titulu programu konsolidace bankovního sektoru.

Výše uvedené nákladové faktory byly pak částečně kompenzovány především výnosy:

- z devizových rezerv,
- z prodeje zlata.

Rok 1999

Hospodářský výsledek za tento rok skončil se ziskem ve výši 32,4 mld. Kč. Tento zisk byl zejména ovlivněn:

- dosaženou výší kurzových zisků z titulu zvýšeného korunového ocenění devizových rezerv ČNB v důsledku poklesu kurzu koruny.

Rok 2000

Hospodářský výsledek za rok 2000 skončil se ziskem 2,5 mld. Kč a byl především ovlivněn:

- výsledky dosaženými v oblasti správy devizových rezerv a
- zvýšenou výnosností devizových aktiv ČNB zapříčiněnou příznivým vývojem na zahraničních trzích.

Tyto výsledky umožnily pokrýt veškeré:

- sterilizační náklady,
- kurzové ztráty,
- provozní náklady banky.

Rok 2001

Hospodářský výsledek za daný rok skončil se ztrátou ve výši 28,6 mld. Kč. Hlavní podíl na této ztrátě mají:

- kurzové ztráty z korunového přepočtu devizových aktiv a pasiv.

Negativní vliv kurzových rozdílů byl částečně kompenzován:

- výnosy ze správy devizových rezerv.

Oproti předchozím rokům se v důsledku vývoje na zahraničních trzích zvýšila výnosnost devizových aktiv ČNB, což umožnilo pokrýt veškeré:

- sterilizační náklady,
- provozní náklady banky a z části již zmíněné
- kurzové ztráty.

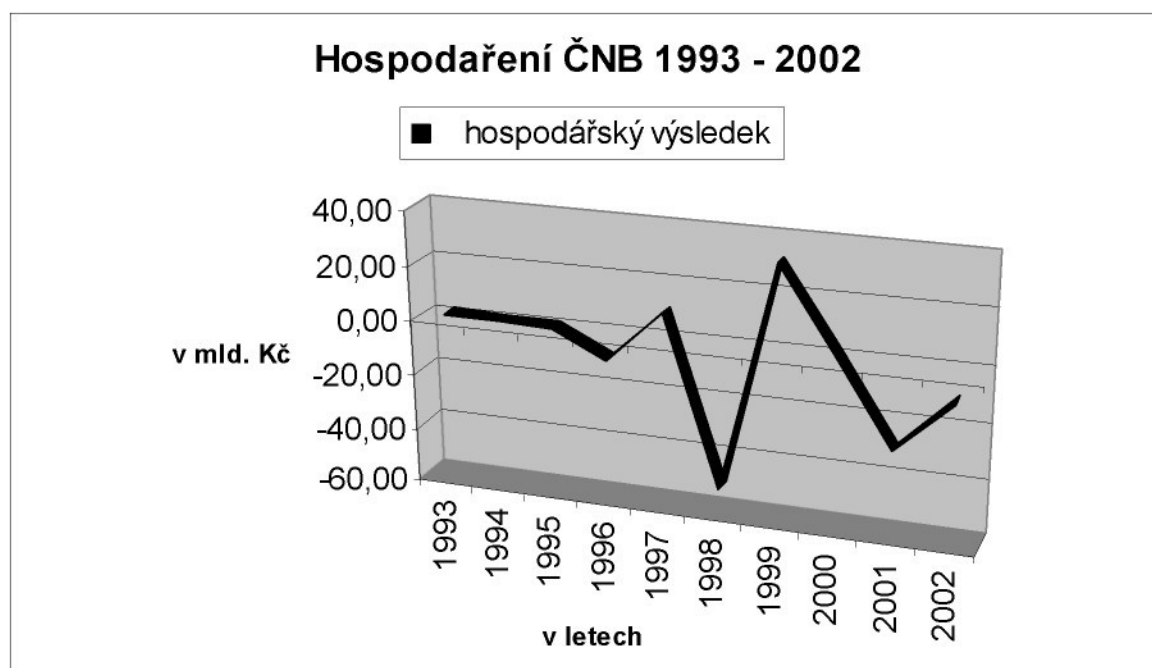
Rok 2002

Hospodářský výsledek ČNB za rok 2002 skončil se ztrátou ve výši 9,5 mld. Kč. Rozhodujícími faktory, které ovlivnily tuto ztrátu, byly:

- devizové rezervy a aprece kurzu.

Podobně jako v předchozích letech byla i v roce 2002 volatilita kurzů rezervních měn vůči koruně poměrně vysoká.

Vývoj dosaženého hospodářského výsledku pro lepší orientaci prezentuji i v grafické podobě viz graf:

Graf č. 10

Výše uvedené posouzení hospodaření ČNB v jednotlivých letech vyžaduje upřesnění jednotlivých faktorů s nimiž je v předchozí analýze laborováno:

- V rámci položky „provádění měnové politiky“ jsou zachyceny především ztráty spojené s obchody s bankami (tzv. repo operace), kdy ČNB proplácí bankám úroky za krátkodobě uložené prostředky. Jejich podstatná část vznikla jako důsledek sterilizace přílivu zahraničního kapitálu v letech 1994 – 1995.
- Devizové operace představují poměrně stabilní výnos z uložení devizových rezerv ČNB u zahraničních bank. Růst výnosu plyne ze zvyšování objemu devizových rezerv.
- Velmi kolísavé jsou ztráty, popř. výnosy plynoucí ze změn korunového ocenění devizových rezerv ke konci kalendářního (účetního) roku. Pokud se kurz koruny zpevnil (jako tomu bylo například v letech 2001 2002), důsledkem korunového ocenění je ztráta, v opačném případě zisk. Dokud byl kurz fixní, logicky byly ztráty a zisky z tohoto titulu minimální.

- *Významné byly náklady spojené s konsolidací bankovního sektoru – kumulativně představovaly pro ČNB ztrátu 68 mld. Kč za deset let. Nestandardní položkou byla rovněž ztráta plynoucí z odpisu pohledávek za Národní bankou Slovenska, která vznikla při rozdělení federálního měny – 26 mld. Kč. Tyto dvě složky lze označit za hlavní příčinu, proč kumulovaná ztráta ČNB v závěru roku 2002 dosáhla výše 52 mld. Kč.*
- *Jednorázový výnos v r. 1998 byl způsoben prodejem zlata za cca pětinasobek jeho účetní hodnoty; v r. 1999 šlo o prodej majetkového podílu v ČSOB.*

Správa devizových rezerv, tj. rozhodování o jejich velikosti, struktuře, místu uložení a zejména provádění devizových operací, *má výrazný vliv na celkový výsledek hospodaření ČNB.* Při správě devizových rezerv ČNB usiluje o dosahování maximálního a stabilního výnosu, a to při minimalizaci tržních a kreditních rizik. V polovině devadesátých let se devizové rezervy pohybovaly mírně nad 10 mld. USD, počátkem roku 2003 dosáhly cca 24 mld. USD. Rychlý nárůst v posledních dvou letech je důsledkem posilování koruny, které vedlo k nutnosti intervencí a dohodě s vládou o konverzi příjmů z privatizace. Na rozdíl od počátků správy devizových rezerv se nyní používají jen dvě rezervní měny – dolar a euro v poměru cca 3:7.

Mezi další nákladovou položku patří **materiální zabezpečení činnosti ČNB.** V rámci této položky lze uvést například výstavbu nebo podstatnou rekonstrukci šesti poboček centrální banky, které byly prováděny postupně od r. 1993. Dále přestavba objektu ústředí ČNB v Praze, která byla zahájena v roce 1997. K těmto investičním akcím se přikročilo proto, že rizika plynoucí ze stavu budov pro chod centrální banky i pro celý bankovní a ekonomický systém byla neúnosná a podstatně vyšší než předpokládané náklady na komplexní rekonstrukce.

K zásadním změnám došlo v rozvoji systémového prostředí, a to využíváním moderních technologií v oblasti komunikací, databázových systémů a orientací na internet. Z počítačové sítě ČNB se stal složitý komplex technologií a aplikací s vysokým stupněm vzájemné provázanosti. Při rozvoji technické základny byl kladen důraz na standardizaci, umožňující snižovat náklady na pořízení, údržbu i vývoj. Změny v rozvoji informačních systémů a technologií byly vynuceny též prudkým nárůstem zpracovávaných dat: např.

zatímco v r. 1992 zpracoval tehdejší čs. mezibankovní systém necelých 60 mil. transakcí v hodnotě cca 7 bil. Kč, pak v roce minulém to bylo téměř 300 mil. transakcí v hodnotě 110 bil. Kč. Podobně vysoké nárůsty operací vykazuje také Systém krátkodobých dluhopisů. Značné prostředky musely být věnovány také na operace s hotovými penězi – např. za pořízení třidiček, schopných zpracovat až 60 tis. kusů bankovek za hodinu.

Efektivnost prostředků vynaložených na stavební investice, informační technologie a další zařízení dokumentuje nepřímo to, že hotovostní a bezhotovostní oběh peněz probíhá zcela plynule, bezpečně a rychle a za celou dobu svého fungování nebyl provázen havárií či výskytem systémového nedostatku. Rovněž přístup k ochraně oběživa před pozměňováním či falšováním je širokou i odbornou veřejností dobře hodnocen. Efektivnost práce centrální banky je potvrzena i skutečností, že se proti roku 1995 snížil stav jejích pracovníků o cca 300 osob.

5 ZÁVĚR

5.1 *Stručná rekapitulace obsahové struktury*

Nejprve bych rád shrnul jednotlivé kapitoly obsažené v mé diplomové práci.

V **úvodu** jsem začlenil bankovní podnikání do kontextu peněžního trhu. Tento kontext jsem vyjádřil jak teoreticky, tak schématicky. Dále jsem zminil specifické rysy bankovního podnikání. Jednotlivé rysy jsem postupně vyjmenoval a popsal. Další část, která tvoří úvod, je finanční řízení. Zde jsem zdůraznil řízení aktiv a pasiv. Popsal jsem jak vztah mezi ziskovostí a rizikovostí, tak kapitálovou přiměřenost.

Druhá kapitola se zabývá analýzou vývoje nákladů a výnosů českého bankovního sektoru. Nejprve jsem specifikoval náklady a výnosy bank, a poté jsem tyto náklady a výnosy popsal. Další částí, tvořící tuto kapitolu, je analýza nákladů a výnosů v letech 1994 – 2003. Zde jsem na úvod uvedl podklady, z kterých jsem pro stanovení analýzy čerpal. Jednotlivé pohyby jsem seřadil do přehledných tabulek. Nejprve jsem nastínil vývoj čistého zisku za jednotlivé roky, a poté jsem každý rok podrobněji popsal. K přehlednější orientaci jsem využil graf vývoje čistého zisku a tuto kapitolu jsem zakončil shrnutím nejdůležitějších poznatků.

Třetí kapitolu tvoří analýza vývoje nákladů a výnosů vybraných komerčních bank. Tuto kapitolu беру jako stěžejní, a proto jsem jí věnoval nejvíce pozornosti. Na začátku jsem uvedl, které banky a podle kterých kritérií jsem si vybíral. Dále jsem uvedl zdroje, které mi sloužily k získání podkladů pro danou analýzu. Vybrané komerční banky jsem nejprve představil v rámci jejich profilu, poté jsem prezentoval tabulku s dosaženými výsledky v oblastech nákladů, výnosů a zisků. Jednotlivé sledované roky jsem blíže popsal v rámci podrobnější analýzy. Vývoj čistého zisku jednotlivých bank jsem vyjádřil graficky. Další část této kapitoly tvoří komparativní analýza výsledků vybraných bank. Nejprve jsem porovnal dosažené výsledky velkých bank. Vývoj čistého zisku za sledované roky daných bank jsem vyjádřil v přehledném grafu a nastínil jsem hlavní příčiny tohoto vývoje. To samé jsem provedl v rámci komparace malých bank. Kapitolu jsem zakončil prognózou očekávaného vývoje.

Čtvrtá část mé práce, analýza vývoje nákladů a výnosů ČNB, je již okrajovou součástí. Tuto část uvádím jen pro doplnění kontextu celého bankovního sektoru u nás, kde nedílnou součástí tvoří i ČNB. V úvodu této kapitoly jsem rozebral odlišnosti ve smyslu porovnání nákladů a výnosů ČNB oproti komerčním bankám. Dále jsem provedl stručnou analýzu za roky 1993 až 2002. Jednotlivé pohyby jsem vyjádřil v přehledné tabulce. Poté jsem podrobněji rozebral jednotlivé sledované roky. Výsledky hospodaření za jednotlivé roky jsem vyjádřil i graficky. Dále jsem objasnil jednotlivé položky tvořící nákladové a výnosové pohyby. Na závěr jsem nastínil, jak se změní úloha ČNB po vstupu České republiky do Evropské unie.

5.2 Seznámení s konkrétními poznatkovými výstupy

Tato část je zaměřena na konkrétní výsledky jednotlivých analýz a závěrů na podkladě kapitol 2 až 4.

Analýza českého bankovního sektoru byla prováděna za období od roku 1994 do roku 2003.

Na straně nákladů byly nejdůležitějšími položkami rezervy a opravné položky na nekvalitní pohledávky, které byly uváděny v podobě tvorby rezerv a opravných položek, a také v podobě ostatních provozních nákladů. Dále mezi nejdůležitější položky řadím správní náklady a v neposlední řadě úrokové náklady. Co se týče tvorby rezerv a opravných položek na nekvalitní pohledávky, nejvýrazněji tyto položky zatěžovaly český bankovní sektor koncem devadesátých let starého a začátkem nového milénia (přesněji mezi roky 1997 až 2001). Správní náklady se kontinuálně zvyšovaly mezi roky 1994 až 1998 a odrážely vývoj českého bankovníctví (růst počtu poboček i pracovníků). Tento trend utlumil až rok 1999 a hlavně rok 2000, kde došlo významnému poklesu v oblasti správních nákladů. *Problémy s nekvalitními pohledávkami donutily banky k úsporným režimům, které vyústily v postupné redukci počtu pracovníků i poboček.* K redukci správních nákladů výrazně přispívá i nepřímé bankovníctví, které je z tohoto ohledu daleko méně náročné. V roce 2001 došlo sice opět k růstu těchto nákladů, ale od toho roku se tato oblast stabilizuje a nedochází zde ke znatelným výkyvům. Pokud bychom začali analýzu rokem 1995, dal by se vývoj úrokových nákladů charakterizovat formou kopce, který má

vrchol v roce 1998. Vývoj úrokových nákladů je determinován tržní úrokovou sazbou, která vychází z diskontní sazby udávanou ČNB. Pokles úrokových nákladů je v poslední době ovlivněn poklesem klientských depozit u bank, zejména těch termínovaných. Nízká úroková sazba klienty odrazuje od ukládání peněz v bankách. Klienti raději využívají alternativní způsoby investování, jakými jsou například stavební spoření, podílové fondy, pojištění atd.

Na straně výnosů byly hlavními „tahouny“ zejména úrokové výnosy a příjmy z poplatků a provizí. Vývoj úrokových výnosů velmi dobře kopíruje vývoj úrokových nákladů. Pokud si odmyslíme rok 1994, tak můžeme také tento vývoj charakterizovat pomocí kopce s vrcholem v roce 1998. Příčiny jsou velmi podobné jako u nákladů. Klesající charakter úrokových výnosů možná pomůže přibrzdit či zvrátit expanze v oblasti hypotečních úvěrů. Tyto úvěry mohou poskytovat pouze banky, které na tuto činnosti získaly povolení od ČNB, ale většina velkých bank toto povolení má. I když se státní podpora pro tyto úvěry snižuje, což by mělo logicky vést k poklesu poptávky, banky se snaží reagovat snížením úrokových sazeb z těchto úvěrů. Momentálně většina bank nabízí hypotéku s úrokovou sazbou pod 3 % p. a. Co se týče poplatků a provizí, zde je trend naprosto jiný. Tento trend by se naopak dal charakterizovat rostoucí křivkou, protože *příjmy z poplatků a provizí neustále rostou*, i když je to zejména na úkor klientů bank.

Analýza vývoje ve vybraných komerčních bankách zahrnuje Českou spořitelnu, Komerční banku, Československou obchodní banku, Živnostenskou banku, Raiffeisenbank a Volksbank.

Česká spořitelna se v oblasti čistého úrokového výnosu (s výjimkou roku 2000) vyvíjela vcelku stabilně, kdy se tento výnos pohyboval v rozmezí 14,2 až 16,8 mld. Kč. *Tvorba rezerv a opravných položek banku nejvíce tížila v letech 1998 a 1999, kdy tato tvorba činila 12,5 mld., respektive 10 mld. Kč a podstatně se zasloužila o celkovou ztrátu v daných letech.* Ještě v letech 2000 a 2001 byla tvorba rezerv a opravných položek znatelná, ale bance se i s tímto „handicapem“ povedlo dosáhnout čistého zisku. *Velmi pozitivní je naopak vývoj čistých příjmů z poplatků a provizí, který se rok od roku zvyšoval.* Toto postupné zvyšování mělo samozřejmě *vliv na změnu poměru mezi*

úrokovými a neúrokovými zisky. Porovnáváme-li pouze vývoj čistého úrokového výnosu a čistého příjmu z poplatků, tak v roce 1998 byl tento poměr zhruba 5,4 : 1, kdežto za rok 2003 činil tento poměr již pouze 2 : 1. Vývoj v oblasti všeobecných správních nákladů by se dal rozdělit na 2 období. První by bylo od roku 1998 do roku 2000 a druhé od roku 2001 do roku 2003. V prvním období se tyto náklady držely stabilně na úrovni okolo 13,5 mld. Kč a v druhém období byl tento stabilní vývoj zhruba na úrovni 15 mld. Kč. Co se týče vývoje čistého zisku, který jsem již částečně nastínil při rozebírání problémů s rezervami a opravnými položkami, dá se vývoj také rozčlenit na 2 období. V prvním období, které bylo v letech 1998 a 1999, dosahovala Česká spořitelna citelných ztrát ve výši 4 mld. respektive 6 mld. Kč a tyto ztráty byly způsobeny zejména rozpouštěním nekvalitních pohledávek. ***Ve druhém období, které začalo rokem 2000 a trvá až doposud, se nejprve ČS odrazila ode dna, kdy v roce 2000 dosáhla čistého zisku 41 mil. Kč, a poté docházelo každým rokem ke skokovému zvyšování čistého zisku až na hodnotu 7,6 mld. Kč v roce 2003.***

Komerční banka prošla velmi podobným vývojem jako Česká spořitelna. ***Vývoj čistého úrokového výnosu byl vcelku stabilní*** a pohyboval se od necelých 12 mld. do téměř 15 mld. Kč. ***Rozpouštění nekvalitních pohledávek ve formě tvorby rezerv a opravných položek KB nejvíce tížilo v letech 1998 a 1999, kdy tyto náklady dosahovaly zhruba výše 21, respektive 17 mld. Kč*** a výraznou měrou přispěly k čisté ztrátě v daných letech ve výši téměř 10 mld., respektive více jak 9 mld. Kč. Tato položka hrála citelnou roli i v letech 2000 a 2001, ale protože se oproti předchozím letům výrazně snížila, dosáhla KB čisté ztráty jen 221 mil. Kč, respektive čistého zisku téměř 3 mld. Kč. ***Daleko pozitivnější je pro KB vývoj čistého příjmu z poplatků a provizí.*** Mezi roky 1998 a 2000 byl tento příjem na úrovni okolo 4,5 mld. a v letech 2001 a 2002 se tento příjem vyšplhal na úroveň 8,5 mld. Kč. ***Toto postupné zvyšování mělo samozřejmě vliv na změnu poměru mezi úrokovými a neúrokovými zisky.*** Porovnáváme-li pouze vývoj čistého úrokového výnosu a čistého příjmu z poplatků, tak v roce 1998 byl tento poměr zhruba 3,2 : 1, kdežto za rok 2002 činil tento poměr již pouze 1,5 : 1. Vývoj všeobecných správních nákladů byl u KB velmi stabilní. Za cele sledované období se pohyboval v rozmezí 11,8 až 12,5 mld. Kč. Hodnocení čistého zisku jsem se již částečně dotkl při analýze rozpouštění nekvalitních pohledávek. Roky 1998 a 1999 byly pro KB obrovským šokem, protože v nich dosáhla čisté ztráty téměř 10 mld., respektive více než 9 mld. Kč. V roce 2000 se již KB dostala na

dohled černým číslem a v následujícím roce se její čistý zisk vyšplhal na téměř 3 mld. Kč. Poté následoval veleskok na úroveň 9 mld. Kč v roce 2002, který KB více méně zkopírovala v roce 2003.

Další bankou, kterou jsem hodnotil ve své práci, byla **ČSOB**. Je nutné hned na začátku poznamenat, že *výrazný vliv na vývoj této banky mělo spojení ČSOB a IPB, které proběhlo v polovině roku 2000 a tímto strategickým spojením vznikla největší banka v ČR*. Vývoj čistého úrokového výnosu byl i zde vcelku na srovnatelné výši (pokud pomineme rok 1999) a pohyboval se mezi 10 mld. a 13 mld. Kč. *ČSOB byla z velkých bank jednoznačně nejméně zasažena rozpouštěním nekvalitních pohledávek*, které pouze v roce 1998 dosáhly výraznější hodnoty, a to ve výši 4,25 mld. Kč. Důvody lze hledat především v kvalitním a zkušeném managementu, který měl mimo jiné i zkušenosti z Londýnské pobočky Živnostenské banky. Co se týče čistých příjmů z poplatků a provizí, je třeba rozdělit sledované období na 2 části, a to před převzetím IPB a po převzetí IPB. V 1. období dosahovaly příjmy z poplatků a provizí pouze úrovně 1,6 mld. Kč, a to zejména z toho důvodu, že ČSOB se velmi málo zaměřovala na drobnou klientelu, která v této oblasti přináší bankám značné příjmy. Po proběhlé akvizici (v roce 2000) došlo ke skokovému zvýšení této položky na 4 mld. Kč a v následujících letech se tato položka dokonce zvýšila na úroveň 5,9 mld., respektive 5,6 mld. Kč. Toto postupné zvyšování mělo samozřejmě vliv na změnu poměru mezi úrokovými a neúrokovými zisky. Porovnáváme-li pouze vývoj čistého úrokového výnosu a čistého příjmu z poplatků, tak v roce 1998 byl tento poměr zhruba 6,4 : 1, kdežto za rok 2002 činil tento poměr již pouze 2,4 : 1. Vývoj všeobecných správních nákladů byl také ovlivněn výše zmíněnou akvizicí. Před ní se pohybovaly správní náklady v rozmezí 4 mld. až 4,5 mld. Kč, po ní se skokově zvýšily na téměř 9,5 mld. Kč. V dalších letech se tato položka dokonce zvýšila na úroveň 11,8 mld., respektive 13,3 mld. Kč, což se v porovnání s vývojem v ostatních velkých bankách (ČS a KB) dá brát jako negativum. Naopak jako velké pozitivum lze brát fakt, že na rozdíl od výše zmíněných bank, ČSOB po celou sledovanou dobu zůstala v čistém zisku. Před výše zmíněnou akvizicí byl tento čistý zisk na úrovni 3 mld. Kč, po ní se výrazně zvýšil na hodnotu 4,7 mld. Kč a dále pak rostl až na úroveň mezi 5,9 až 6,6 mld. Kč (v letech 2001 až 2003). *Jediným mírným záporem je snad přibrždění dynamiky růstu čistého zisku za poslední 3 roky, respektive mírný pokles v posledním roce.*

Jako první z menších bank jsem si vybral **Živnostenskou banku**, tedy banku s hlubokými kořeny a velkým potenciálem ve své velikostní skupině. Co se týče úrokových výnosů a nákladů, došlo v této bance za sledované období k výrazným výkyvům. Podstatný je však ten fakt, že to mělo jen minimální vliv na *čistý úrokový výnos*, který *se pohyboval v rozmezí od 781 mil. do 951 mil. Kč*. *Rozpouštění nekvalitních pohledávek banku nejvíce ovlivnilo v letech 1999 a 2000*, kdy se tato položka pohybovala okolo 300 mil. Kč. Zatímco v roce 1999 zapříčinila čistou ztrátu ve výši více než 200 mil. Kč, v roce 2000 tuto položku Živnostenská banka více než kompenzovala vysokým ziskem z obchodních operací, který dovedl banku k čistému zisku téměř 250 mil. Kč. Čisté příjmy z poplatků a provizí se zpočátku (mezi roky 1998 a 2001) držely na úrovni rozmezí 200 mil. a 250 mil. Kč. Zvrat nastal až v posledních dvou letech, kdy se tato položka vyšplhala až na 370 mil. respektive 294 mil. Kč. Vývoj všeobecných nákladů byl mezi roky 1999 a 2002 ve stabilní výši okolo 1,3 mld. Kč, v roce 1998 tato položka činila pouze necelých 1,1 mld. Kč a úplně nejnižší hodnotu dosahovala v roce 2003, kdy činila jen 855 mil. Kč. *Při hodnocení čistého HV je třeba u Živnostenské banky vyzdvihnout poměrně stabilní vývoj*, kdy se do červených čísel dostala pouze jednou, a to v roce 1999, kdy byla čistá ztráta ve výši více než 200 mil. Kč. V ostatních letech dosahovala Živnostenská banka poměrně vysokého čistého zisku, který se pohyboval v rozmezí 113 až 265 mil. Kč.

Další menší bankou, kterou jsem hodnotil, je **Raiffeisenbank**. Tato banka *dosáhla velmi pozitivního vývoje v oblasti čistého úrokového výnosu*. V letech 1998 až 2000 se tento výnos pohyboval jen okolo 500 mil. Kč, v následujících třech letech však výrazně vzrostl, a to postupně na 670 mil. Kč v roce 2001, 870 mil. Kč v roce 2002 a 1, 125 mld. Kč v roce 2003. *Banka se musela vypořádávat s nekvalitními pohledávkami během celého sledovaného období*, nejvíce jich bylo v roce 2003 (v hodnotě 216 mil. Kč), nejméně pak v roce 2002 (v hodnotě 34 mil. Kč). *Velice pozitivní vývoj je v oblasti čistých příjmů z poplatků a provizí*, kdy se z původních 35 mil. Kč (v roce 1998) vyšplhaly až na více než 400 mil. Kč (v roce 2003). Naopak *negativní dopad má na banku vývoj všeobecných správních nákladů*, které nepřetržitě rostly za celé sledované období a skončily na hodnotě 1,3 mld. Kč (v roce 2003). *Vývoj čistého zisku byl velmi kolísavý*, Raiffeisenbank sice dosáhla v roce 1998 poměrně solidního výsledku ve výši více téměř 77 mil. Kč, pak ale v následujících třech letech dosáhla velmi malého zisku ve výši 11 mil., 7 mil. a 28 mil.

Kč. Obrat přinesl až rok 2002, kdy banka dosáhla čistého zisku bez mála 100 mil. Kč a v tomto trendu pokračovala i v roce 2003 s výsledkem téměř 220 mil. Kč.

Poslední bankou, o které se ve své práci zmiňuji, je **Volksbank**. Jde sice o jednoznačně nejmenší ze sledovaných bank, ale tato banka *prokázala vcelku stabilní vývoj. V kategorii čistého úrokového výnosu se tato banka rok od roku zlepšovala* a z počátečního výnosu téměř 247 mil. dospěla až k výnosu téměř 389 mil. Kč v roce 2003. Rezervy a opravné položky k nekvalitním pohledávkám sice tvořila v letech 1998 až 2002, ale ani v jednom případě jí tato položka nedostala do červených čísel. *Pozitivní trend*, jako všechny zmiňované banky, *dosáhla v čistém příjmu z poplatků a provizí*. Tato položka se vyšplhala z původních 9 mil. na téměř 92 mil. Kč. Naopak *negativní vliv má neustálý růst všeobecných správních nákladů*. Ty se postupně zvýšily z necelý 200 mil. na více než 436 mil. Kč. Čistý zisk se až na dvě výjimky (rok 1999 a 2003) pohyboval v rozmezí 26 až 46 mil. Kč. Nejnižší hodnotu dosáhl čistý zisk v roce 1999, a to 2,6 mil. Kč a nejvyšší v roce 2003, a to téměř 95 mil. Kč.

Po analýze vybraných komerčních bank byla věnována pozornost ČNB.

Jak již jsem uvedl dříve, hospodářský výsledek ČNB z podstatné části ovlivňují jiné složky, než je tomu u komerčních bank. *Největší dopad na hospodářský výsledek ČNB měly změny korunového ocenění devizových rezerv ke konci kalendářní roku, konsolidace bankovního sektoru a provádění měnové politiky.*

Změny ocenění devizových rezerv ovlivnily nejvíce hospodářský výsledek v letech 1997 – 1999 a 2001 – 2002. Zatímco v letech 1997 a 1999 pomohla tato položka k celkovému zisku částkou 44,65 respektive 31,52 mld. Kč, v letech 1998, 2000 a 2001 zatížila hospodářský výsledek zápornou hodnotou -35,61, respektive -40,12 a -26,15 mld. Kč. Položka „konsolidace bankovního sektoru“ je samozřejmě ztrátovou položkou a nejvíce zatížila hospodářský výsledek v letech 1997 a 1998, kdy dosáhla hodnoty -35,69 respektive -26,1 mld. Kč. V rámci položky „provádění měnové politiky“ jde zejména o intervenční opatření ČNB, které také tvoří ztrátovou položku. Mezi roky 1996 až 2002 se tato ztráta pohybovala od -11,5 do -20,34 mld. Kč, kdy nejnižší ztrátu zaznamenala ČNB právě v roce 1996 a nejvyšší ztrátu v roce 1998.

Celkový hospodářský výsledek během jednotlivých let velmi výrazně kolísal. V letech 1998 a 2001 bylo dosaženo velmi vysokých ztrát ve výši -50,74 respektive -28,63 mld. Kč a naopak v roce 1999 bylo dosaženo výrazného zisku ve výši 32,38 mld. Kč. Tyto hodnoty byly ovlivněny zejména třemi výše uvedenými důvody.

Výše uvedené položky a operace ČNB mají jeden společný cíl, a to zabezpečení vnitřní a vnější stability české měny. Tento hlavní cíl vyplývá přímo ze zákona č.6/1993 Sb., o České národní bance. Z výše uvedených poznatků je naprosto jasné, že na rozdíl od komerčních bank se ČNB nesoustředí na celkový hospodářský výsledek, ale na výše zmíněnou vnitřní a vnější stabilitu české měny, a to samozřejmě sebou přináší i značné náklady (jak jsem uvedl výše, např. intervence, ocenění devizových rezerv a konsolidace bankovního sektoru), které výrazně ovlivňují hospodářský výsledek dosažený v jednotlivých letech.

Seznam použité literatury

Odborné publikace:

1. Bakule, V.: Přednášky z Bankovních operací,
2. Bakule, V.: Příčiny prohlubování krize bankovního sektoru České republiky; TU Liberec, Liberec 2000,
3. Baloušek, R. a kolektiv: Bankovní účetnictví; Bankovní Institut, Praha 1998,
4. Bartošek K. a kolektiv: Bankovníctví v České republice; Bankovní Institut, Praha 1998,
5. Hadjimichalakis, M. G.; Hadjimichalakis, K. G.: Contemporary Money, Banking and Financial Markets: Theory and Practice; Irwin, Chicago 1995,
6. Jonáš, J.: Bankovní krize; Management Press, Praha 1998,
7. Mervart, J.: České banky v kontextu světového vývoje; Lidové noviny, Praha 1998,
8. Polidar, V.: Management bank a bankovních obchodů; Ekopress, Praha 1999,
9. Revenda, Z.: Centrální bankovníctví; Management Press, Praha 2001,
10. Revenda, Z. a kolektiv: Peněžní ekonomie a bankovníctví; Management Press, Praha 1999,
11. Sůvová, H. a kolektiv: Specializované bankovníctví; Bankovní Institut, Praha 1997,
12. Vencovský, F.: Dějiny bankovníctví v Českých zemích; Bankovní Institut, Praha 1999.

Odborná časopisy:

1. Bankovníctví, č. 9/2003, 2/2004,
2. Ekonom, č. 1, 10/2004,
3. Euro, č. 9/2004,
4. Top finance, ročník 2002 a 2003.

Publikace ČNB:

1. Bankovní dohled 1996 - 2002,
2. ČNB 1993 – 2003,
3. Roční zpráva o hospodaření ČNB 2003,
4. Výroční zpráva 1996 - 2002,
5. Zpráva o měnovém vývoji v České republice 1992 – 1996.

Internetové zdroje:

1. www.cnb.cz,
2. www.csas.cz,
3. www.csob.cz,
4. www.finance.cz,
5. www.fincentrum.cz,
6. www.kb.cz,
7. www.mesec.cz,
8. www.penize.cz,
9. www.rb.cz,
10. www.volksbank.cz,
11. www.zivnobanka.cz.

Seznam použitých příloh

1. Nákladové a výnosové účty z účetní osnovy pro banky,
2. Vybrané grafy nákladů, výnosů a zisků českého bankovního sektoru,
3. Obsah konsolidovaného celku komerčních bank.

Příloha č. 1 – Nákladové a výnosové účty z účetní osnovy pro banky

61	Náklady na finanční činnost
63	Všeobecné provozní náklady
65	Tvorba rezerv a opravných položek
66	Ostatní provozní náklady
67	Mimořádné náklady
68	Daň z příjmů
69	Vnitropodnikové náklady

611	Náklady na pokladní a mezibankovní operace
612	Náklady na operace s klienty
613	Náklady na leasing
614	Náklady na emitované dluhopisy
615	Náklady na operace s cennými papíry
616	Náklady na devizové operace
617	Náklady na ostatní operace

631	Náklady na zaměstnance
632	Sociální náklady
635	Daně a poplatky
636	Nakupované výkony
637	Odpisy hmotného majetku
638	Odpisy nehmotného majetku

651	Tvorba opravných položek daňově neuznaných
652	Tvorba rezerv daňově uznaných
653	Tvorba rezerv ostatních
654	Tvorba opravných položek daňově uznaných

661	Odepsané pohledávky za bankami
662	Odepsané pohledávky za klienty a ostatními dlužníky
663	Náklady z postoupených pohledávek za bankami
664	Náklady z postoupených pohledávek za klienty
665	Náklady z převodu majetkových účastí
666	Náklady z převodu ostatního majetku
667	Jiné provozní náklady

681	Daň z příjmů z běžné činnosti - splatná
682	Daň z příjmů z běžné činnosti - odložená
683	Daň z příjmů z mimořádné činnosti - splatná
684	Daň z příjmů z mimořádné činnosti - odložená
685	Dodatečné odvody daně z příjmů

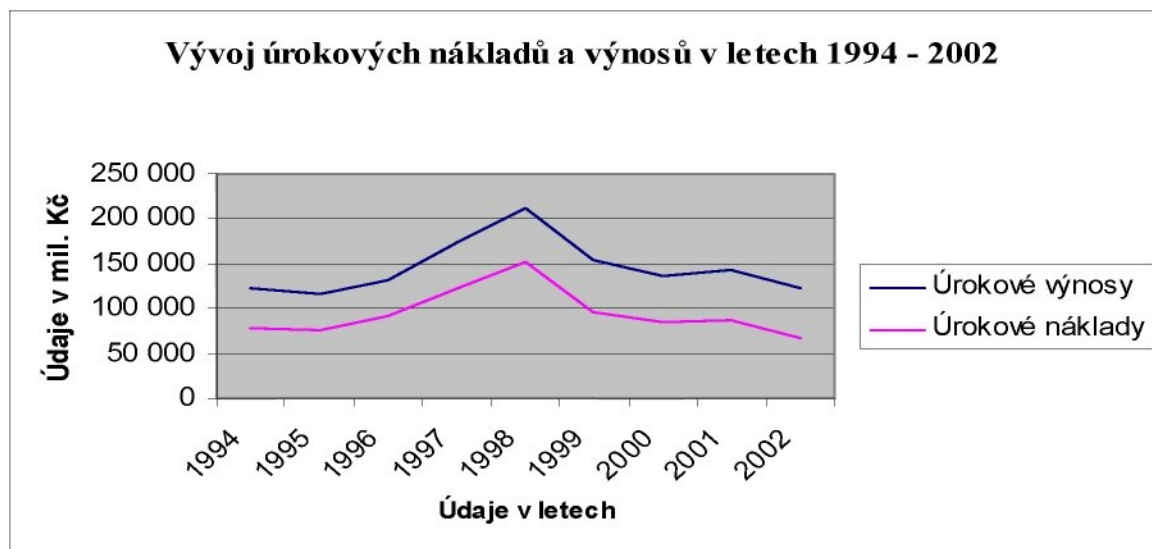
711	Výnosy z pokladních a mezibankovních operací
712	Výnosy z operací s klienty
713	Výnosy z leasingu
715	Výnosy z operací s cennými papíry
716	Výnosy z devizových operací
717	Výnosy z ostatních operací

751	Použití opravných položek daňově neuznaných
752	Použití rezerv daňově uznaných
753	Použití rezerv daňově neuznaných
754	Použití opravných položek daňově uznaných

761	Výnosy z odepsaných pohledávek za bankami
762	Výnosy z odepsaných pohledávek za klienty a ostatními dlužníky
763	Výnosy z postoupených pohledávek za bankami
764	Výnosy z postoupených pohledávek za klienty
765	Výnosy z převodu majetkových účastí
766	Výnosy z převodu ostatního majetku
767	Jiné provozní výsledky

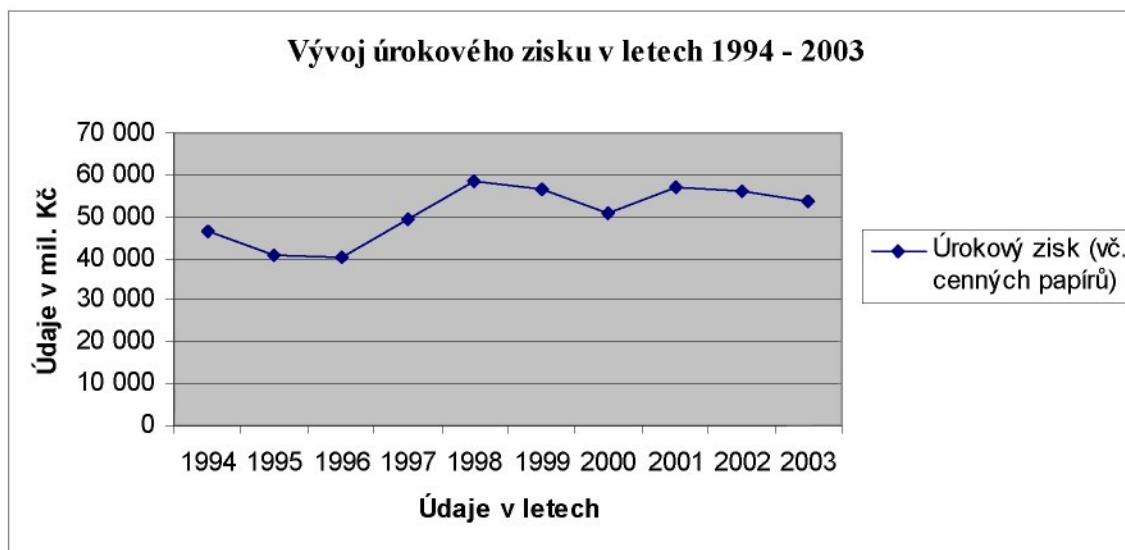
zdroj: Baloušek, R.: Bankovní účetnictví, Bankovní Institut, Praha 1998.

Vývoj úrokových nákladů a výnosů

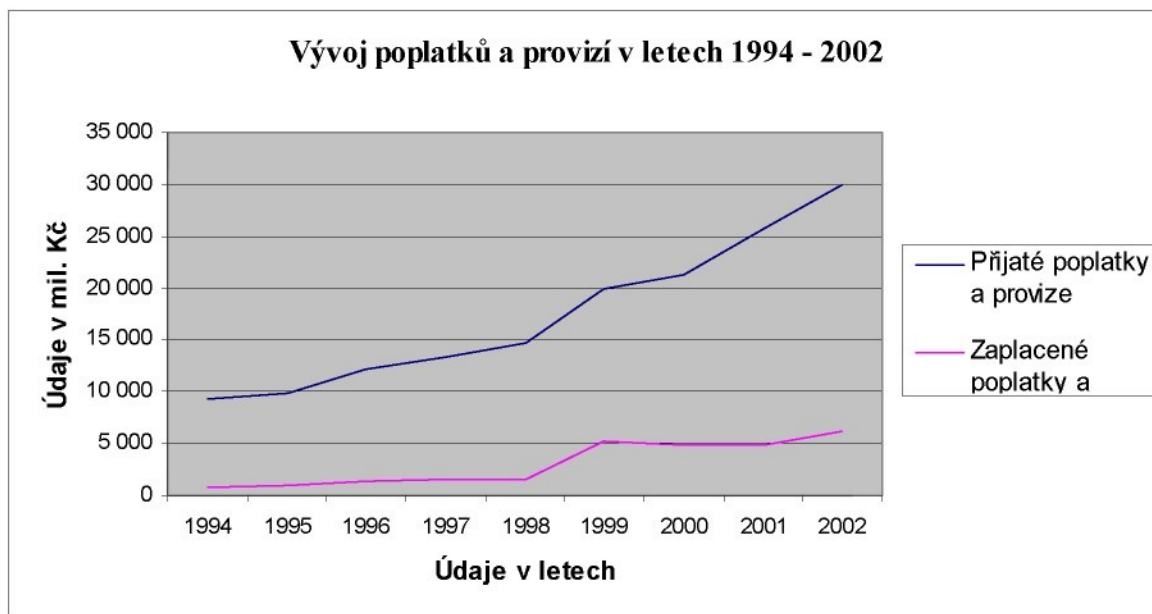
Graf č. 11

Vývoj úrokového zisku

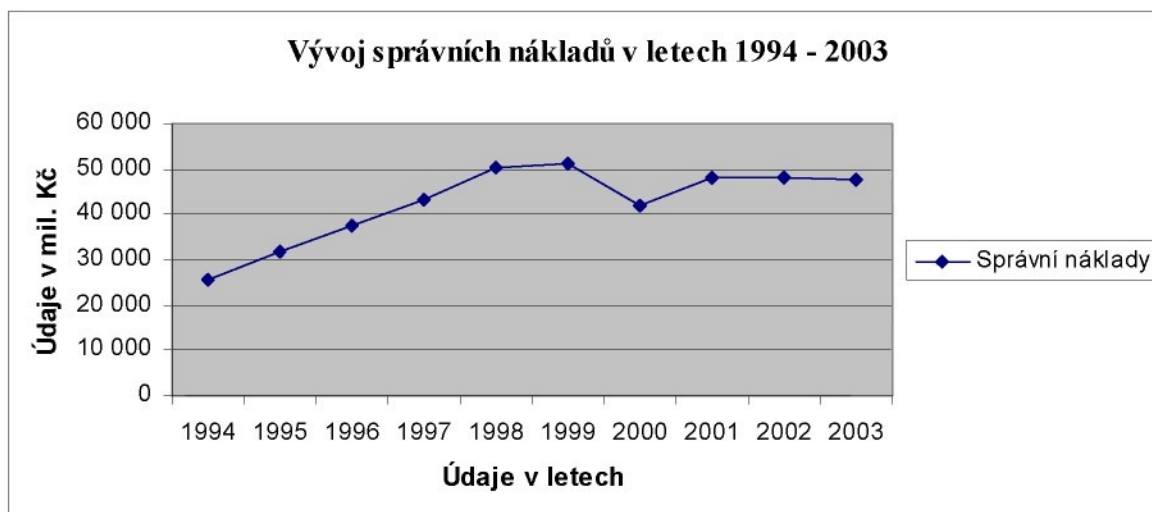
Graf č. 12

Vývoj přijatých a zaplacených poplatků a provizí

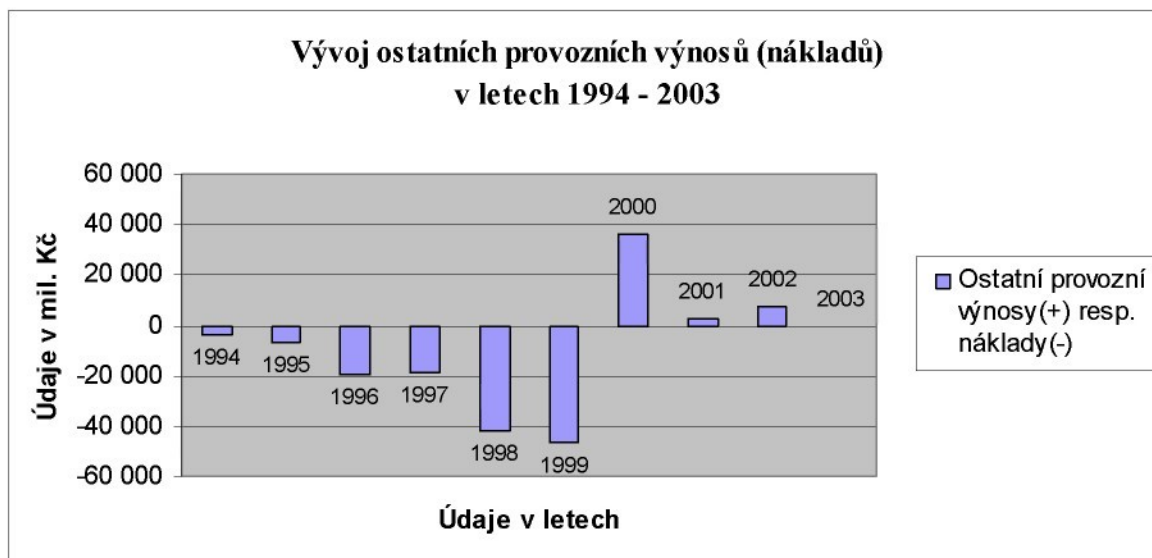
Graf č. 13

Vývoj správních nákladů

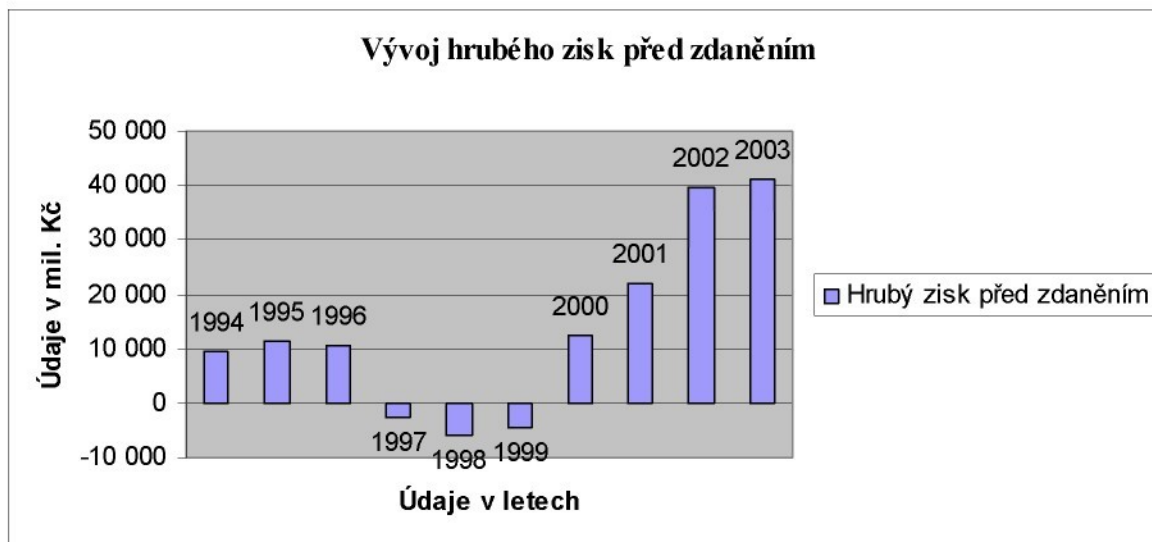
Graf č. 14

Vývoj ostatních provozních výnosů (nákladů)

Graf č. 15

Vývoj hrubého zisku

Graf č. 16

Příloha č. 3 – obsah konsolidovaného celku komerčních bank

Skupina České spořitelny

- Česká spořitelna, a.s.,
- Consulting České spořitelny, a.s.,
- Corporate development České spořitelny, a.s.,
- Czech TOP Venture Fund, B.V.,
- Factoring České spořitelny, a.s.,
- Informatika České spořitelny, a.s.,
- Investiční společnost České spořitelny, a.s.,
- Leasing České spořitelny, a.s.,
- Penzijní fond České spořitelny, a.s.,
- Pojišťovna České spořitelny, a.s.,
- Realitní společnost České spořitelny, a.s.,
- Stavební spořitelna České spořitelny, a.s..

Skupina Komerční banky

- Komerční banka, a.s.,
- Komerční pojišťovna, a.s.,
- Všeobecná stavební spořitelna KB, a.s.,
- Komerční banka Bratislava, a.s.,
- CAC Leasing, a.s.,
- Penzijní fond KB, a.s.,
- Factoring KB, a.s.,
- Investiční kapitálová společnost KB, a.s.,
- CAC Leasing Slovakia, a.s.,
- MUZO, a.s.,
- Komerční Finance, B.V.,
- ASIS, a.s.,
- Reflexim, a.s.,
- ALL-IN, a.s..

Skupina ČSOB

- Československá obchodní banka, a.s.,
- Českomoravská hypoteční banka, a.s.,
- Českomoravská stavební spořitelna, a.s.,
- ČSOB stavebná sporitelňa, a.s.,
- ČSOB Asset Management, a.s.,
- ČSOB Investiční společnost, a.s.,
- První investiční společnost, a.s.,
- Patria Finance, a.s.,
- Českomoravský penzijní fond, a.s.,

- ČSOB penzijní fond, a.s.,
- ČSOB Pojišťovna, a.s.,
- O.B. Heller, a.s.,
- ČSOB Leasing, a.s.,
- ČSOB Leasing, a.s. (Slovenská republika).

Skupina Živnostenské banky

- Živnostenská banka, a.s.,
- ŽB – Trust, investiční společnost, a.s.,
- ŽB – Asset Management, a.s..

Skupina Raiffeisenbank

- Raiffeisenbank, a.s.,
- Raiffeisen Leasing, s.r.o.,
- Raiffeisen stavební spořitelna, a.s..

Skupina Volksbank

- Volksbank CZ, a.s.,
- VB Leasing CZ, s.r.o.,
- Immoconsult, Ibis Praha, a.s.,
- Victoria Volksbanken pojišťovna, a.s..